

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

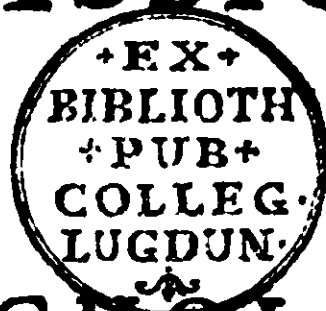
Cette œuvre est hébergée sur «*Notes du mont Royal*» dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

SINENSIS IMPERII LIBRI CLASSICI

SEX,

NIMIRUM

ADULTORUM SCHOLA,

IMMUTABILE MEDIUM,

LIBER SENTENTIARUM,

MEMCIUS,

FILIALIS OBSERVANTIA,

PARVULORUM SCHOLA,

Colleg. Lugd. N. Trinit. Soc. Jesu, Cat. Inscr. 1712

E Sinico idiomate in latinum traducti

A

P. FRANCISCO NOËL Societatis JESU
MISSIONARIO.

SUPERIORUM PERMISSU.

PRAGÆ, Typis Universitatis Carolo-Ferdinandæ, in Colle-
gio Soc. Jesu ad S. Clementem, per Joachimum Joannem
Kamenicky p.t. Factorem, Anno 1711.

Ex dono authoris

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

Hanc latinam sex Librorum Classicorum Sinensium versionem Tibi exhibeo, Amice Lector, non tantum ut discas, quæ Sinæ scripserunt, sed & ut agas, quæ rectè senserunt; multa enim & longa antiquitate commendata, & vera virtute digna in se continent; nec fortasse in doctrina, si substantiam, non modum spectes, antiquis Græcis impares. Nè tamen expectes libros, qui rerum inventionem, partium dispositione, ordinis partitione, argumenti connexionem, uti recentiores ferè consueverunt, statim & oculos & animum rapiant; more Veterum loquuntur; rem, non artem quærent; nunc sententias avulsas, nunc dialogos, nunc exempla proponunt; quamvis etiam eleganti connexi sermonis stylo, & ordinato dicendi cursu non rarè ratiocinium instituant, ac præsertim Doctoris Memcii liber, qui familiari argumentandi & persuadendi artificio singularem concatenatorum dialogorum ordinem servat.

Deinde nec reconditam, aut sublimitate miram tibi finge doctrinam; solam Ethicem vulgarem, morum compositionem, Familiæ disciplinam, & ferè semper boni regiminis, ad quod omnia sua dicta referunt, artem hi libri spectant. Unde non tam ipsa nova argumenti ac materiæ præstantia, quàm ingens hominum multitudo, qui illis dant operam, me impulit ad aggrediendam istam laboriosam versionem; siquidem omnes pueri Sineses, qui in urbibus, oppidis, pagis artem legendi & scribendi addiscunt, (& sunt copiosissimi,) hos quinque libros, *Scholam Adultorum*, *Librum Sententiarum*, *Medium Immutabile*, *Memcium*, *Scholam Parvulorum* non tantùm legunt ac perlegunt, sed etiam penitùs memoriæ mandant. Et quicumque ad obtinendum Baccalaureatùs gradum se examini subjiciunt, decerptas ex his libris sententias ad breves quasdam orationes componendas à provinciali litterarum Præfecto accipiunt.

Insuper omnibus Baccalaureis imponitur eodem modo addiscendus filialis Obedientiæ libellus, præter unum ex aliis quinque libris classicis dictis *Ou Kim*, quem ad suum arbitrium unusquisque

quisque eligit; ideoque istum filialis Observantiae libellum etiam vertendum & latinitate donandum judicavi. *Ou Kim*, id est, quinque classici priscorum Sapientum libri, quorum nomina sunt hæc: *Xu Kim*, liber Annalium Imperialium; *Xi Kim*, liber Carminum; *Te Kim*, liber mutationum ac productionum; *Li Ki*, liber Rituum; *Chun Cieu*, Ver & Autumnus. Hos non judicavi vertendos, tum quia ab omnibus & singulis, ut jam dixi, Baccalaureis non perdiscuntur, tum quia eorum nonnulli sunt valde prolixi, parum succosi, nec minus tædiofi, præter aliarum etiam occupationum laborem, qui ad hoc opus suscipiendum nec tempus, nec otium concessit.

Vides itaque penè innumerabiles esse discipulos, qui istis sex suprà memoratis libris assiduam operam navant, & numero quidem longè plures, quàm qui in tota Europa prima linguæ Latinæ rudimenta ponunt. Omitto Tumkinenses, Cochinchinenses, Coreanos, & alios multos Chinæ finitimos populos, qui istis etiam addiscendis animum passim intendunt. Numquid igitur, quod tam multi populi callent,

hoc nôsse Europæos addêcet? Maximè cùm tam sæpè de scientia Sinica sermonem faciant; imò & subinde inter se litigent; sed quid verè sentiant Sinæ, defectu exactæ librorum Sinensium versionis, plerumque non possunt satis dijudicare. Quamvis enim à centum & ampliùs annis, ex quo Missio Sinensis cœpit exordium, istorum librorum versio aliquoties tentata, imò & utcumque inchoata fuerit, nondum tamen huc usque absoluta prodiit; quocirca hanc, utpote absolutam, nec fortè ingratam nec inutilem fore existimo; præsertim cùm verum ipsorum Interpretum Sinensium, & originalem sensum accuratè sequi studuerim, propriam tamen phrasin latinæ claritatem pro phrasin Sinicæ elegantia, quæ de more est maxima, afferre conatus; idèque interdum Authoris menti magis, quàm verbis, nè nimis obscurus forem, me adstrinxi. Verùm nè speres quoad latinitatem & stylū ultimâ limâ politum opus; advertas enim & in Missionis confectum, & in festinatione impressum. Genuinum autem librorum sensum, plerumque intellectu non aded facilem, me sat affecutum fuisse, prudens Lector, forsitan tibi persuadebis, si cogi-

cogites me post longum viginti annorum & amplius studium , quibus isti linguæ Sinicæ addiscendæ & istis libris pervolvendis non segniter vacavi , hanc tandem versionem in lucem edere. Attamen cùm sit hominis posse labi & falli , sicuti fortè aut in verborum significatione , aut in sermonis connexionem lapsus quosdam deprehenderis , dummodò bene idiomatis & librorum Sinarum sis gnarus , eos corrigas velim ; non injucunda accidet correctio.

Denique cùm Sinæ in istis libris classicis apponere soleant notas , quæ aut sententias aut sensum discriminant ; idè in his versionibus etiam curavi ad marginem adscribi numeros , qui illis notis respondent.

Atque hæc generatim dicta sufficiant ; speciatim enim unicuique libro ad clariorem ejus intelligentiam duo verba insuper præponam. Frue-
re, Lector, patientiæ non modicæ fructu ; & dum leges Sinarum doctrinam , Christianorum vitam cogita. Utinam utrisque lapis angularis fiat CHRISTUS !

INDEX ET SYNOPSIS CAPITUM ET ARTICULORUM.

LIBER I. Adultorum Schola

S E U Doctrina.

Hic liber dividitur in duas partes.

In prima (pagina 10.) sunt ipsa Confucii verba, quibus asserit Adultorum doctrinam consistere in reparanda propria & aliena rationalis facultatis primitiva claritate, & in quaerenda hujus claritatis summa perfectione; in qua sola sistendum est. Ut hoc autem obtineri possit, oportet primò perscrutando rerum naturas, acquirendo veri Boni & veri Mali cognitionem, stabiliendo voluntatem in veri Boni amore, & in veri Mali odio, tenendo cordis rectitudinem, componendo suos mores, reparare primitivam propriae rationalis facultatis claritatem. Deinde ex hac propria reparatione sequitur ultro aliena, videlicet totius Familiae concordia, Principatus bonum regimen, universi Imperii pax ac tranquillitas.

In secunda (pag. 13.) hanc succinctam Confucii doctrinam, ejus discipulus Tsem Tsiu decem parvis capitulis explanat. In primo explicat quid sit reparare primitivam suae rationalis facultatis seu suae rationis facultatem. In 2. quid sit renovare alios, sive populum. In 3. quid sit in summa perfectione ac bonitate sistere, In 4. quid sit unum primariò, id est, sui reparationem; & alterum secundariò, id est, aliorum renovationem, spectare. In 5. quid sit investigare rerum naturas, & perfectam veri Boni, & veri Mali notitiam acquirere. In 6. quid sit suam voluntatem in veri Boni amore, & in veri Mali odio stabilire. In 7. quid sit veram cordis rectitudinem tenere, ut possit quis vitam & mores suos rite componere. In 8. quid sit vitam & mores rite

com-

Index & Synopsis Librorum.

componere, ut possit qui totam suam Familiam bene dirigere. In 9. quid sit totam Familiam pulchro disciplina ordine, pace, concordia bene dirigere, ut possit qui Principatum suum recte gubernare. In 10. quid sit Principatum recte gubernare, populum amando, virtutem sectando, sapientes Ministros eligendo, moderatas opes congregando, ut possit qui suo exemplo universum China Imperium commovere, ad virtutem excitare, componere, pacare.

LIBER II.

Immutabile Medium.

Hic liber continet 33. parva Capitula, seu Articulos.

In primo cap. (pag. 41.) explicat quid sit natura, naturæ ductus, & recta vita disciplina; in his enim consistit Immutabile Medium seu recta via, à qua non licet recedere, quin erretur; & nè ab hac recedatur, invigilandum est primis & subtilibus proprii cordis commotionibus. Deinde harum commotionum causa, effectus, concordia explicatur.

In 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. cap. (pag. 43.) Hoc Immutabile Medium, in quo nec per excessum, nec per defectum peccatur, quodque à paucis servatur, per varia prudentiæ, pietatis, fortitudinis exempla deducitur. Sapientes, qui in his virtutibus Immutabile Medium tenere, referuntur.

In 12. & 13. cap. (pag. 47.) Ista Medii via tum quoad speculationem, tum quoad praxim, est facillima simul & difficillima, patens & recondita, arcta & vasta.

In 14. cap. (pag. 50.) In omni negotio & statu Sapiens sui officii limites non transilit.

In 15. & 16. cap. (pag. 51.) Immutabile Medium est similis longæ viæ, vel spiritus natura ac virtuti.

In 17. 18. 19. cap. (pag. 52.) pro exemplo Immutabilis Medii assertur filialis Principum Xun, Ven Vam, Vu Vam, Cheu Kum observantia, & sanctitas ab his parentandi leges ac ritus.

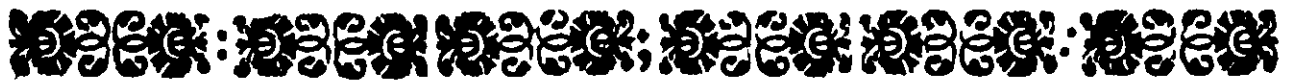
In 20. cap. (pag. 56.) ostenditur, quod ad bonum aliorum regimen prærequiratur sui ipsius regimen, sive suorum morum compositio. Morum compositio sita est maxime

Index & Synopsis Librorum.

in tribus virtutibus, prudentia, pietate seu cordis rectitudine, fortitudine. Prudentia ad cognoscendam, pietas ad sequendam, fortitudo ad perficiendam hanc communem omnibus hominibus Immutabilis Medii viam conducit ac requiritur. Deinde exponuntur novem universales ritè imperandi leges. Harum omnium basis est vera propriorum morum compositio, Immutabili Medio acquisita. Veritas autem debet esse tum in corde & affectu, tum in opere & effectu; ad veritatem enim tamquam ad primum principium omnia referuntur. Veritas est Celi agendi via; & veritatis studium, est hominis agendi via ad acquirendum Immutabile virtutis Medium. Hoc studium debet esse diligens & constans.

In duodecim sequentibus Capitulis (pag. 62.) explicatur immensa perfectio viri sapientis, qui summam virtutis veritatem assecutus est. Hac veritate Sapiens non tantum se, sed etiam alios perficit; rebus futuris prospicit, eas quasi providendo; ad omnia se extendit sive in calo, sive in terra. Si sit Princeps, optimas leges felicissimo successu sancit. Ejus vis est similis Celi virtutum universali, tum particulari; illam ubique omnes suspiciunt ac colunt.

In 33. cap. (pag. 71.) ad acquirendam hanc summam veritatis, in qua Immutabile virtutis Medium situm est, perfectionem non requiruntur facta ardua, insolita, fulgentia; sed opus est virtute interiori, occulta, imperceptibili.

LIRER III.

Sententiarum Liber.

Cum totus hic liber res inter se disjunctas complectatur, non potest facile earum compendium aut argumentum proponi; idè indicabo tantum nonnulla, de quibus præcipuè agunt singuli Articuli. Sunt ergo hæc:

1. Artic. (pag. 83.) Diversa Sapiientis dotes, virtutes; munia sive in privato, sive in publico vitæ statu.

2. Artic. (pag. 86.) Principis munus ad populum bene regendum. Filii erga Parentes observantia. &c.

3. Artic. (pag. 90.) Præscripti parentandi Ritus. Quidam eorum transgressores referuntur & arguuntur. De Spirituum cultu. De legibus imperialibus. De arte jaculandi. De Musica.

4. Ar-

Index & Synopsis Librorum.

4. Artic. (pag. 102.) *Discrimen inter virum piū & non piū; inter Sapientem & non Sapientem. Sapientis agendi modus & munus. Filii erga Parentes officium.*

5. Artic. (pag. 105.) *Confucius fert iudicium de diversis quorundam suorum Discipulorum, & aliorum dotibus, virtutibus, defectibus. Pietas, seu cordis rectitudo, quæ, quia in hominis animo latet, non potest ex exteriori virtutis specie certò cognosci.*

6. Artic. (pag. 111.) *Aliquorum Confucii Discipulorum aptitudo ad regimen. Eorum discendi & proficiendi ardor. Modus dandi & accipiendi. Pietatis munia.*

7. Artic. (pag. 118.) *Varia Confucii effata de se submissè sentientis, & de suo agendi modo. Eiusdem Confucii laudes à Discipulis celebratæ.*

8. Artic. (pag. 125.) *Elogia antiquorum Principum & Imperatorum Vên Vam, Yu, Xun, Yao. Quædam sapientis Discipuli Tsem Tsi effata, & monita. Sapientis officia.*

9. Artic. (pag. 129.) *Varia in Confucii ejusque doctrinæ laudem effata. Confucii modestia de se submissè & humiliter loquentis. Nonnulla ad sapientiam addiscendam præcepta.*

10. Artic. (pag. 136.) *Exterior Confucii vivendi modus refertur ab ejus Discipulis nimirum modus agendi intra & extra domum, loquendi, gradiendi, vestiendi, comedendi, bibendi, dormiendi, &c.*

11. Artic. (pag. 140.) *Confucius sermonem faciendo de diversis suis Discipulis, alios laudat, alios arguit, aliorum animum explorat.*

12. Artic. (pag. 148.) *Modus colendi pietatem, seu cordis rectitudinem, populum regendi, tributa exigendi, virtutem virtuti accumulandi.*

13. Artic. (pag. 154.) *Recti regiminis documenta. Dotes & virtutes, quæ in viro pio ac sapiente requiruntur.*

14. Artic. (pag. 159.) *Viri sapientis officium. Celi providentia erga Regna. Vir perfectus, quis? Regis Ministri actiones & dotes. Ardor boni regiminis. Sapientis virtutes.*

15. Artic. (pag. 169.) *Diversa effata circa Sapientis virtutes & regendi artem.*

16. Artic. (pag. 174.) *Regis Minister debet avertere Regem à bello injusto. Prævi regiminis damna. Tria amicorum & amorum genera profunt, tria obsunt. Sapientis quanam cavenda? Quanam cogitanda? Quomodo Confucius suum filium instrueret?*

17. Artic. (pag. 178.) *Mens & opinio Confucii erga aliquos Præfectos à suis Dominis deficientes. Quinque virtutes in viro Principe necessariae. Sex præclara effata, & sex horum defectus. Laus & utilitas libri Carminum. Triennalis*

Index & Synopsis Librorum.

luctus pro patris & matris morte. Quadam hominum exorum, aut sordidorum genera.

18. Artic. (pag. 186.) *Laus aliquot Principum antiquorum & Praefectorum. Illecebrae mulierum bonum regimen perturbant. Gesta nonnullorum Sapientum, occultam vitam agentium. Diversi Musices Praefecti in convivio adhibere soliti. Boni regiminis quaedam regula.*

19. Artic. (pag. 191.) *Quis verus sapientiae Alumnus? ejus munia. Alios docendi norma. Obrectatio, & laus Confucii.*

20. Artic. (pag. 195.) *Refertur series & primordia Imperatorum Yao, Xun, Yu, Chim Tam, Vu Vam. Deinde nonnullae boni regiminis virtutes, & mali vitia.*

LIBER IV.

Memcius.

LIBRI I. CAPUT I. pag. 209.

D Octor Memcius cum Regulo Leam hoc ei vram sequentia edifferit : Sapiens Princeps ad bene regendam, non utilitatem & questum, sed pietatem & aequitatem quaerere debet; tunc si habeat amantissimae loca, illis securè fruatur; insipiens Princeps non potest illis securè frui. Bonum regimen parit populi frequentiam. Radix autem boni regiminis est prospicere rebus ad populi victum necessariis, v. gr. rei agrariae, piscationi, arborum amputationi, agrorum divisioni, bombycum & animalium domesticorum alendorum utilitati. Tunc populi amor oritur erga Principem. Quo amore habito, facitè possunt & leges sanciri, & instructiones dari, & schola erigi. Tempore famis, Princeps egenti populo diligenter opituletur, nec alat inutilium animalium turbam, quae hominum fame morientium cibum devorant; atque ita immisericordi regimini eos non enocet. Sit parcus in pœnis, modicus in tributis, sollicitus in agricultura, providus in morum instructione. Tunc alii populi, qui à suis Principibus tyrannicè opprimuntur, ad eum convolabunt, & se ei ultro fidebunt.

Postea apendo cum Regulo Siuen Vam, eandem etiam ritè imperandi artem
cum

Index & Synopsis Librorum.

eum edocet. Hic Regulus ex aspectu bovis tremiscentis, qui ad macellum trahebatur, commotus ad commiserationem, jusserat eam à morte eximi. Inde Memcius arripit occasionem eum hortandi, ut istum innatum commiserantis animi affectum, quem in bovem exercuit, in populum exerat, piùmque ac benignum regimen teneat; nec facultatem, sed voluntatem tantùm posse ei deesse variis similitudinibus probat; nihilque esse periculosius, quàm cor in pondere & mensura errare. Denique suadet, ut non frustra vi & armis, sed utiliter pietate & aequitate ad Imperii fastigium aspi-
ret procurando omnia, quæ sunt populo necessaria ad commodam sustentationem & habitationem.

Memc. Lib. I. Cap. II. pag. 227.

MEmcius ostendit Regulo Siuen Vam Musicæ amorem Principi prædesse ad bonum regimen ob consonilem & sonorum & animorum concordiam, dummodò Princeps suam Musicam, seu suas delectationes cum populo communes faciat; nec velit ipse solus gaudere, dum interim populus præ inopia gemit, & perit. Deinde Princeps non vilem homuncionum, quæ unum bullientis sanguinis impetum sequitur, sed illustrem Heroum, quæ unam aequitatis rationem spectat, fortitudinem amet. Si Princeps ex populorum gaudio gaudeat, & ex tristitia tristetur, omnium animos sibi devinciet. Olim Principes visitando suas terras, non gravamen, sed levamen populo afferebant; nunc contrà. Exemplar boni regiminis in Principe Kim Kum, qui super sapienti sui primi Ministri consilio jussit Musicam componi; & in Principe Ven Vam, qui maximè viduos, viduas, orphanos, senes liberis destitutos adjuvabat. Honestus sive opum, sive voluptatum amor non obest bono regimini, sed Principis durities & incuria. Unde Princeps antequam aliquem ad magnam dignitatem evehat, diligenti priùs examine utatur, oportet; nec statim aliorum dictis credat. Regii enim Ministri sunt instar opificis, qui altum exstruit ædificium; & instar lapidarii, qui pretiosam gemmam elaborat. Vi & crudelitate Regnum contra populi voluntatem occupare, periculosum est; contrà, dum populus tyrannide oppressus se ultro subdit. Benignitas exercenda in populum, ut postea data occasione, suum Principem & belli duces in præliis non deserat. Varia monita pro exiguorum Principatuum Dynastiis ad se tuendos contra vicinos Principes potentiores. Vir sapiens Parentibus defunctis parentes juxta suas præsentis facultates.

Index & Synopsis Librorum.

Memc. Lib. I. Cap. III. pag. 249.

QUando populi tyrannide opprimuntur, siquis Princeps pium ac benignum regimen exerceat, tunc facillime omnes ad se allicit, & novam Monarchiam auspicatur. Sed ejusmodi Princeps jam pridem non reperitur. Cordis ars immobiliter obsirmandi, ut non concutiat sive in rebus dubiis, sive in periculis. Referuntur exempla eorum, qui hac arte claruerunt. Ut hac obtineri possit, adhibenda est mentis intelligentia ad dissolvendas speculationis dubitationes, & vitalis aura vis ad pervincendas operis difficultates; & studio quidem constanti, ac non precipiti. Laus aliquot Sapientum antiquorum, & maxime Confucii. Modus regendi duplex: Archontum, & Imperatorum; illi armis & virium auxilio, hi pietate & virtutum exemplo regunt; illi homines & non corda, hi homines & corda sibi subdunt. Tempore pacis vacandum bono regimini, non otio aut solis voluptatibus. Ad officia & dignitates digni damtaxat, & apti evehendi. Benignitas in populum exercenda. Licet omni homini sit ingenita quaedam pietas, aequitas, honestas, prudentia seu intelligentia; prout tamen unusquisque rebus assuescit, diversas contrahit affectiones & mores. Unde si quis illas virtutes non exerceat, id non ex naturalis facultatis defectu, sed ex propriae voluntatis culpa provenit. In harum virtutum praxi diversi diversam iniere viam.

Memc. Lib. I. Cap. IV. pag. 270.

HÆc tria ad militiam maxime conducunt: temporis electio, loci emolumentum, hominum concordia; sic tamen ut hæc concordia longe prævaleat aliis duobus. Princeps qui prior non invisit, sed ad se accit sapientiæ Magistrum, peccat contra urbanitatem. Sapientiæ Magistrum modò decet, modò dedecet accipere a Principibus munera. Præfectus qui non potest bene fungi suo officio, debet illud abdicare. Parentes honorifice sunt sepeliendi. Feudatarii Reguli sine Imperatoris facultate non possunt de suis Regnis disponere, aut illa in aliam transferre; nec bella inferre. Agere quod recta ratio agendum dicat, quamvis postea res male succedat, non est contra prudentiam & pietatem, ut videre est in Principe Cheu Kum mittente fratrem suum ad invigilandum alterius Regno. Memcius cum nihil suis consiliis, monitis, documentis penes Regulam Siuen Varn proficere, tandem penè invitum, & quadam quasi necessitate avulsus ex ejus Regno Cy discedit, ac in patriam redit.

Memc.

Index & Synopsis Librorum.

Memc. Lib. I. Cap. V. pag. 286.

Nemo est, qui non possit virtutem exercere, & Sapientes imitari; in omnibus enim eadem est natura à Caelo infusa bonitas. Triennalis luctus ob Parentum mortem, filiis omnibus communis. Hunc Memcius persuadet Principi Ven Kum, qui felicissimo successu juxta antiquos Ritus eum servat. Eidem deinde tradit boni regiminis praecepta sic: Princeps curet, ut populus semper habeat, unde commodè vivat; pro tributo unam tantum decimam aut undecimam frugum partem exigat; erigat frequentes scholas ad populi instructionem. Deinde tradit quadrangularem agrorum divisionem, ut nec Agriculis, nec Regiis Ministris detur furandi locus; & quanta ex hac divisione profluant emolumenta, ostendit. Quidam Sectarii, qui ad veram bene regendi artem volebant, ut Rex aequè ac populus ex proprio manuum suarum labore viveret, egregiè refutantur à Memcio. In Regno diversis diversa officia & opificia sint, oportet. Unus non potest omnibus & singulis officiis vacare. Hinc Imperator Yao suis Proceribus diversa diversis distribuit munia; & id dicitur universalis pietas, qua Princeps & omnes sublevat, & omnes instruit. Memcius reprehendit aliquem, qui à Magistro suo acceptam Confucii doctrinam deseruerat ad sequendos Sectarios; & hos Sectarios, qui volebant unum semper & idem pretium omnibus rebus sive majoribus aut minoribus, sive melioribus aut pejoribus imponendum, acriter confutat. Ibidem refutatio alterius Sectae, quae volebat omnes homines sine ullo Parentum & exter-
norum discrimine, aequaliter esse diligendos; cum tamen ipse mos honorificè sepe-
liendi Parentes, ex singulariori & majori filiorum erga illos amore à natura indito emanarit.

Memc. Lib. I. Cap. VI. pag. 308.

Sapientiae Magister sine praevia invitatione, peccando contra honestatis leges, non debet indecenter adire Principes, ut suam eis de arte bene vivendi & regendi doctrinam tradat; quivis enim homo, vel ipse auriga erubescit aliquid agere contra suae artis regulas. Nec sit instar puellae nubentis, cui commendatur, ut obsequiosè se accomodet alterius voluntati; ubique enim & semper cordis rectitudinem, morum honestatem, operum aequitatem immotus servet, necesse est. Querit quidem dignitatem, ut suam doctrinam propaget; sed rectà aequitatis viâ. Insuper dignitate licet careat, meretur tamen propter Magisterii beneficium laudè à Principibus tractari.

Princeps,

Index & Synopsis Librorum.

Princeps, qui vult in Imperio dominari, pietate & benignitate, uti olim Principes Chim Tam & Vu Vam, non cædibus & crudelitate sibi subdat populos, oportet. Propterea non unum tantum, sed multos sapientes Ministros penes se habeat. Dum Principes signa honoris & benevolentiae exhibent sapientiae Magistro, illos debet invisere. Inveterata sceleris consuetudo subito abrumpenda, non lente diminuenda. A principio Sinensis Imperii semper videre fuit alternantes boni & mali regiminis vicissitudines sibi invicem succedentes, uti ex Imperatorum historia patet; & mali regiminis tempore semper exurrexisse virum sapientem, v. gr. Confucium, &c., qui labanti Imperio succurreret. Memcii autem temporibus, cum grassarentur Secta Yam Chu, qui sibi uni, non publicae utilitati volebat vacandum, adeoque Reges respuebat; & Secta Me Tie, qui nullam habitam consanguinitatis ratione omnes homines aequaliter amandos docebat, adeoque Parentes non agnoscebat; idcirco Memcius ait se non disputandi pruritu, sed necessitate compulsus ad prava illorum dogmata refellenda. Deinde arguit exoticam alicujus laudati viri temperantiam.

Memc. Lib. II. Cap. I. pag. 327.

Princeps ut bene regat, antiquorum Principum legibus, quemadmodum artifex normam, & Musicae Praeses notis musicis, utatur, oportet. Illi enim antiqui Principes ad tradendam vasorum, instrumentorum, mensurarum, ponderum formam, omnem acalorum vim; ad instituendam Musicae concordiam, omnem aurium vim; ad sanciendas rectae disciplinae leges, omnem cordis vim exeruerunt. In Principe sapientia & aequitas; in Ministris promptitudo & fidelitas requiritur. Aequitate & pietate Regna conservantur; iniquitate & crudelitate perduntur. Boni regiminis fundamentum, est morum compositio in Principe: tunc enim omnes cupiunt illi subesse; contra, à Principibus, qui moribus incompositis & rigore regnant, fugiunt, uti bestiae à feris praeatricibus. Et licet velint interdum videri pii & recti; ficta tamen virtus. Ut hominem noscas, inspicienda oculi pupilla. Datur ratio, cur pater filium non per se, sed per alium erudiat. Nulla major observantia, quam Parentum; & nulla major custodia, quam sui ipsius; haec illa prior; & illa est boni regiminis basis. Multi Principes in graves culpas incidunt, quia Ministros sibi male eligunt. Deinde rursus de filiali observantia.

Index & Synopsis Librorum.

Memc. Lib. II. Cap. II. pag. 344.

Sapientes priorum & posteriorum saeculorum Principes unam & eandem tenuerunt vita & regimini normam. Princeps universalem beneficentiam exercere, & suorum Ministrorum sequi consilia debet. Nonnulla prudentia regula. Homo à brutis discrepat per rationis usum, quam diligenter secuti sunt complures prisca Principes; & illi ibi recensentur. Confucius ob collapsum regimini vigorem composuit librum Ver & Autumnum. Leges temperantiae, liberalitatis, fortitudinis. Magistri, interest eligere probos discipulos. Prudentis est, res dirigere juxta naturalem earum cursum; Sapientis, servare praescriptos Rituum. Dum quis ab alio offenditur, seipsum examinet, & ad ulteriorem perfectionem sese exstimulet. Licet Sapientum gesta sint valde inter se diversa, idem tamen omnium animus & vitae aequitas. Filialis observantiae transgressor, quis dicendus? Cuinam sint similes illi, qui abjectè ambiunt & quaerunt dignitates?

Memc. Lib. II. Cap. III. pag. 361.

Constans Principis Xun erga patrem & matrem malè viventes amor ac zelus pro eorum emendatione. Totius Imperii possessio & gloria non poterat ipsum recreare, quamdiu videbat illos in vitiorum caeno jacere. Cur illis non praemonitis matrimonium inièrit? Deinde multas licet passus fuisset insidias à fratre suo juniore Siam, eum tamen singulariter sibi charum habuit, beneficiisque & honoribus cumulavit. Princeps Xun, vivente Imperatore Yao, dignitatem Imperatoris non possedit, sed vicariam tantum totius Imperii administrationem habuit. Imperatoris Xun erga patrem singularis & utilis honor. Non Imperatores Yao & Xun, suis sapientibus Ministris; nec Imperator Yu, suo sapienti filio; sed ipsum Calum huic, & illis donavit ac transmisit Imperium. Dum aliquid fit, cujus causa non apparet, istius rei author est Calum. Calum non facile Principes filios deturbat à paterna Imperii hereditate, sed tantum eos, qui propter sua scelera sunt eà indigni. Sapiens ut quaerat dignitatem, non se abjicit ad indigna & vilia officia; ac proinde fabulae sunt ea, quae de Regio Ministro Y Yn, de Confucio, & de alio Regio Ministro Pe li hi narrantur.

Index & Synopsis Librorum.

Memc. Lib. II. Cap. IV. pag. 381.

Fisi Principis Pe Y, Regii Ministri Y Yn, Praefecti Lieu hia hoei, & Confucii gesta, vita ac sententia multum inter se dissimilia extiterint; illorum tamen exemplis omnes Posterì ad virtutem commoventur. Primus fuit integritatis, secundus magnanimitatis, tertius affabilitatis, quartus prudentiae absolutum exemplar. Similitudo Confucii intelligentiae & equitatis cum musico concentu, & jaculatore. Quenam erant olim in Imperio & in Regnis seu Principatibus dignitates? Quinam earum reditus? Nonnullae amicitiae leges. Mutua inter amicos munera non rejicienda, Publicorum quidem grassatorum munera non possunt accipi; Principum tamen, qui iniuste non pauca à populis rapiunt, possunt. Magistratus modò capeffendi, modò abdicandi tempus. Si quis Magistratum ineat propter sublevandam suam paupertatem, subsistat in humiliori gradu; sublimem non ambiat. Vir litteratus, nulla adhuc dignitate nobilis, non statim stipendium, sed honoraria tantum munera potest à Principibus accipere. Vir sapiens, qui officio caret, accitus à Regulo, non tenetur illum adire, utpote Magister; non decet enim sapientiae Magistrum sic acciri; imò quidam septi regii custodes, à Confucio laudati; quia, tessera non sua, licet nobiliori, acciti, Regulum adire neglexerunt. Primi Regii Ministri, tam qui est, quam qui non est Regis consanguineus, debitum munus.

Memc. Lib. II. Cap. V. pag. 398.

Hominis natura est ex se recta ac bona; ideòque illi intrinseca pietas & equitas tamquam proprietates. Quemadmodum gravitas est aquae propria ad currendum deorsum; ita rectitudo est hominis naturae propria ad sequendam virtutem; licet interdum, dum ponitur obex, nec aqua currat deorsum, nec hominis natura virtutem sequatur. Hominis natura non consistit in vita, quae & brutis & hominibus est communis, sed in ratione. Ratio autem est pietatis & equitatis radix, ideòque utraque naturae humanae intrinseca. Senioris v. gr. reverentia, quae est equitatis species, non consistit in adultiori alterius aetate habente jus, ut colatur; quod jus est extrinsecum; sed in cognitione illius juris seu illius aetatis adultioris, in cordis affectu, & in ipso reverentiae actu; quae omnia sunt reverenti intrinseca. Variæ circa hominis naturam sententiae afferuntur. Memcius ex innato naturae humanae appetitu, qui unam honestatem spectat, probat illam esse rectam ac bonam. Hic innatus appetitus
seu

Index & Synopsis Librorum.

affectus est quadruplex, scilicet commiserationis, pudoris, reverentiæ, scientiæ; sive est quædam pietas, æquitas, honestas, prudentia inchoata & ingenita, adeoque ipsi naturæ intrinseca. Una & eadem in omnibus hominibus natura; unde quod aliqui malè vivant, interea dum alii bene agunt, id non ex natura, sed ex eorum pravitate oritur. Quemadmodum enim innata humanorum membrorum, v. gr. oris, oculi, auris propensio erga suum objectum, in omnibus hominibus est eadem; ita & cordis seu animi nostri propensio atque appetitus erga honestatem & æquitatem est eadẽ. Sed sæpè prava cupiditas devastat hunc innatum appetitũ, sicut pabulantes boves devastant ac proculcant resecti nemoris repullulantes surculos. Ista innata cordis rectitudo, post diurnos prave cupiditatis tumultus, vespere & manè solet repullulare; sed si interdiu semper pessundetur, tandem suffocatur ac perit. Nihil tamen illà pretiosius; imò pluri æstimanda quàm vita. Sed perdit homines non illam curant; nec nobiliorem suæ substantiæ partem, scilicet cor ac mentem, norunt alere; magis de ventre solliciti, parte longè ignobiliori. Et ratio est, quia per mentis cognitionem non firmant ac roborant cor suum adversus prava rerum mundanarum incursus; quin imò suis vitiis frivolas causas prætendunt.

Memc. Lib. II. Cap. VI. pag. 416.

Cordis honestas pluri facienda quàm esca & voluptas. Nemo est, qui non possit antiquos viros illustres imitari, agendo, quod illi egerunt; fugiendo, quod illi fugerunt. Pro majori vel minori Parentum culpa debet esse major vel minor filiorum querela. Disspar causa pro muneribus gratias coram agendi, vel non coram agendi. Viri sapientes in Regnis utiles, nec faciliè cognosci possunt. Optima imperandi ratio fuit ea, quam tenuerunt primi trium Imperialium Familiarum Conditores; post hanc venit altera, quam secuti sunt quinque illustres Archontes; sed recentes Reguli nec hanc, nec illam servant; imò & recentes Præfecti adhuc pejus, quàm sui Reguli, agunt. Vide ibi ista singillatim exposita; ac præsertim egregia regiminis præcepta ab uno Archonte tradita. Prisci legum Conditores adscripserunt Imperatori ac Regulis certos terræ limites, quos transilire non licebat; adeoque nullus Regulus suum regnum augere poterat. Modus exigendi tributum majus vel minus, diversus juxta diversas regiones. Vir Recti amator, qui lubens monita & consilia audit, est optimus Regni Minister; & contra. Tres causæ, quæ olim Sapientem ad Magistratum vel suscipiendum vel abdicandum, impellebant. Multi Sapientes ex infimæ vitæ conditione ad summam dignitatis gradum erecti.

Index & Synopsis Librorum.

Memc. Lib. II. Cap. VII. pag. 436.

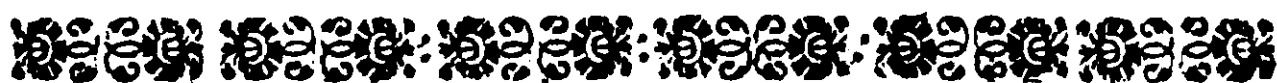
Qui cognoscit rerum naturas, potest Cælum cognoscere, & tunc Cælo inservire. Vir sapiens in omni re Cæli providentiam expectat, illique acquiescit. Colere virtutem, homini facile est; noverit tantum erubescere. Sapiens, non debet suam sapientiam vilipendere ad captandam Principum gratiam; privatus sibi vacat; in dignitate positus, sibi & aliis; semper sui similis. Sapientis Principis exempla fortius trahunt, quam decreta. Pietas & equitas homini ingenta. Regiorum Ministrorum quatuor genera. Tria sunt quibus Sapiens delectatur. Sapiens naturæ suæ beatitudinem in virtutis exercitatione collocat. Ad Principem pium ac benignum omnes ultro confluent; hic agros ad arandam, & spatium ad habitandum ritè populo paritur; arbores serere, animalia alere, temperantiam servare, virtutem colere sollicitè eum edocet. Virtutis laus & origo. Prudentia vitia, ac munus. Sapiens nec honore aut contemptu, nec opibus aut paupertate movetur. Finis ac ultima perfectio coronat virtutem. Sapiens propter morum exemplum, & doctrinæ beneficium dignus est, qui à Rege accipiat stipendium. Casus perplexus. Conditionis nobilitas & educatio solent diversum ab aliis agendi modum homini indere. Triennalis ob Parentum mortem luctus imminui aut contrahi non debet. Quintuplex modus, quo Sapiens alios docet. Magister ostendit, non indit virtutem. Virtutes, quæ Principem decent.

Memc. Lib. II. Cap. VIII. pag. 455.

Princeps, qui armis & cadibus suum Regnum ardet extendere & augere, invertit amoris ordinem: amoris enim ordo est, primo loco Parentes & consanguineos amare; secundo, populos; tertio, pecudes ac plantas. Ille contra. Princeps sapiens non eget armis, ut vincat; sola pietate & equitate omnes ad se allicit, uti Principes Chim Tam & Vu Vam. Imperator Xun, mirus rerum mundanarum contemptor. Hypocritæ faciliè cognosci possunt. Tria sunt, quæ in Regnis magni sunt: Princeps, populus, & locus in quo regionis Spiritui cultus exhibetur. Viri sapientes & in vita & post mortem alios ad virtutem accendunt, licet obreclationibus sint sæpè obnoxii. Si rarò teratur rectæ rationis via, brevi sentibus oppletur, ac perit. Sapiens nihil se indignum debet agere. In quo & hominis natura, & Cæli lex consistat? Vir probus, verus, eximius, magnus, sapiens, spiritualis, quis? Sæclariis dum volunt suos errores deferere, benignè excipiendi. Triplex anni tempus pro exigendo

Index & Synopsis Librorum.

gendo tributo. Tria à Principe plurimi estimanda; scilicet Regnum, populus, regimen. Sapientis commiseratio & pudor debet ad omnia se extendere. Diversi Sapientum ordines. Sapiens dum Principes allaquitur, non debet esse timidus. Confucius exoptabat Discipulos, qui magnos spiritus gererent, aut essent propositi tenaces; abhorrebat autem illos simulatores, qui ob fictam virtutis speciem & externam honestatem à suis concivibus laudantur & extolluntur, seu viri solertissimi ac excultissimi. Eerè post singulos 500. annos solet exurgere Magister, qui sapientie doctrinam bene calleat, tradat, propaget.

LIBER V.

Filialis Observantia.

QUAE Confucius de hac filiali Observantia breviter tradit suo Discipulo Tsem Tsiu, hæc snt:

In primo capitulo (pag. 474.) totius argumenti explanatio; hoc est, filialis observantia suum initium à Parentum obsequio, medium à Regis servitio, sinem à morum perfectione accipit.

In 2. 3. 4. 5. 6. cap. (ibidem) quanam filialis Observantia deceat Imperatorem, Regulum, primarium Præfectum, litterarum Alumnum, virum plebeium.

In 7. cap. (pag. 476.) tres causæ, seu principia, scilicet cæli motus, terræ utilitates, hominis actiones, circa quæ versatur filialis observantia.

In 8. cap. (pag. 477.) filialis observantia regimen; id est, prisci Imperatores, Reguli, primarii Præfecti suo benigno regimine omnes suos subditos proſiciebant ad adjuvandum suorum Parentum cultum.

In 9. cap. (pag. 478.) virtutis regimen; id est, inter virtutes morales excellit filialis observantia, quæ filius Parentem, ut sua vitæ authorem, consert cum cæli Domino rerum omnium Authore. Filialis observantia est fons & radix totius boni regiminis.

In 10. cap. (pag. 479.) filialis observantiæ expositio, sive singula ejus officia,

In 11. cap. (pag. 480.) quinque peccatorum genera, quibus subjacent quævis delicta; & inter delicta nullum majus filiali inobedientiâ.

Index & Synopsis Librorum.

In 12. cap. (*ibidem*) potissima disciplina explanatio, quæ in hoc consistit: Rex amet Parentes, revereatur fratres seniores, curet Musicam ac Ritus.

In 13. cap. (pag. 481.) summa virtutis explanatio; sive, dum Princeps sua filiali observantiâ, & fraternâ reverentiâ omnes Imperii populos ad eandem & observantiam & reverentiam allicit, tunc summa virtus.

In 14. cap. (*ibidem*) magni nominis fama ex filiali observantia emanans.

In 15. cap. (*ibidem*) Admonitio, qua debet uti filius erga Parentem peccantem, uti & Minister Regius erga Regem; & alii erga alios.

In 16. cap. (pag. 482.) filiali observantiæ respondens effectus in Spirituum favore, & in Imperii tranquillitate.

In 17. cap. (pag. 483.) Regis ministerium, sive mutua Regem inter & Ministrum benevolentia.

In 18. cap. (*ibidem*) Parentum exequiæ, & modus quo debet filius illis parentare.

LIBER VI. Parvulorum Schola

S E U

Doctrina.

CAPITULUM I.

Pars intrinseca seu essentialis.

Paragraphus unicus.

Rectæ disciplinæ Institutio. pag. 488.

CÆli lex est via, & antiqui Sapientes sunt norma, quam sequi debent & Magistri & Discipuli. Unde pragnans mulier quid vitare; & cuinam nutrici filium committere tenetur? filii & filiae quomodo educandi? modus scholas erigendi & docendi. Quæ, & quomodo tradenda doctrina?

CA-

Index & Synopsis Librorum.

CAPITULUM II.

Quintuplex humanæ conditionis ordo.

§. 1. Primus ordo : Debitus inter patrem & filium amor. pag. 493.

Filii & natus officium manè & vespere , uti & famulorum ac famularum. Modus inserviendi Parentibus debita cum reverentia. Filii & natus de nulla re possunt disponere. Modus quo filii debent peccantes Parentes commoneare , ac illis de suis parentare. Quintuplex filialis observantia species. Ejus perfectiones ac vitia.

§. 2. Secundus ordo : Debita Regem inter & Ministrum æquitas. pag. 503.

Quid ante affatum , in affatu , post affatum Regis præstare debet regius Minister ? quid in mensa , aut in accipiendo ejus dono ? Munus Regis & Ministri.

§. 3. Tertius ordo : Debita inter maritum & uxorem diversitas. pag. 506.

Leges matrimonii ineundi ; & Ritus , dum initur. Domestica regulæ. Debita agendi diversitas in viro & femina ad honestatem servandam. Quenam mulier in uxorem adscisci non debet ? Quenam ejicienda ?

§. 4. Quartus ordo : Debita Juniorem inter & Seniore subordinatione. pag. 510.

Variæ urbanitatis leges , quas Junior erga Seniore , & Discipulus erga Magistrum servare debent in gressu , occurso , mensa , colloquio , &c.

§. 5. Quintus ordo : Debita inter amicum & amicum sinceritas. pag. 512.

Variæ amicitiae leges. Quinam amici prosunt ? Quinam obsunt ? Urbanitatis Ritus in excipiendo hospite.

§. 6. Quintuplex humanæ conditionis ordo generatim rursus expositus. pag. 514.

Nonnulla patris & filii , Regis & Ministri , mariti & uxoris , fratris junioris & senioris officia. Admonitio filii erga patrem , & Ministri erga Regem , quanam conveniat ?

Index & Synopsis Librorum.

CAPITULUM III.

Sui Studium.

§.1. Cordis Regulæ. pag. 517.

Recta ratio debet regere pravam cupiditatem: nîl turpe videndum, audiendum, cogitandum, agendum. Novem Sapientis cogitationes, &c.

§.2. Morum seu externæ compositionis Regulæ. pag. 519.

Honestas & equitas ex corporis compositione emanat. Immodestia & rusticitatis culpa. Urbanitas in domûs ingressu, consortio, via, incessu, verbis, jaculandi exercitio, &c. Et quæ vitia in iis committi possunt?

§.3. Vestitûs Regulæ. pag. 522.

Ritus primi pilei imponendi Adolescentis capiti. Quem modum in suo vestitu servabat Confucius?

§.4. Victûs Regulæ. pag. 523.

Varia rusticitates, quæ vitari debent in mensa. Quem modum in suo victu servabat Confucius? Fugienda compotationes & commessiones.

CAPITULUM IV.

Antiquitatis Indagatio.

§.1. Priscorum exempla de rectæ disciplinæ Institutione. pag. 525

Mira matris in suo filio Memcio educando cautela ac sedulitas. Modus quo Confucius suum filium Ly instruebat.

§.2. Priscorum exempla de quintuplici humanæ conditionis ordine. pag. 527.

Constans Principis Xun observantia erga perversos suos Parentes. Itê Principis Ven Vam erga patrem suum Ki; Principum Vu Vam & Cheu Kum erga patrem suum Ven Vam; Doctoris Tsem Sen erga patrem suam Tsem Sie; pueri Pe Yu erga matrem suam, &c. Diligentia Discipuli Kum mim siuen in imitanda Magistri vita. Nonnullorum filiorum singularis cura in exequiis & Parentum defunctorum cultu. Administri Yu Jam, & bellici ducis Vam sun kia ardor ad ulciscendam injustam Dominorum suorum mortem. Conjugalis morum honestas; hon-

Index & Synopsis Librorum.

sponse & uxoris generosa fides erga sponsum & maritum, fratrum amor, Regis æquitas, Amicorum reverentia variis exemplis comprobatur.

§.3. Priscorum exempla de morum ac vitæ compositione.

pag. 538.

P Rincipis Pe Y integritas, Præfetti Tan Tay cautela, Discipulorum Nan Yum consideratio, Tfu Lu diligentia, Yen Hoei patientia; in uxore Præfetti Ven Pe otii fuga.

§.4. Priscorum exempla de honestate & modestia. pag. 541.

E Gregia Præfetti Xe Cio de honestate & gravitate documenta. Item Præfetti Kam de Rstuum honestate monita.

Doctrinæ Parvulorum

CAPITULUM V.

Pars extrinseca seu accidentalis.

De præclaris Recentiorum Dictis.

§.1. Præclara Recentiorum Dicta ad fusiùs explicandam rectæ disciplinæ Institutionem. pag. 544.

V ARIA Doctorem, pro puerorum educatione; Magistrorum, pro Discipulorum instructione; Parentum, pro filiorum vigilantia, virtute, progressu; Magistratus, pro populi sui moribus documenta referuntur.

§.2. Præclara Recentiorum Dicta ad fusiùs explicandum quintuplicem humanæ conditionis ordinem. pag. 552.

F ILIORUM & famulorum munus. Imponendi primi pilei Ritus non negligendus. Ritus exequiales & parentales diligenter curandi. Triennalis luctus tempore ob mortem Parentum, temperantia victus & alia abstinentiæ servanda. In exequiis &

Index & Synopsis Librorum.

& in aliis rebus fugienda pravarum seu idololatricarum Sectarum praxes & artes. Monita pro Magistratibus. Cautela in matrimoniis contrahendis. Domestica disciplina precepta. Amor fratrum. Amicitiae leges.

§. 3. Præclara Recentiorum Dicta ad fusiùs explicandum sui Studium. pag. 565.

Prestantia variorum Authorum effata de sui custodia. Monita pro visu, auditu, sermone, opere. Sedulo sibi vacandum; & magis sibi, quàm aliis carpendis invigilandum. Monita quorundam Doctorum in suis Museis exarata ad se ipsos excitandos. Stimuli torpentibus inditi ad priscos Sapientes imitandos. Libri quomodo legendi & conservandi. In librorum lectione virtutis fructus & praxis querenda. Pravarum Sectarum damna.

CAPITULUM VI.

De præclaris Recentiorum Gestis.

§. 1. Præclara Recentiorum Gesta ad comprobendam rectæ disciplinæ Institutionem. pag. 575.

Rigida Præfetti Liu Yum, & ejus uxoris Cham in pueritia educatio. Probum exemplum Magistri Hu Yuen coram suis Discipulis. Scholarum normam Doctor Chim proponit. Fædus inter condiscipulos.

§. 2. Præclara Recentiorum Gesta ad comprobandum quintuplicem humanæ conditionis ordinem. pag. 579.

Singularis in filio Kiam Ke alendi matrem cura. Juvenis Sie Pao in patrem & fratres amor. Mira reverentia & sollicitudo privigni erga novercam egram. Luctus perpetuus filii Vam Meu ob violentam patris necem. Aliorum filiorum luctus in Parentum morte. Filii amor amissam matrem requirentis. Immutata animi relictio in aulico Præfecto Yam Ngan. Mendacium Præfetti morte mulctatum, & alterius sinceritas periculo liberata ac pensata. Moderatio in Magistratibus necessaria.

Index & Synopsis Librorum.

via. Nurus Chin constantia in alenda sua socru. Uxor voti mariti obsequens. Alterius uxoris mira erga defunctum maritum fides, nolentis ad secundas nuptias transire. Sorores virgines potius mortem, quam stuprum eligentes. Amor & honor erga fratres. Frater fratri peste laboranti constanter inservit. Honestus domesticarum facul azum usus. Constans plurimorum consanguineorum cohabitatio, & victus communis.

§ 3. *Præclara Recentiorum Gesta ad comprobandum sui ipsius Studium. pag. 600.*

Moderatio, gravitas, modestia, relictudo, urbanitas & alie virtutes nonnullorum virorum recensentur. Singularis temperantia in victu & vestitu; mundanarum rerum & garrulitatis fuga variis exemplis illustratur.

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

Une ou plusieurs pages ont été volontairement omises ici.

SINENSIS IMPERII
LIBER TERTIUS CLASSICUS
D I C T U S
LIBER SENTENTIARUM,
Sinice
L U N Y U.

LECTORI.

Ic Liber divisus in 20. parvos Articulos, præter Articulum decimum, in quo Discipuli singillatim referunt sui Magistri Confucii externum agendi modum, solummodo complectitur diversas interrogationes, responsiones, ac sententias tum à Confucio, tum ab ejus Discipulis non uno tempore prolatas circa virtutes, bonos mores, & regiminis artem, atque in unum codicem redactas. Stylum sententiosum Sinicum in phrasi latina, quantum potui, retinui; ac subinde ad majorem legentis voluptatem parva scholia de Sinarum historia, de Ritibus eorum antiquis, de eorum Musica adjunxi. Doctor *Chu hi* Interpres Sinicus huic *Sententiarum Libro* sequens præponit Proœmium.

LIBRI SENTENTIARUM PROOEMIUM.

Liber dictus Su ki xikia, id est, liber qui nobiles preteritorum seculorum Familias, earumque res gestas recenset, sic ait agendo de Confucio: Confucius nomine Kieu, cognomento Chum ny, Majores habuit ex nobilissima Regulorum Regni Sum stirpe oriundos; ejus Patri nomen fuit Xo leam he; Mater ex illustri Familia Yen orta erat. Hi duo Conjuges anno Regni Lu Reguli Siam kum 22., dicto Kem fio, 11. mense lunari dicto Kem tsu, genuerunt Confucium in pago Cham pim, urbecula Tseu subjacente, (quæ urbecula sita est in Regno Lu, seu in Provincia Xan tum.) Dum adhuc puer agebat, naniis & scenicis jociis delectabatur; sæpè gaudebat ritè dispositam ferculorum parentalium seriem ludicro quidem, sed grato spectaculo adumbrare; aliàs, varios urbanitatis & Rituum modos personatus graviter exhibebat. Adultus frumentarium Reguli questorem in Patria Lu egit; dein regio Septo, in quo boves, oves, aliæque animalia ad variorum rituum solemnitates necessaria alebantur, præsuit. Postea ad Imperialem Imperii Cheu Aulam, ubi à Senioribus Rituum leges frequenti interrogatione didicit, se transtulit. Hinc in Patriam redux, plures semper Discipulos quotidie habere coepit. Sed cum Regulus Chao kum

kum Regni sui Lu anno 25. dicto Kia xin, ætatis Confucii 35. ob civiles tumultus profugere coactus fuisset in Regnum Cy, tunc Confucius hos Patriæ suæ Lu tumultus conspicatus, se etiam transtulit in idem Regnum Cy; ubi cum primarius quidam Regni Præfectus nomine Chao, cognomine Kao, totius domus suæ Administrum constituit, cuius ope & auctoritate accessum habuit ad Principem Kim kum istius Regni Cy Regulum. Hic Princeps volebat Confucium disitione agri Ny hi donare; sed primarius Regni Minister Yen ym sese illi opposuit, & ob levem nefcio cuius suspicionis umbram non donavit; quocirca Confucius hinc discedens in Patriam Lu rediit. Dein anno primo Reguli Tim kum dicto Gin xin, ætatis Confucii 43. cum primus huius Regni Lu Minister Ki penè regiam sibi Reguli potestatem ac dignitatem nimia sua auctoritate vindicaret, tunc illius Subpræfectus cognomine Yam, nomine Hu, in suum Dominum arma movit, atque omnia susque deque evertens, publicum sibi regimen assumpsit.

Quapropter Confucius à Magistratu gerendo abstinent, cœpitque privatim emendare & concinnare libros Xi kim sive Carminum, Xu kim sive Annalium Imperialium, Li ki sive Rituum, atque Musica artem. Unde Discipulorum ejus multitudo cœpit esse longè numerosior. Nonò autem anno ejusdem Reguli Tim kum, dicto Kem tsu, ætatis Confucii 51., alius quidam primarii Ministri Ki Subpræfectus cognomine Kum xan, nomine Pu nieu, ab

Hero suo cum ipso oppido Pi, cui praeerat, defecit; Confuciusque, ut ad se venire vellet, rogavit. Cum eum adire statuisset Confucius, mutata tandem sententia, non adit. Postea Regulus Tim kum iussit Confucium suae regiae urbis Governatorem; quo in munere intra unam annum, publicum regimen ac bonos mores per omnes Regni partes mirabiliter instauravit. Deinde summum publicorum operum Praefectum, denique supremum iustitiae Praesidem egit. Post hac decimo anno Regni Tim kum, dicto Sim cheu, dum agebat primum ejus Ministrum, eum comitatus est ad agrum Kia ko, in quo Regulus Tim kum, Regni Cy Regulam convenit, atque cum eo pacis & amicitiae leges, Confucii consiliis & opera sancivit; unde Regni Cy Regulus loca, quae bello occuparat, restituit Regni Lu Regulo Tim kum.

Anno Regni Tim kum 12. dicto Quei mao, Confucius misit Discipulum suum Chum yeu, ut in aliqua primi Ministri Ki ditione Praefectum ageret. Tunc temporis tres erant in Regno Lu nobiles Familiae Ki lun, Mem sun, Xo sun, quarum Praefecti saepius arma in suos Dominos impescebant, freti urbium muris, quibus praeerant. Confucius ergo suavit, ut illarum mœnia everterentur, tum ad praepediendos horum Praefectorum tumultus, tum ad diminuendam nimiam illarum Familiarum auctoritatem ac potestatem. Itaque iussum est istos trium metropoleon muros everti. Jam Chum yeu Dux exercitus, militare illa-

illarum praesidium receperat; cum dynasta Mem sun, natalis soli amore tactus, noluit suam metropolim Chim ever-
ti; quin & novas praesidiarias copias illic immisit. Nibilo-
minus Dux Chum yeu cepit eam suis turmis aggredi, ob-
sidione cingere, acriter oppugnare; sed non potuit expu-
gnare. Anno Regni Tim kum 14., Confucius etatis
suae 58. in patria Aula supremi à consiliis Ministri vices
gerens; publica quietio perturbatorem cognomine Xao, no-
mine Chim mao, extremo supplicio affecit; vixque bene
tres menses in hac suprema dignitate compleverat, cum
totum Regnum novum ubique vigorem & regiminis faci-
em induit. Hinc vicini Regni Cy Regulus, veritus, ne
tantum incrementum sibi noceret, formosas puellas saltan-
di & canendi peritas dolose dona misit Regulo Tim kum,
ut cor ejus amoribus irretitum avocaret ab incepto praecla-
ri regiminis studio. Primarius Minister Ki Von, Con-
fucio remittente, persuasit Regulo, ut eas reciperet; atque
ita publicum regimen & impeditum & neglectum est.
Deinde cum post litam a Caelo à Regulo oblatum, non fuis-
sent distributa litaminis dapes primariis Regni Praefectis,
ut ritus praescribebant; hac negligentia denuò offensus
Confucius, tandem ab Aula recessit, & in regnum Guei
perrexit, hospitioque exceptus est apud fratrem uxoris
Discipuli sui Tsulu, nomine dictum Cho tseu, cognomine
Yen. Deinde cum iturus in regnum Chin pertransiret
terram Quam, hujus terrae incolae nati esse famosum popu-

lepturū Yau-hu, eum capere tentarunt, sed
periculo creptus, rediit in regnum Guei, mansitque in do-
mo cujusdam Praefecti cognomine Kiu, nomine Pe yo; quo
tempore, ut istius regni Guei consuetudini se conformaret,
Nan tsu reguli uxorem inuifit: Postea abiit in regnum
Sam; sed cum ibi quidam regni primarius Praefectus co-
gnomine Su ma, nomine Von cui, mortem illi inferre me-
ditaretur, mox inde profugiens rediit in regnum Chin,
mansitque ibi tribus annis in domo cujusdam primarii
Praefecti cognomine Su Chim, nomine Chim; ac tandem
reversus est in regnum Guei; sed huius regni regulus Lim
kum nulla in re usus est Confucii operā. Tunc primarii
in regno Cin Ministri cognomine Chao quidam Subpre-
fectus, dictus Pie hie, à Domino suo cum ipsa urbe Chum
meu, cui praeerat, defecit; misitque, qui ad se invitarent
Confucium. Et verò penè eum adire volebat Confucius,
sed Discipuli sui Tsi lu consilio non adiit. Deinde cum in
occidentaliorem regni Cin (id est provincia Xan si) par-
tem proficisci statuisset, inuisurus alium primarium Mini-
strum cognomine Chao, nomine Kien; appulsus ad flumi-
nem Crocem, re melius intellecta, etiam retrocessit; re-
duxque in regnum Guei, rursus hospitatus est in pristina
Kiu pe yo domo. Tunc temporis regulus Lim kum in-
terrogavit Confucium de arte militandi & acie instru-
da, cujus questionem nolens facere satis, respondit se militie
artem non callere, statimque die sequenti illinc discessit,

Et rediit in regnum Chin. Interim moritur primarius regni Lu Minister Ki von, moriensque suo filio Ki kam praecepit, ut post suam mortem Confucium exultantem invitet, ejusque opera ac consiliis utatur; sed hic Ki kam à suis Subpraefectis Et domus Administris avocatus, patris exequi voluntatem destitit, Et ad se Gen kieu Confucii Discipulum accersit. Deinde Confucius volens in regnum Tlay proficisci, appulit in Xe regni Tlou (id est, Provincia Hu quon) oppidum. Hujus regni Tlou Regulus Chao van volebat Confucium dare ditione agri Xu xe; sed primarius ejus Minister Tlu si illum avertit. Confucius igitur iterum rediit in regnum Guei. Id temporis regni Guei Regulus Lim kum obierat, ejusque successor Che kum exoptabat apud se retinere Confucium, ut supremam illi rerum administrationem committeret; sed quia Confucii Discipulus Gen kieu, primarii Ministri Ki kam copiarum Praefectus, praeclare se gesserat in bello, quod inter regna Cy Et Lu exarserat; idcirco hic Minister à sui exercitus Duce Gen kieu permotus, Confucium in Patriam revocavit; atque ita in regnum Lu rediit Confucius anno Reguli Ngai kum 11., dicto Tim su, etatis suae 68.; Ceterum regni Lu Regulus Ngai kum nunquam usus est Confucii opera; nec ipse Confucius unquam quaesivit à Regulo munus seu officium. Sed tunc rursus cepit librum Xu kim seu Animalium Imperialium, Et librum Li ki seu Rituum in meliorem formam reducere; librum Xi kim seu Carminum ito-

teratò corrigere ; meliores Muſica leges præſcribere ; quaf-
dam annotationes binæ interpretationi libri Ye kim ſeu
productionum ac mutationum , nempe alteri à Principe
Ven vam, quæ vocatur Tuon, alteri à filio ejus Cheu kum,
quæ vocatur Siam, compoſitæ addere. Id temporis Confucii
Discipuli numerabantur ter mille ; inter illos 72. inſignio-
res , qui omnino ſex artes tunc diſci ſolitas , ſcilicet Rituum,
Muſicæ, jaculandi, aurigandi, ſcribendi, numerandi, cõlle-
bant. Anno Reguli Ngai kum 14., dicto Kem Xin, biennio in
occidentali regni Lu parte, venatu captum eſt unicornium,
Et tunc libro ſuo Chun cieu ſeu Veri Et Autumno , id eſt,
quibuſdam Annalibus ſui regni Lu, finem impoſuit Confuci-
us. Anno proximè inſequenti dicto Sin Yeu, ejus diſcipu-
lus Tſu lu in regno Guei pugnando occubuit. Denique
anno regni Ngai kum 16., dicto Gin ſio, quarti menſis lu-
naris die dicto Ki cheu, obiit Confucius, annos natus 73 ; ſe-
pultus in ſeptentrionali metropolis regni Lu parte ad ri-
pam fluvii Su. Omnes illius diſcipuli totos tres annos ei pa-
rentârunt , quibus expletis luctum Et veſtem funebrem
depoſuerunt , præter unum Tſu kum , qui ad Magiſtri tu-
mulum extructo mapali, ibi ruruſ tribus annis, adeoque
ſex annis integris eum luxit. Confucius genuit unicum
filium nomine Li, cognomento Pe Yu, qui ante patrem
obiit. Hic autem Pe Yu genuit filium nomine Hie, co-
gnomento Tſu ſu, qui compoſuit librum Chum yum, id
eſt, Immutabile Medium.

Nota: hoc nomen *Confucius* latinitate donatum, efformatum esse ex his tribus Sinicis: ex *Kum*, id est, cognomine *Confucii*; ex *Fu*, id est, Magistro vel Doctore; & ex *Tsu*, id est, Domino.

LIBRI SENTENTIARUM ARTICULUS I.

1. Confucii effatum: qui priscorum Sapientum facta non tantum imitatur, sed etiam cum illis assidue se ad ulteriorem profectum exercet; numquid is gaudio impletur?
2. Deinde cum è remotis plagis adveniunt socii, ut ejus præcepta excipiant; numquid etiam gaudio diffunditur?
3. Si tamen ab hominibus nesciatur, nec ob hoc irascatur; numquid tunc potest verè dici vir sapiens & consummatus?
4. *Tse tsu* Confucii Discipuli effatum: Parentum & fratrum natu majorum cultores, qui ament Superiores offendere, vix uspiam reperias; non amantes autem Superiores offendere, qui ament turbas excitare, hos nuspiam sane reperies.
5. Vir sapiens, quod in omnibus spectat, est rectè vivendi principium; ex hoc posito principio, mox omnis vitæ honestas ultro exurgit. Debita verò erga Parentes & fratres natu majores observantia, numquid verè est omnis pietatis principium?
6. Confucii effatum: Adulatores pios vix, aut nè vix quidem reperias.
7. *Tsem tsu* Confucii Discipuli effatum: Ego quotidie in tribus rebus me ipsam discuto: 1. utrum præstando alteri obsequium, me totum impenderim? 2. utrum frequentando amicos & socios, candorem servaverim? 3. utrum excipiendo Magistri doctrinam, eam in praxim redegerim?
8. Confucii effatum: Recta gubernandi Regnum mille bellicis quadrigis potens, (id est centum stadiis, Sinicè *Ly*, amplum) ratio consistit in his quinque: Rex sit vigilans, sit sincerus, sit parcus, sit populi amans, sit prudens in exigenda agrorum opera, scilicet tempore, quo ab agricultura vacant, sive hieme.
9. Confucii effatum: Liberi & fratres natu minores, domi Parentes, foris Superiores reverenter colant; in factis diligentiam, in verbis veritatem

ſedulò ſectentur; omnes homines comuni benevolentia proſequantur; probos peculiari ſtudio diligant. His peractis, ſi quid temporis ac virium ſuperest, illud impendant tum in legendis libris Carminum & Imperialium Annalium, tum in addiſcendis Rituum, Muſicæ, jaculandi, aurigandi, ſcribendi, numerandi ſex artibus.

10. *Tſu hia* Confucii Diſcipuli effatum: Si quis tanto ſapientium virorum ſapientiam, quanto rerum pulchrarum pulchritudinem amore proſequatur; Si in deferenda Parentibus obſervantia omnes vires intendar; ſi in præſtando Regis obſequio mortem ipſam non reformidet; ſi in tenenda amicorum ſocietate illibatam verborum veritatem ſervet; quamvis fortè mihi dicatur hic vir litteris non vacàſſe; ego tamen eum verum eſſe litterarum Alumnum aſſevero.

11. Confucii effatum: Sapientiz Alumnus, ſi morum gravitatem non amârit, mox modetiâ carebit, qua deſtitutus, licèt ſapientiz diſciplinis vacet, non tamen diu perſiſtet.

12. Deinde animi candorem & veritatem inprimis colat.

13. Quod ad ſocios attinet, non frequenter niſi eos, aut qui ſibi præcellunt, aut qui ſibi ſunt pares.

14. Denique cùm quis ſine culpa vivere non poſſit; ſua vitia aſſiduè corrigere, non illum tædeat.

15. *Tſem tſu* Confucii Diſcipuli effatum: Si Princeps debita cum reverentia deſunctis Parentibus juſta perſolvat; ſi poſt ſepulturam ſtatis temporibus diu memor illis parentet; hic ſuo exemplo efficiet, ut populi virtus ex parca liberalis, & ex tenui per ampla evadat in colendis etiam deſunctis ſuis Majoribus.

16. *Tſu kin* Confucii Diſcipulus ſic interrogavit Condiſcipulum ſuum *Tſu kum*: Noſter Magiſter Confucius, dum varia illa Regna quondam peragraret, procul dubio illorum regimen didicit; didicit autem, an quia ille ab incolis id ſciſcitatus eſt? an quia ipſimet Regnorum iſtorum Reguli ei ultrò expoſuerunt?

17. *Tſu kum* ſic reſpondit: Noſter Magiſter ſua ſingulari comitate, candore, gravitate, temperantiâ, modetiâ abſque ulla ſciſcitandi neceſſitate id ultrò aſſecutus eſt; iis enim virtutum ornamentis attracti Principes, ſuam quique illi regendi normam ſpontè declarabant, ab eo edoceri cupientes. Noſtri ergo Magiſtri ſciſcitandi modus, numquid ſanè ab aliis longè diverſus eſt?

18. Con-

18. Confucii effatum : Si quem nōsse filium velis ; dum pater vivit , vide quid spectet ; dum obit , vide quid agat. Si autem totos tres annos à patris obitu non dimittat paternam vivendi normam , tum potest dici filius obsequens. Si nempe , addit Interpres , paterna vivendi ratio recta fuerit.
19. *Ten tsu* Confucii Discipuli effatum : In urbanitatum & rituum usu quod maximè spectatur , est naturalis hos & illas servandi modus. Et ideò eorum regulæ , à priscis Imperatotibus sancitæ , censentur præclaræ ; quia quidquid dirigunt , sive parvum sive magnum , naturali semper modo illud dirigunt.
20. In hoc tamen est etiam aliquid , quod non licet ; si quis nempe sciens urbanitarum & rituum pulchritudinem sitam esse in naturali agendi modo , continuo totus sui profusus omnia naturali quodam modo agat , neque se ullis honestatis & rituum legibus astringat ; nec id sanè est licitum agere.
21. *Ten tsu* Confucii Discipuli effatum : Dum quis rem æquam promittit , potest postea promisso stare ; dum quis alium juxta debitæ urbanitatis leges reveretur , potest postea erubescendi occasionem vitare ; dum quis in quærenda amicitia aut patrocinio eligit viros probos , potest postea hos protectores ac patronos habere.
22. Confucii effatum : Qui nec in cibo saturitatem , nec in habitatione commoditatem quærit , solers in negotiis , cautus in verbis , frequentandi Sapientes avidus , hic potest verè dici sapientiæ Alumnus.
23. *Tsu kum* Discipulus sic interrogavit Magistrum suum Confucium : Pauper sine adulatione , & dives sine fastu , quid ? rectè , reponit Confucius ; sed longè rectius : pauper in ærumna hilaris , & dives in opulentia æquus.
24. Tum Discipulus *Tsu kum* : numquid , inquit , illud est quod his verbis significat liber Carminum tom. *Que sum* , odâ *Ki yo* : Ossuarii laboris opifex primùm ferrâ secat materiam ossæam , postea ad eam perficiendam runci-nâ dolat ; uti & gemmarii operis artifex primùm scalpro scindit onychem , postea ad eum perficiendum pumice polit.
25. Mox illi Confucius : Nunc tandem , mi Discipule *Su* , potes librum Carminum explanare. Ex eo , quod vix dixeram , mox collegisti quid dicturus eram.

Nota : *Su* est nomen istius Discipuli ; *Tsu kum* est cognomentum.

26. Confucii effatum : Sapientiæ Alumnus non dolet se ab hominibus , sed dolet homines à se non cognosci.

ARTICULUS II.

1. **C**onfucii effatum: Princeps ut rectè regat populos, debet suarum virtutum exemplo illis prælucere, similis stellæ polari, quæ licet vix à suo loco discedat, omnes tamen aliæ stellæ, cæli gyrum circumagentes, assiduè illam spectant.
2. Confucii effatum: quamvis liber Carminum contineat 300. & amplius Articulos; omnis tamen illorum sensus potest hoc uno verbo, quod habetur in ejus tom. 8. cap. *Lu tsun*, odâ *Kum*, comprehendì: Nihil turpe cogita.
3. Confucii effatum: Si Princeps populos solis & imperiis dirigat, & pœnis coërceat; illi quidem scient pœnas evadere, sed nescient vitia erubescere.
4. Contrà si Princeps populos tum virtutum exemplo dirigat, tum honestatis viribus coërceat; illi & scient vitia erubescere, & virtutes acquirere.
5. Confucius senex sic de se ipso aiebat: Vix ego quindecim ætatis annos attingeram, cum mox statui sapientiæ disciplinis vacare. Annos natus 30. jam totus in illis eram stabilitus, nec ulla mundi res animum à proposito dimovere poterat. Annos natus 40. totam honestatis scientiam, naturalesque rerum causas sine hæsitazione penetrabam. Quinquagenarius comprehendì Cæli legem, admirabilemque ejus cursum. Sexagenarius longo jam usu assuetus sapientiæ disciplinis, ita tunc facilis eram in illis penetrandis, ut quidquid aures exciperent, mox mens sine labore caperet. Septuagenarius denique, sequendo vel unum cordis mei impulsu, nulla in re honestatis leges penè transgrediebar.
6. *Mem y tsu* primarius Regni *Lu* Præfectus quæsit ex Confucio modum ritè Parentes colendi. Noli transgredi, respondit Confucius.
7. Postea Confucius curru vectus, suo Discipulo simul & Rhedario *Fan Chi* sic dixit: Nunc *Mem sun* (id est *Mem y tsu*) ex me petiit modum ritè Parentes colendi. Ego illi respondi: Noli transgredi.
8. Cum verò nec hoc satis intelligeret *Fan Chi*, quæsit ex Confucio quid significaret illud: *Noli transgredi*? Cui Confucius: Dum Parentes vivunt, juxta statas Rituum leges illis inservire; dum obièrunt, juxta statas Rituum leges illos sepelire; dum sepulti sunt, juxta statas Rituum leges quotannis illis parentare; hoc dicitur *non transgredi*. Ita autem respondit Confucius, quia tunc temporis in Regno *Lu* hujus primarii Præfecti *Mem sun* Familia cum aliis duabus *Xo sun*, & *Ki sun*, quatuor primariis tantam Præfe-

Præfecti seu Toparchæ titulo gauderet, sibi tamen vindicabat solennes Regulorum Ritus.

9. *Mem. vi. p. filius Præfecti Men* ; *tsu* quæsit ex Confucio, quomodo Parentes colendi forent? Parentes, reponit Confucius, sunt semper solliciti, nè filii in morbum incidant. Subintelligitur, addit Interpres: Tu igitur valetudinem conserva, nec eam vel luxuria, vel jurgiis, vel commestationibus lades, nè Parentum curas augeas.

10. Discipulus *tsu* ; *ma* quæsit ex Confucio, quinam Liberi essent veri Parentum cultores? Cui Confucius: Nunc Liberi, qui Parentes alere nõrunt, dicuntur optimi eorum cultores; sed & canes & equos etiam alere nõrunt; si igitur interior & exterior reverentia absit; ecquod, quæso, discrimen inter Parentum & canum, equorumve sustentationem reperies.

11. Discipulus *tsu* ; *his* quæsit ex Confucio, quomodo filius Parentes colere deberet? Cui Confucius: Quod ego, inquit, in colendis Parentibus maxime difficile censeo, est frontis serenitas. Cum Parentes aut fratres natu majores habent aliquid gerendum; si filius, aut frater natu minor pro illis laborem istum subeat: sive cum filius aut frater natu minor cibo & potu affluit; si parentes aut fratres natu majores lautè tractet: credisne hoc suppetere, ut ille dicatur Parentes colere? Hæc enim, addit Interpres, factis animo fieri possunt; sola frontis serenitas fingi non potest; ideoque difficillima.

12. Confucii effatum: Sæpissimè ego cum Discipulo meo *Yen hœi* toto die colloquor de variis rebus ad sapientiam spectantibus; ast ille instar hebetis nè verbum quidem unquam opponit. Dum autem à me recessit, clam inspicio, quomodo ille se privatim gerat; & ecce quidquid ego docui, video illum bellissimè in praxim redigere. Tum ego mecum: Discipulus meus *Hœi* non sanè est hebes & rudis.

13. Confucii effatum: Si vis nõsse, utrùm quis sit sapiens, nec nè? vide quid agat. Si malè; jam nõsti: Si bene; ulterius inspice quo fine illud agat? *Barus* scrutare, quid ille amet? qua re delectetur? Si ita illum examina-veris, quomodo sanè, quisquis ille sit, poterit se abscondere, ut non noscatur?

14. Confucii effatum: Qui in eis, quæ priùs didicit, sese assiduè exercet, cum semper nova addiscat, is potest optimè Magistrum agere.

15. Confucii effatum: Sapiens non est instar vasis, nempe uni aut tantum paucis usibus inservientis.

16. Di-

26. Discipulus *Tſun* ~~aut~~ *quasi* ex Confucio: Quid, inquit, præſtare debet ſapientia ſtudioſus, ut ſapientiam acquirat? Cui Confucius: Quod vult loqui, id prius agat; poſt facta ſequantur verba. Sic illi reſpondit Confucius; quia iſte Diſcipulus magis erat ſermone, quàm opere facundus.
17. Confucii eſſatum: Sapientis erga homines amor eſt univerſalis, non particularis; Inſipientis, particularis, non univerſalis.
18. Confucii eſſatum: Vir, qui ea, quæ addiſcit, non conatur penetrare, erit ſemper ignarus: qui autem ea, quæ penetravit, non exeret, erit ſemper inquietus.
19. Confucii eſſatum: Qui ſtudet pravæ Sectæ ſtabilire, hic multa ſibi aliifque damna accerſit. Hic Interpres rejiciens tum antiquas quorundam dogmatistarum *Tan tſu* & *Me tſi*; tum recentiores Bonziorum *Ho xan* & *Tſu ſu* pravæ Sectæ, pro unica vera doctrina proponit eam, quæ à tempore antiquorum Sapientum, continuatâ ſerie ad hæc uſque tempora propagata eſt, utpote ſpectans rectam rationem, cordis rectitudinem, morum honeſtatem; hancque doctrinam ſic explicat: ejus ordo, eſt reciprocorum Regis & Subditi, Parentis & Filii, Mariti & Uxoris, Senioris & Junioris, Amici & Amici officium; ejus virtutes ſunt pious, æquitas, honeſtas, prudentia, veritas; ejus Sequaces ſunt Litterati, agricolæ, artifices, mercatores; ejus exercitationes ſunt ritus, muſica, leges, poenæ; ejus utilitas eſt ad componendos proprios mores, ad alios ritè regendos, ad conſervandam populorum & Patriæ pacem. Ita ille
20. Confucii eſſatum: Mi chariſſime *ſu lu* (cognomento *Tſu lu*) vis, ut te edoceam veram ſciendi artem? quod ſcis, oſtende te ſcire; quod nescis, oſtende te nescire; iſtud eſt verè ſcire. Sic autem eum allocutus eſt Confucius, quia iſte Diſcipulus fortitudinis amator, etiam ea, quæ nesciebat, ſe ſcire oſtendebat.
21. Diſcipulus *Tſu cham* olim frequentabat Confucii palæſtram animo ſubeundi ad aliquam dignitatem.
22. Hunc autem ut erudiret Confucius, ſic ait: multa audi, dubia ſepone, reliqua prudenter loquere; ſic in paucis errabis. Deinde multa aspice, periculofa ſepone, reliqua diligenter age; ſic in paucis dolebis. Qui autem & loquendo in paucis errat, & agendo in paucis dolet, hic veram ſubeundi ad dignitates tenet viam.
23. Regni *Lu* Regulus *Ngai lum* ſic interrogavit Confucium: Quid, inquit, agere debet Rex, ut ſuos ſibi populos obſequentes habeat? Cui Confucius:

23. *Stus* + *Viros* rectos ad munia evehat, perversos omnes ab officiis arceat; mox populi illi obsequuntur. Contra si perversos ad munia evehat, rectos omnes ab officiis arceat; tunc populi non obsequuntur.

24. *Ki kam* primarius Regni *La* Præfectus sic quæsit ex Confucio: En Princeps, inquit, vult, ut sui populi debitam sibi reverentiam deferant, debitas sui muneris partes expleant, mutuos sibi invicem ad virtutem stimulos addant, id consequendi quis modus? gravi, reponit Confucius, modestiâ populos regat; mox populi debitam illi venerationem deferent. Erga parentes suos sit ipse reverens, erga omnes misericors; mox populi debitas sui muneris partes explebunt. Probos ad munia evehat, improbos erudiat; mox populi mutuos sibi invicem ad virtutem stimulos addent.

25. Fortè quidam sic interrogavit Confucium: Eccur, Domine, Magistratum aliquem non capeillis, & regimen exerces?

26. Cui Confucius: Nunquam, inquit, legisti, quid liber *Xu kim* seu Annalium Imperialium tom. 6. cap. *Kiun chin* dicat de debita erga Parentes observantia? ibi Imperator *Chim ram*, mortuo suo primo Ministro simul & patruo *Chen kum*, accersitum *Kiun chin*, virum singulari sapientia præditum his verbis alloquitur: *Tua*, *Kiun chin*, singularis erga Parentes observantia mihi optimè perspecta est; filiali igitur erga patrem & matrem obedientiâ, fraternâque erga fratres benevolentia, cum optimum domi tua tenere regimen probè noveris: ego judico te posse etiam Imperii mei negotia optimè tractare, & publico regimini præesse. Ita iste liber. Si ergo obedire Parentibus, & fratres diligere sit verum regimen; quid, quæso, opus est Magistratu, ut regimen exercere possim?

27. Confucii effatum: Vir veritatis expertus, ad quid præstet, ignoro. Si enim grandior currus, temonis iugo ad alligandos boves, & minor currus, ligno transverso ad jungendos equos requisito careat; quâ sanè iter agat?

28. Discipulus *Isu cham* sic ex Confucio quæsit: Potestne præsciri, quid in decem futuris Imperiis sit gerendum?

29. Cui Confucius: ut scias, inquit, quid in futuro gerendum: videas, quid in præterito gestum. Itaque Imperiali Familiæ *Hia*, quæ Imperium tenuit per 400. & ampliùs annos, successit Familia *Tu*; hæc quoad præcipuos Ritus & fundamentales Imperii leges, omnino se conformavit priori Familiæ *Hia*, nihilque in iis immutavit; quod verò attinet ad particulâ-

- ria Imperii ſtatuta & conſuetudinum varietates, v. g. veſtiendi modum, anni principium, &c. quid illi hæc addiderit vel dempſerit, id facile reſciri poteſt. Deinde Imperiali Familia *Yn* ſive *Xam*, quæ regnavit per 600. & ampliùs annos, ſucceſſit Familia *Cheu*: hæc etiam quoad præcipuos Ritus, & fundamentales Imperii leges, omnino ſe conformavit priori Familia *Yn*, nihilque in iis immutavit; quoad verò particularia ſtatuta, & conſuetudinum varietates, quid hæc illi addiderit vel dempſerit, id etiam facile reſciri poteſt. Denique ſi quæ alia fortè ſit noſtra Imperiali *Cheu* ſucceſſura, (hac imperante vivebat Confucius;) non tantum in decem, ſed in centum futuris Imperiis, quid huic additura vel demptura, adeoque quid ſit geſtura, etiam colligi & reſciri nunc poteſt.
30. Confucii effatum: Dum quis ceremoniam *Cy* facit alicui Spiritui, cui non debet facere; hic non ad colendum, ſed ad adulandum, id facit.
31. Deinde dum quis, quod æquum eſſe conſpicit, non agit; hic fortitudine prorsus caret.

ARTICULUS III.

- x. **O**lim in tripudiis & muſicæ choris, unicuique hominum gradui erat assignatus ſaltantium, atque ipſarum ſcenarum numerus; Imperatori ſcenæ 8., & in ſingulis ſcenis octo perſonæ, adeoque univerſim 64. actores. Regulis primi ordinis 6. ſcenæ, & in ſingulis ſcenis ſex perſonæ, adeoque univerſim 36. actores. Minoribus Principibus & Præfectis 4. ſcenæ, & in ſingulis ſcenis 4. perſonæ, adeoque univerſim 16. actores. Litteratis duæ ſcenæ, & in ſingulis ſcenis duæ perſonæ; vel potiùs tantum illis licebat citharam & cymbalum pulſare. Jam verò quia Princeps *Cheu kum*, Imperatoris *Chim ram* patruus, de Imperio optimè meritus fuerat: idè Imperator *Chim ram* permiferat, ut Regni *Lu* Reguli poſſent & Muſicâ & Ritibus Imperatoriis, Principi *Cheu kum*, iſtius Regni *Lu* conditori parentare; illi enim, aut potiùs ejus filio *Pe kin*, Regnum iſtud *Lu* jure hereditario donaverat Imperator *Chim ram*. Poſteà Regni *Lu* Reguli in colendis aliis ſuis Majoribus defunctis & Muſicam & Ritus Imperatorios pravo abuſu ſibi vindicârunt. Jam verò Præfectus *Ki*, qui originem habebat ex *Von kum* ejusdem Regni *Lu* quondam Regulo, etiam iſtos Ritus Imperatorios & tripudia 8. ſcenarum cum 8. perſonis in ſingulis ſcenis, more Imperatorum, adhibebat in parentali Aula, ad colendos ſuos Avos defunctos. Hinc indignatus Confucius, agendo de iſto Præfecto *Ki*,
ſic

Fit ait: Iste Dominus Ki, quamvis Præfecti seu Toparchæ titulo tantum fruatur, in anteriori tamen parentalis ædificiû Aula ad colendos suos Maiores defunctos adhibet tripudia Ritu Imperatorio, scilicet scenas 8., & in singulis scenis 8 actores, contra leges ac mores; & hoc toleratur? Certè si hæc culpa tolerari possit; dic, quæso, ecqua deinceps culpa tolerari non poterit?

2. Postquam *Vu van* primus Familix *Cheu* Imperator totam tandem Monarchiam obtinuisset, ad recolendam Patris sui *Ven van*, qui eam inchoarat, membrum, parentale ædificium magnificè extruxit, omnesque Regulos & clientelares Principes undequaque convocavit, ut singuli suo fungentes officio parentales Ritus adjuvarent & illustrarent. Cum autem Imperator *Vu van*, ministrantibus hinc & hinc Regulis, parentales Ritus peregisset; jamque dapes defuncto Principi *Ven van* præsentata, colligerentur ad eas Principibus distribuendas; tunc summus Musicæ Præses cœpit intonare odam *Ieu lay yam yam*, (quæ habetur in lib. Carminum tom. 8. cap. *Cheu tsun*; id est, *venire tandem unanimi mente & votis communibus ex quatuor Imperii partibus undique Reguli*, &c. Deinde in eadem oda habetur hæc Strophæ: *Siam guei pie kam, tien tsu mo mo*: id est, *aspice, ut omnes illi uniuscujusque Provincia Principes ac Reguli parentales Ritus venerabundi adjuvant; ut augusta Imperatoris parentantis Majestas profundam omnibus venerationem inspiceret*. Postea ceteri Imperatores eundem Ritus & Cantum servaverunt, dum suis Majoribus defunctis parentabant; & vocabatur hæc oda *Tum*, id est, *omnes unanimiter conferti & sponte collecti*; item *Che*, id est, *colligere ferulorum lances*; quia nempe tunc canebatur ista oda à Musicis, dum illæ colligebantur. Jam verò tempore Confucii, tres Familix *Ki sun*, *Xo sun*, *Mem sun*, quia ex Regulis ortæ erant, præsumebant etiam canere illam odam *Tum* & *Che*, Imperatorum propriam, dum suis Majoribus defunctis parentabant. Hinc Confucius illas irridens: Quomodo, inquit, in parentali trium illarum Familiarum Aula potest assumi & decantari hæc Strophæ: *Siam guei pie kam, tien tsu mo mo*? id est, *aspice &c.* suprâ: quia nempe nullus illic Imperator parentans, sed tantum Præfectus; nulli illic Reguli ministrantes, sed tantum quidam Subpræfecti.

3. Dein sic pergit Confucius: Vir pietatis expers, licet & Musicâ & Ritibus alium veneretur, ad quid tamen hoc jurat?

4. Quidam Regni *Lu* incolæ dictus *Lin fan*, cum in Ritibus & Urbanitatis officiis multum fucum & immodicum luxum videret, dubitavit, an sic olim

instituta fuissent? ideoque interrogavit Confucium, in quo potissimum sita esset vera Rituum & Urbanitatum ratio? Cui Confucius: Magnam, inquit, quaestionem proponis. Rituum & Urbanitatum ratio duo complectitur: materiam & formam; v. g. olim in conviviiis una tantum apponebatur escarum olla, & vini amphora, & hoc vocatur materia. Deinde lapsu temporis, quia antiquis Imperatoribus id visum est nimis incultum; ideo instituerunt diversorum ferculorum lances, vasa pretiosa, iteratas corporis inflexiones; & hoc vocatur forma, seu decor externus. Simili modo in morte & funeribus Parentum, olim in principio tantum luctus intimus & lachrymae verae adhibebantur; postea instituta sunt vestes lugubres, plorandi, saltitandi modus, &c. Vera ergo Rituum & Decorum ratio in his duobus consistit; sed sensim depravati mores penè illum dumtaxat externum decorem retinuerunt, principali relicto. Itaque quod ego sentio, in conviviiis videtur mihi ille, qui parum parcus est, longè melius agere, quàm ille, qui malè prodigus est; & in funeribus videtur mihi ille, qui verè ex intimo animi sensu luget Defunctum, longè melius agere, quàm ille, qui tantum novit lugubrem speciem praeferre.

5. Confucius rursus carpens tres illas Familias, sic ait: Eheu! omnes illae exteræ gentes (eas vocat *Ti* nomine generali; particulari enim, orientales vocantur *T*; occidentales *Jan*; boreales *To*, australes *Man*) longè melius reguntur, quàm nostra China, in qua totus regiminis ordo, distinctisque Rituum & Dignitatum gradus miserè nunc interit.

6. Primarius Regni *Lu* Praefectus *Ki sui* volebat Ceremoniam *Cy* facere spiritui montis *Tay xan*, unius ex 5. montibus in China sublimibus ac celebribus, dicti *To*, id est, valde eminentibus. Quia autem soli Reguli poterant Ceremoniam *Cy* facere montium & fluminum intra suæ ditionis limites jacentium Spiritibus; id agrè ferens Confucius, ad suum Discipulum *Gen kien*, qui erat istius Praefecti Subpraefectus, sic ait: Numquid tu potes illum exhortando avertere ab isto cultus opprobrio? Non possum, reponit *Gen kien*; stat enim in suo proposito obfirmatus. Tum Confucius: Proh dolor! putatne forsitan sublimem illum montis *Tay xan* Spiritum minus esse perspicacem, quàm noster amicus *Liu Jan*, apprime Rituum peritus? Putatne, inquam, illum excepturum ista adulationis munera?

Nota: quinque *To* montes, sunt hi: Primus *Tay xan* ad urbem *Ten chen* in Provincia *Xan nan* situs, dicitur Orientalis *To*. 2. *Hoe xan* ad urbem *Han nan* in Provincia *Xen si*, dicitur Occidentalis *To*. 3. *Ho xan* ad urbem *Hem chen*

- Chen* in Provincia *Ha* quam dicitur Australis *To*. 4. *Hem xan* ad urbem *Tay* in Provincia *Xan si*, dicitur Borealis *To*. 5. *Sun xan* ad urbem *im chen* in Provincia *Kiam nan*, seu Nankinenfi, dicitur Medius *To*.
7. Confucii effatum: Sapientes non altercantur; si tamen cupis videre, in quo quasi altercentur, vide eos in ludicro jaculandi certamine; in hoc siquidem speciem quamdam altercantis prætorunt. Dum enim parant subire suggestum ad jaculandum, post ter oblarum socio locum, ut prior ascendat, & post ter recusatum; cum donum bini ascendunt ad patulam Aulam, in qua præmissis iteratè urbanitatis officiis, tandem in scopum jaculantur; postquam omnes simili modo jaculati sunt, reverenter simul descendunt bini & bini, uti ascenderant. Tum victores iterum consalutant victos, invitantque ut accepto vini cratere rursus suggestum subeant, ibique stantes, in amissa victoriae penam, illud ebibant. Atque hæc est Sapientum altercatio.
8. Discipulus *Tsu hia* sic quæsit ex Confucio: Quomodo, inquit, explicatur hæc libri Carminum strophæ? *Gratosus risus in ore amabilis, pulcher fulgor in oculis micantibus, quam apta ad pingendam memoria!*
9. Cui Confucius: Antequam, inquit, possit affabrè elaborari pictura, materia apta præexistat, necesse est.
10. Tum *Tsu hia*: Numquid illa vult dicere, quod externa Rituum & Urbanitatum officia, præsupponant internam cordis rectitudinem? Cui Confucius: Mi charissime *Xan*, (est hujus Discipuli nomen, cognomento *Tsu hia*) mentem meam verè indicasti: nunc tandem potes reconditum libri Carminum sensum explanare.
11. Confucius exoptabat trium Imperiorum, quæ longa annorum serie in China floruerunt, leges & regimen proponere tamquam omnium futurorum exemplar; nimirum Imperii *Hia*, cujus author *Tu*; *Tu* sive *Xan*, cujus author *Chim tam*; *Chen*, cujus author *Ven ram* & *Vu ram*; hi primi Imperatores condendo suum Imperium, suum etiam regiminis modum ac leges simul condiderunt. Itaque Confucius sic aiebat: Quod attinet ad Imperium *Hia*; ego quidem magnam primarum illius legum & rituum partem referre possem; sed ut fidem apud homines tum præsentis tum futurorum inveniam, verbaque mea pondus & auctoritatem habeant; testimonium Regni *Ki*, in quo illius Posterit etiam nunc dominantur, non sufficit. Deinde quod attinet ad Imperium *Tu*; ego quidem magnam etiam primarum illius legum ac rituum partem referre possem; sed ut fidem a-

pud homines tum praesentes tum futuros inveniam, testimonium Regni sui, in quo illius Posterit etiam nunc dominatur, non sufficit; quia, in his duobus Regnis vel non subsistunt primarum illarum legum ac rituum Annales, priscorumque sapientium Ministrorum libri; vel si subsistunt, sunt exoleti & truncati, adeoque non sufficientes ad faciendam fidem; si enim sufficerent; possem illinc testimonium accipere, & sermones meos comprobare.

12. Olim Sinici Imperatores, ut eternam erga suae Familiae Conditorum conservarent memoriam, & perpetua filialis observantiae gratitudine eum colerent, parentale aedificium extruebant, in quo quinto quoque anno Conditori, uti & alicui alii antiquiori Imperatori, ex quo hic Familiae Conditor genus trahebat, parentare solemnissimo Ritu solobant, positam in media Aula sede vacua, representante locum istius antiquissimi Avi seu Imperatoris, & in parte australi ex opposito, appositam ligneam Conditoris suae Familiae tabellam, in qua ejus nomen erat scriptum. Hac parentatio vocabatur *Ti*, solisque Imperatoribus eam agere licebat. Cum vero Imperator *Chim ram* permisisset, ut Regni *Lu* Reguli ad parentandum Principi *Chen kam* illam Imperatoriam solemnitatem agere possent, eumque agnoscerent ut suum Conditorum, & Principem *Ven ram* ut suum antiquum Imperatorem; hi postea in colendis aliis suis Parentibus defunctis, Imperatorios istos Ritus usurparunt; quod tamen tantum concessum fuerat ad parentandum Principi *Chen kam*. Hinc Confucius conquerens de hac quinquennali solemnitate in Regno *Lu* fieri solita, sic aiebat: Ego quidem, ut ceteri, quinquennali illi Imperatoriae parentationis solemnitati interfui; & certe usque dum vinum aromaticum novies est praesentatum, vel in terram effusum, potest adhuc aliquid esse dignum visu ob profundam omnium venerationem & ordinem. Sed cum postea cetera omnia usque ad finem, perfunditorie ac negligenter nullam reverentiam, nullo servato ordine, peragantur, ea sane invitus spectro.

13. Fortè quidam petiit à Confucio hujus quinquennalis Ritûs explicationem. Quia autem hic Ritus erat maxime augusta erga priscos Avos gratitudinis exhibitio, Imperatorum propria, nulli alii licita, adeoque Regni *Lu* Regulis, qui eum sibi vindicabant, illicita; Confucius ratus se debere Patriae suae ac Regulorum culpam volare, clarè respondere noluit; sed sic respondit, nescio, inquit; qui enim profundam illius explicationem callet, hic tam facile potest totum Imperium gubernare, quam videre hanc suae manus palmam.

14. Con-

14. Confucius, ut referunt ejus Discipuli, faciendo Ceremoniam Cy suis Majoribus defunctis, tantam observantiam; & eam faciendo aliis Spiritibus externis, tantam reverentiam adhibebat, non secus ac si Spiritus illic adfuissent. Et solebat dicere: nisi ego Ceremoniaz Cy interfuero, quamvis fortè alium, qui pro me eam fecerit, miserim; hoc tamen specto perinde ac si eam non fecissem.
15. Spiritus foci domûs, inquit Interpres Sinicus, est unus ex quinque Spiritibus domûs, quibus olim fiebat ceremonia Cy, & huic quidem Spiritui foci Æstate fiebat ista Ceremonia. Modus faciendi Ceremoniam Cy istis 5. Spiritibus, hic erat: primùm fiebat Spiritui in proprio suo domûs loco ante ejus nomen, chartæ vel alteri rei inscriptum; v.g. si facienda erat Spiritui foci; primùm illi fiebat in culina ad ostium focariæ fornaculæ ante illius nomen. Deinde quidam puer theatri vestem induit, representans Spiritum anguli, qui in cubiculo inter austrum & occidentem situs est, introducebatur in hunc cubiculi angulum, ubi dapes, alteri jam priùs oblatæ, denuò illi præsentabantur. Quamvis autem hic cubiculi Spiritus censeretur honoratior, alter tamen videbatur utilior; unde Regem illi, Præfectos huic comparabant, eratque proverbium: *præstat foci, quam anguli cubiculi Spiritui servire, sive adulari*. Jam verò iam sum hic primarius Regni Gwei Præfectus, ratus Confucium in hoc Gwei Regnum venisse, ut aliquem Magistratum quæreret, ideo jocandi causâ sic eum interrogavit: Quid hoc, inquit, proverbium significat? *præstat foci, quam anguli cubiculi Spiritui servire, seu adulari*.
16. Cui Confucius, facerem intelligens: Non ita, inquit: unum est Cælum, quod omnes honore & majestate superat; si autem in Cælum peccaveris; nullus est, quem roges, ut te à pœna eximat; nimirum nec foci, nec anguli Spiritum rogando, quidquam proficies.
17. Confucii effatum: Cùm nostræ Imperialis Familiæ Chen primi Principes *Ven nam, Vu nam, Chen kam* perspexissent, quid in duorum priorum Imperiorum *Hia & Xam* legibus & ritibus vel defuisset vel redundasset; ipsi adeò præclaram regiminis artem instituerunt, ut nihil præstantius, nihil ornatus inveniri possit. Ideò has Imperii Chen leges tanto studio veneror ac sequor.
18. Confucius ingressus parentale Principis Chen kam ædificium cum aliis collegis Præfectis, visis pretiosis lancibus, vasis onychinis, fericis ornamentis, aureis crateribus, singillatim percontabatur, quis foret eorum usus, quis finis, quis author? Fortè quidam ex adstantibus suspicatus has inter-

interrogationes ex inſcitia fieri : enimverò , inquit , ecquis dicat ſibi
iſtum Dynaſtæ oppidi *Ceu* , callere Rituum ſcientiam ? Ecce enim ingreſſus
parentale Principis *Cheu kum* ædificium , omnia & ſingula interrogavit.
Cùm id reſceſſet Confucius : nūl , inquit , contra Ritus peccare , hæc vera
Rituum ſcientia eſt.

19. Confucii eſſatum : In libro Rituum jaculandi leges hoc præſcribunt : Ars
jaculatoria non in transfodienda ſcopi pelle , ſed in attingendo ſcopo vi-
ctoriam collocat. (Solebat pro ſcopo apponi alicujus feræ pellis ;
pro Imperatore pellis urſi ; pro Regulis , cervi ; pro Præfectis , tygris ; pro
Litteratis , apri ; & Imperator quidem jaculabatur ad diſtantiã 120. paſſu-
um ; Regulus 90. ; Præfecti 70. ; Litterati 50. ; ad indicandum poteſtatis &
jurisdictionis majoris & minoris diſcrimen.) Nimirum quia ſingulo-
rum vires non ſunt ejusdem ordinis. Atque hic fuit præſcriptus jaculandi
modus ; quando major induſtriæ , quàm virium , habebatur ratio.

20. Olim Imperator , inquit Interpres , ſub ſolſtitium hyemale , ſequentis an-
ni Kalendarium diſtribuebat Regulis , qui illud recondebant in parentali ſu-
orum Majorum ædificio ; & prima die cujuſvis menſis , filialis ſuæ obser-
vantiz denuntiationem illis faciebant præſentando ovem vel capram.
Jam pridem hic Ritus in Regno *Lu* exoleverat , nempe à tempore Reguli
Ven kum. Quamvis adhuc eſſet Præfectus deſtinatus ad habendam primo
cujusque menſis die ovem vel capram præparatam ; nunquam tamen Re-
gulus eam præſentabat. Hinc Diſcipulus *Tſu kum* cupiebat , ut iſtæ capræ
& oves , deſtinatæ denuntiationi faciendæ primo cujuſque menſis die , om-
nino tollerentur , nec ampliùs alerentur ad parcendum inutilibus ſum-
ptibus.

21. Sed Confucius ſic illi : Mi chariſſime *Su* , (*Tſu kum* erat cognomen ,) tu
ad parcendum ſumptibus , de ove , quæ fruſtrà alitur , doles ; ego autem
doleo de Ritu , qui non ſervatur. Quamvis autem , addit Interpres , am-
pliùs non ſervetur Ritus ; Ritùs tamen memoria adhuc perſeverat , qui
ſtantibus illis ovibus vel capris poterit forſan reſtaurari.

22. Confucii eſſatum ; Ego , dum inſervio Principi , ſancita urbanitatis offi-
cia omnino adimplere contendo , licet fortè quidam me ea agere exiſti-
ment ad Principi blandiendum.

23. Regni *Lu* Regulus *Tim kum* quodam die petiit à Confucio , quomodo
Ministri inſervire ſuo Principi deberent ? Reſpondit Confucius : Prin-
ceps præcipiat Miniſtris humaniter ; Miniſtri inſerviant Principi fideliter.

24. Con-

24. Confucii essetum: Ille libri Carminum prima oda, quæ incipit *Quar-
tia* (id est, *reciprocum quorundam animi fluctilium nomine Cui modulamen*)
Musicus modus videtur pulcherrimus; est quidem lætabundus, sed non
lasciviens; gemitundus, sed non luctificus; adeoque aptissimus & ad
delectandum & ad movendum.

25. Olim extra secundam parentalis Majorum ædificii portam, sed intra gran-
de huius ædificii septum, designabant quadratam terræ aream, Impera-
tores so., Regulas cubitis amplam, longa arborum serie confitam, ar-
gillâ conspersam, quatuor parietibus terminatam; paries orientalis colo-
re caeruleo, occidentalis albo, australis croceo, borealis nigro pingeba-
tur. In hac area solebant litare terræ seu regionis ac frugum Spiritui.
Regni autem *Li* Regulus *Ngai kum*, cum fortè petiisset à Confucii Disci-
pulo *Tsay ngo*, quid significaret illud litamen, quod singulis annis fiebat ab
Imperatoribus ac Regulis terræ ac frugum Spiritui? Sic illi respondit:
Prisci Imperatores illam terræ aream variarum specierum arboribus sere-
re consueverunt; sub imperio *Hia*, pineis; sub imperio *Ts*, cupressinis;
namq. sub imperio *Chiu*, castaneis; nempe, ut dicunt, ad incuriendum
harum arborum castaneorum aspectu populis terrorem. (Fit enim allusio
ad litteram Sinicam *Li*, quæ & *castanea* & *terrene* significabat. Dein in
illa area Rei solebant plecti. Inscitè autem applicuerat *Tsay ngo* hac ul-
tima verba; quia illæ arbores nihil mysterii continebant, sed tantum ad
ornatum & ad arbitrium serebantur.)

26. Cum igitur id rescivisset Confucius, illum reprehendendo, sic ait: egre-
giè sanè respondisti! sed cum res jam facta sit, nihil tibi dicam; cum effe-
ctus jam sit secutus, non te commonebo; denique cum id jam præterie-
rit, non te tuæ culpæ arguam.

27. Olim dum totum Imperium intestinis dissensionibus turbaretur, Regni
Cy Regulus *Yen kum* statuit Imperialem & Familiam & auctoritatem tue-
ri, omnesque reliquos Regulos, qui nec per se nec per suos legatos Impe-
ratoris Aulam ad præstandum clientelare obsequium adibant, aut vi, aut
persuasionibus ad officium revocare; & certè brevi omnes illos Regulos
ad concordiam & ad officium reduxit, factus illorum omnium Dux, to-
tumque Imperium pacavit. Huius autem Reguli primus Minister erat
quidam Præfectus nomine *Quen chum*, qui suis consiliis, artibus, labori-
bus illud opus maxime promoverat, ideoque magnam famam ob sua
præclare gesta sibi compararat; sed quia hæc omnia emanarant ex aucto-

ritatis, famæ, utilitatis cupiditate, non ex vero ſapientia fonte, ad virtutis amore, ideo Confucius illum carpens, ſic ait: *Quoniam ſane vas exiguum extitit Præfectus ille Quon chum!*

28. Cum fortè hoc quidam audiſſet: Num quia, inquit, Præfectus *Quon chum* parcus ac tenax fuit, ideo vas exiguum? Cui Confucius: Enimverò parcus ac tenax! vaſtiſſimam & altiſſimam turrim *San qui dictam*, innumeris ſumptibus exſtruxit ad ſui recreationem; deinde illius Subpræfecti & domus Adminiſtri, ſinguli unam dumtaxat rem carabant, nulli geminatum officium, nulli plura negotia. Qui ſane dicatur parcus ac tenax?

29. Ergo, reponit ille, quandoquidem *Quon chum* ita liberalis ac magnificus extiterit nullis parcens ſumptibus, numquid urbanitatis & rituum ſcientiam probè callebat? Cui rurfus Confucius: Enimverò urbanitatis & rituum ſcientiam callebat! ſoli tantum Regulæ ante magnam ſaorum palatiorum portam poſſunt erigere murum, qui totam interioris domus faciem obſtruat; ille tamen *Quon chum*, qui Toparchæ tantum titulo ſuſcebatur, etiam ante ſuam portam ejuſmodi murum exſtrucebat. Deinde ſoli Reguli, dum conveniunt & conveſcuntur, in media Aula apponunt menſam, ſupra quam pocula & cyathi deponuntur; (olim quando Sinae humi ſedendo ſupra ſtoreas ſeu mattas comedebant, nullæque adhuc menſarum & ſedium uſus erat; tunc erigebantur tantum duæ parvula columnæ, inter quas collocabatur vas ligneum, vel ſigillum, uno cubito altum, ad recipienda pocula, cyathos, &c.) Ille tamen *Quon chum* ſuis conviviiſ etiam apponebat ejuſmodi menſam. Si ergo dici poſſit *Quon chum* urbanitatis & rituum ſcientiam calluiſſe, æquis ſane deinceps dicitur illam ſcientiam ignorare?

Nota: priſca Sinarum Muſica hiſ præcipuè tribus conſtabat: 7. vocum ſeu notarum muſicarum diſcriminibus, ſive quinque modis muſicis, Sinenſè *On nim*; 8. diverſorum tonorum instrumentis, Sinenſè *Se in*; & 12. fiſtulis diverſæ magnitudinis; harum maxima continebat in longitudine 90. partes; quarum 160. faciunt cubitum Sinenſem; harumque fiſtularum ſex longiores, ſcilicet *Hoam chum*, *Tay teu*, *Kou ſien*, *Juy pin*, *Tee*, *Vie ye* dicebantur *Lio*; & ſex breviores, ſcilicet *La lin*, *Kia chum*, *Chum lin*, *Lin chum*, *Nan lin*, *Im chum* dicebantur *Liu*; quævis nomen generale eſſet *Lio*. Hæ omnes 12. fiſtulæ ſerviebant ad temperandam aut dijudicandam Muſicæ ſymphoniam; ad concordanda illa quinque vocum ſeu notarum muſicarum diſcrimina, & illa 8. diverſorum tonorum instrumenta. Sex longi-

si longiores serviebant ad sonum gravem, longum, humilem; sex breviores serviebant ad sonum acutum, brevem, acutum, temperandum, aut judicandum. Jam vero ista, vocum discrimina hæc sunt: primum dicitur *Kim*, huiusmodi musicus est suavis, compositus, aptus ad ingerendam mansuetudinem & concordiam. 2. dicitur *Xam*, huiusmodi musicus est gravis, fortis, aptusque ad inspirandam immoram animi rectitudinem, gravitatem, constantiam; ad res arduas exprimendas & conficiendas. 3. dicitur *Kao*, huiusmodi musicus est religiosus, supplex, languens aptusque ad excitandam commiserationem & pietatem. 4. dicitur *Tu*, huiusmodi musicus est hilaris, festivus, aptusque ad consolandum, ad festivitates, ad recreandos animos. 5. dicitur *Tu*, huiusmodi musicus est serius, lentus, mysteriorum, aptusque ad ingerendas profundas cogitationes, & recta consilia. Hæc, vocum discrimina comparabatur, elementis, seu potius quinque rerum principiis universalibus, scilicet ære, metallo, ligno, igni, aqua. Denique illa diversorum tonorum instrumenta musica sunt hæc: primum dicitur *Hven*, id est, quædam species pæxi conæ, sex foraminibus instructi; in superiori parte acutum, in inferiori planum; eratque fictile, sive figulino opere elaboratum. 2. dicitur *Quen*, id est, fistula, eratque ex canna indica *Bambu* confectum. 3. dicitur *Kan*, id est, tympanum, eratque ex pelle confectum. 4. dicitur *Sun*, id est, quædam species uriculi, cum pluribus fistulis in cucurbita infertis; eratque ex cucurbita confectum. 5. dicitur *Hien*, id est, chordæ citharæ, eratque ex filis sericis confectum. 6. dicitur *Kim*, id est, lapis resonans, eratque ex lapide confectum. 7. dicitur *Chum*, id est, campanula, eratque ex ære confectum. 8. dicitur *Choe*, id est, quædam species lyra oblongæ duobus cubitis & 4. digitis, profundæ uno cubito & 8. digitis, eratque ex ligno confectum. Hæc 8. instrumenta comparabantur 8. notis enigmatiis, dictis *Pa* quæ libri *Ye Kim*, seu productionum ac mutationum; quæ inquirunt, uti omnium rerum numerus est octo; ita omnium vocum sonus est octo. Omitto reliqua; nunc ad textum venio.

36. Confucius ierat in Regnum *Guei*, illicque rectam Musicæ artem didicerat; unde reversus in Patriam *Lu*, in qua illa quasi perierat, (licet semper subsisterent illius Præfecti, sed artis, musicarumque regularum ignari) voluit illam restaurare. Ideo summum Musicæ Præsidentem alloquens sic ait: *Domine*, ejusmodi officio fungaris, te certe decet Musicæ artem callere; perfectissima autem præcorum Imperatorum Musica etiam-

num

num resciri & addisci potest; sic enim edebatur: cum Musica instructa erat, primò curabant, ut omnia ad musicum concentum requisita, scilicet 12. fistulæ directrices, 5. vocum discrimina, 8. tonorum instrumenta, (de quibus suprà) optimè inter se consona forent. Deinde vocibus & instrumentis laxatis, maximè spectabant ut Altus, Bassus, Cantus, Tenor, quisque suum ordinem & tempus exactissimè servaret. Servato sic ordine ac tempore, insuper unusquisque curabat, ut proprium sibi tonum clarissimè pronuntiaret. Denique diligenter sollicitabant simultaneam cadentiam, nunc his incipientibus, nunc illis desinentibus, ita ut videretur ligata tota harmonia; atque ita cursu continuato perfectissima edebatur Musica.

Nota: Confucius, uti & prisci Imperatores Sinarum, Musicam plurimi faciebant, utpote quæ multum conduceret ad populorum concordiam, bonosque mores & rectum regimen. Ex auditu enim Musicæ, animi recreantur, pacantur, ad mutuum amorem & concordiam excitantur, pravi animorum motus mitigantur, virtutis pulchritudo ac vitii turpitudine appositè expressa cognoscitur. Deinde dum illa editur in parentali Majorum defunctorum Aula, reverentia, gratitudo, amor erga Parentes instillatur.

31. Confucius ob intestinos Patriæ tumultus peregrè discesserat, & circumjacentes regiones peragrabat. Cum fortè in Regnum Gwei appulisset, Præfectus oppidi T, qui Regni limites custodiebat, videndi & alloquendi Confucium cupidus, rogavit ejus Discipulos, ut sibi liceret illum alloqui. Quicumque enim, inquit, vir sapiens huc hætenus appulit, nullus est, quem ego non viderim ac salutaverim. Introductus itaque est ad affatum; cumque jam domo exiret, conversus ad Confucii Discipulos sic ait: Parva Discipulorum turba, ecur lugetis vestrum Magistrum dignitate carentem, huc illuc exulem agere? jam pridem virtus in orbe exulat; jam pridem totum Imperium sine lege, ordine, disciplina squallet; ast ego singularem vestri Magistri virtutem ac scientiam intuens, arbitror eum singulariter à cælo destinatum, ut brevi ad summum Magistratum evectus, deperditum Imperii regimen restauret; leges, virtutem, disciplinam ab exilio revocet, sitque instar magni illius tintinnabuli, vel campanæ æneæ, linguâ ligneâ instructæ, quâ Præfecti, ubi vel leges ac præcepta promulgant, vel morum ac vitæ documenta tradunt populo collecto, ad conciliandam attentionem utuntur. (Rei civilis Præfecti

ut-

utiebantur tintinnabulo, cujus lingua erat lignea; militaris disciplinae Praefecti, tintinnabulo, cujus lingua erat metallina.)

32. Olim dum Sceptum Sinicum ab una Familia transibat ad aliam, novus Imperator post Imperium publica pace firmatum, suas leges ac Ritus condebat, novamque Musicam componendam curabat. Pro Musica autem argumento, praeclara istius novi Imperatoris gesta ac virtutes, ut toti Imperio patefierent, assumebantur; atque ita ex nova Musica cognoscebatur novi Imperatoris virtus ac gesta. Deinde cuique Musicae indabatur nomen, ejus argumento conforme; hinc Imperatoris *Hoam ti* (qui praecipuus fuit Monarchiae Sinicae Conditor & Musicae Author) Musica vocata est *Hien chi*, id est, universale virtutis, disciplinae, liberalitatis; recti regiminis profluvium aut irrigatio. Imperatoris *Chuen hio* Musica dicta est *Lo hem*, id est, sex brachia arborea, seu rami qui uno trunco inhaerent; quia hic sex fistulas concordiae Musicae rectrices, de quibus supra, invenit; uti & Kalendarium sex mensibus correspondens ab uno Solstitio ad aliud. Imperatoris *Ti ko* Musica dicta est *On ym*, id est, quinque baccae, seu flores; quia hic quinque vocum seu notarum musicarum discrimina, earumque quinque modos musicos novit adaptare ad floridam & rectam Musicae compositionem. Imperatoris *Tao* Musica dicta est *Ta cham*, id est, grande luminis jubar; quia hic totum Imperium optimis legibus, documentis, exemplis illustravit. Imperatoris *Xun* Musica dicta est *Siao xao*, id est, canneus fistularum, instar duarum grandium alarum inter se junctarum, contextus; quia hic singulares Praedecessoris sui *Tao* virtutes & pacificum regimen continuavit. Imperatoris *Tu* Musica dicta est *Ta hia*, id est, grandis imitatio; quia hic optimum duorum suorum Praedecessorum *Tao* & *Xun* regimen & sapientiam imitatus est. Imperatoris *Tam* Musica dicta est *Ta hu*, id est, grandis protectio; quia hic populis duro immitis Imperatoris *Kie* iugo oppressis adfuit, & tyrannidem extinxit. Imperatoris *Vu van* Musica dicta est *Ta vu*, id est, grandis fortitudo; quia hic immitis Imperatoris *Chen* Imperium bellando extinxit. Principis *Chen kum* Musica dicta est *Cho ho*, id est, felix rei diligenter perpendens exitus; quia hic, cum ageret supremum Imperii Administratorem pro parvulo Nepote *Chim van*, diligenter perpendebat, quid frater suus *Vu van*, & Pater suus *Ven van* egerant, & quomodo rexerant, ut bene coepta perficeret. Nunc ad textum venio. Confucius bellici strepitus osor, rectique cordis & pacifici regiminis amans, sic solebat dicere: Illa Imperatoris *Xun* Musica dicta *Xun*, non can-

- tum est pulcherrima, comptissima, & juxta artis leges bellissime compo-
sita; sed etiam optima, atque ultimum quasi perfectionis gradum assecu-
ta. (Quia nempe præter ornatum compositionem erat benignitatis, piete-
tis, modestiæ, insinuatricis, ac sapientiæ magistra.) Quod verò attinet ad
istam Imperatoris *Vu ram*, dictam *Ta vu*, est etiam pulcherrima, ornatis-
sima, bellissime composita, sed ultimam istam virtutis perfectionem non
est assecuta. (Quia nempe bella & Martia heroum facinora decant ab eis, in
quibus non potest non aliquid peccari.)
33. Confucii effatum: Si quis aut in gerendo Magistratu nullam potest faciat
magnanimitatem, aut in exhibendis urbanitatis officiis nullam prodac
venerationem, aut in adieciendis exequiis nullum afferat dolorem; quid est
sanè, quod in hujusmodi homine dignum laude suspicias?

ARTICULUS IV.

1. Confucii effatum: Quod alicui vico decorum ac decus parit, est civi-
tatis habitantium pietas, benevolentia, concordia. Si quis autem
electurus domicilium, non eligat habitare in ejusmodi vico; quomodo
sanè potest dici prudens?
2. Confucii effatum: Vir pietatis expertus nec infastam nec fastam sortem
diu ferre potest: in hac enim posuit, mox arrogantia; impudicitia,
comestationibus; in illa, mox impatientia, ira, atrocibus habentibus la-
xat. Pius autem, in pietate suaviter degit; prudens, pietatem ardentem
appetit.
3. Confucii effatum: Soli pii ac recti viri possunt alios rectè & amare &
odisse.
4. Confucii effatum: Qui pietatem cordisque rectitudinem sequi firmiter
statuit, hic potest ab omni crimine se tutari.
5. Confucii effatum: Quod passim homines appetunt, sunt honores & divi-
tiae; sed hæc Sapiens, si indebita viâ obtineat, mox à se abjicit. Deinde
quod passim homines horrent, sunt contemptus & paupertas; sed hæc
Sapiens, si indebita viâ patitur, non à se abjicit.
6. Si Sapiens pietatem cordisque rectitudinem à se abjiciat, qui poterit sabli-
mem magni istius nominis, quod proficetur, perfectionem adipisci?
7. Imò verò ita sectanda pietati cordisque rectitudini inest, necesse est,
ut nec inter edendum illius obliviscatur, illi ve adversent. Denique si-
ve inopinati angustiarum calis subito occurrant, si ve calamitates adver-
saque

- de hoc fortibus vicissitudines illum premant, firmus semper inoffenso pede hinc pietatis & recti cordis via debet insistere.
8. Confucii effatum: Nondum ego vidi perfectum pietatis amatorem, qui non fuerit perfectus turpitudinis osor. Perfectus enim pietatis amator debet pietatem ita amplecti, ut nihil ipsi addi possit. Perfectus turpitudinis osor debet pietate ita sectari, ut nihil turpe in ipso reperiri possit.
9. Jam verò est ille, qui saltem vel uno die non valeat omnes corporis & animi vires sectandæ pietati impendere? ego sanè nondum vidi, cui vires ad id non suppetrent. Si autem fortè uspiam detur hujusmodi vir, profecto eum non vidi.
10. Confucii effatum: Hominum culpæ, uniuscujusque conditioni conformes esse solent; (nimium piorum culpæ, sunt excessus benevolentiae & gratitudinis; improborum, excessus odii & ingratitude) unde si aliquis culpas inspexeris, mox scies piliusne sit? nec nè?
11. Confucii effatum: Qui rectam vivendi disciplinam manè didicit, vespere potest tranquille mori.
12. Confucii effatum: Si quis, ubi rectam vivendi disciplinam sectari statuit, postea vestes rudes induere, & vilibus cibis vesci erubescat, hic sanè non est aptus ad excipiendam sublimem illam rectè vivendi scientiam.
13. Confucii effatum: In quibusvis mundi rebus nec ad agendum, nec ad non agendum omnino se prædefinit Sapiens; sed unam ubique æquitatem sectari statuit.
14. Confucii effatum: Sapiens unam virtutis pulchritudinem, Insipiens unam domicilii commoditatem; Sapiens unas Regni leges, Insipiens unas mundi opes assidue meditatur.
15. Confucii effatum: Qui otus utilitati vacat, hic multa odia sibi accersit.
16. Confucii effatum: Si Rex vera comitate & demissione Regnum gubernet, ecquam sanè patietur difficultatem? qui autem vera comitate & demissione Regnum gubernare nescit, ad quid juvabit fucata comitas & demissio.
17. Confucii effatum: Sapiens non dolet se dignitate, sed dolet se dotibus ad dignitatem necessariis carere; nec dolet se ab aliis non cognosci, sed eis, ob quæ possit cognosci, studet.
18. Confucii Discipulus *Sen*, cognomento *Tsem tsu* diligenter quidem Magistri doctrinæ incumberebat; sed quia generale illius principium non satis noscebat, adeo Confucius eum compellens sic ait: Mi charissime *Sen*, ut mul-

- quidam rivi ab uno fonte, & multi rami ab una radice: sic multa mea sapientiae praecepta ab uno principio emanant, & omnia in uno concluduntur. **109. Confucii Discipulus** non audientem Magistri capiens, reponit; ita sane est, **110. Confucii** autem ingressus esset Confucius, ceteri Discipuli, qui Magistri verba se meminerant non satis penetrarant, ceperunt rogare Condiscipulum sen, ut eam sibi explicaret. **111. Hic** sic illis: Tota, inquit, Magistri doctrina in hoc una est: principis numeris sui partes explere, & alios ex se ipso recipere. **112. Confucii** effatum: Siple carum equitare; Inficiens in utilitate peritus est. **113. Confucii** effatum: Sapiens, de amicitia Sapientum virtutes; has in se trahere; ut exoptat; deinde insipientium turba; hanc in se an habeat, examinat. **114. Confucii** effatum: Solus obsequens si forte patrem aut matrem peccare videat, eos perblat; deinde sedgnet; si autem videat, quod se monentem non recipiat; aut illis soliman & reverentiae & obediuntiam deferre defuit; quumque quavis stonachant, ipsamque verberibus aut laboribus premant, non illis succenset. **115. Confucii** effatum: Quamdiu pater & mater vivunt, filius non procul abeat; (ne scilicet, deinde obsequantia obsequia mase & vestire, hinc me & alios begu pariter praestanda onerant) si autem urgente causa procul abeat; quod praeceps, ac si praeceptum non sit, non obsequatur. **116. Confucii** effatum: Qui totos tres annos a patris obsequio dimittis, patrem vivendi non habet; hoc dici potest filius obsequens. **117. Confucii** effatum: Patris & matris statem scire, omnino filius debet; tum ut illius longitudine gaudet, tum ut illius caducitatem timeat. **118. Confucii** effatum: Pauci sapientes, verborum suorum parcissimi, verba agnunt, si sita facta verbis non responderent, ne postea erubescerent. **119. Confucii** effatum: Qui in omnibus modestus est, hujus culpa sunt paucae. **120. Confucii** effatum: Sapiens in verbis tardus, in factis solers. **121. Confucii** effatum: Virus nuncupat sola est, sed semper vicinis abundat. **122. Ipsi** igitur Confucii Discipuli effatum: Minister importune Regem arguens, probum sibi accersit; Articus importune Amicum arguens, recessum illi praestabit.

ARTICULUS V.

1. **C**onfucius agens de suo Discipulo *Kum ye cham* sic aiebat: Quamvis Discipulus meus *Kum ye cham* tetrīs vinculis detentus fuerit ob quædam Regni negotia; possum tamen meam illi filiam in matrimonium collocare; non enim suâ culpâ, sed inimicorum invidiâ hanc injuriam passus est. Et reverâ suam illi filiam in matrimonium collocavit.
2. Deinde agens de suo Discipulo *Nan jum* sic aiebat: Meus ille Discipulus *Nan jum* verus sanè fuit sapientiæ sectator; dum enim bono regimine Regnum floruit, ita præclaras suas virtutes prodidit, ut Magistratu semper potitus fuerit; dum malo squalluit, ita se cautè gessit, ut semper ab omni periculo & damno evaserit. Tum addunt Confucii Discipuli: hinc factum est, ut Confucius fratris sui filiam ei in matrimonium collocârit.
3. Rursum agens de aliò suo Discipulo cognomento *Isu cien* sic aiebat: Ubi-
nam sanè reperias ejusmodi virum? attamen si nullus in nostro Regno ex-
stitisset Sapiens, à quo adjutus fuisset, quomodo potuisset sublimem il-
lam sapientiam ac virtutem sibi comparare?
4. Discipulus *Isu kum*, auditis his sui Condiscipuli laudibus, mox de se ipso sic Confucium interrogat: Tuus ego sum, quid? (*Isu kum* erat cognomen-
tum) cui Confucius: Cum sapientiæ Alumni aptentur ad regimen, ut va-
sa ad usum; hinc ego te vasi comparo. Cui vasi, inquit? Vasi illi ony-
chino, reponit Confucius, sub imperante Familia *Hia*, olim dicto *Hu*; deinde sub imperante Familia *Xam*, dicto *Lien*; nunc sub hac imperante Familia *Cheu*, dicto *Fu quei*, quod in parentali defunctorum Imperato-
rum Aula infervit ad milium imponendum.
5. Quidam agens cum Confucio de ejus Discipulo *Gen jum*: tuus, inquit, il-
le Discipulus *Gen jum* præclara sanè pietate pollet; sed oris facundiâ caret.
6. Cui Confucius: Ad quid, inquit, in virtutis palæstra prodest oris facun-
diâ? Verbosi illi homines, qui verba verbis promptè reponunt, ut plu-
rimùm ab aliis fastidiuntur. Quod autem asseris Discipulum *Gen jum*
pietate pollere; id ego nescio; sed quod opponis oris facundiâ eum ca-
rere, illud est, quod ego in illo plurimi facio. Quid sanè ad pietatem
juvat oris facundiâ?
7. Confucius conspicatis præclaras sui Discipuli *Cie tiao kay* dotes, volebat
illum dimittere ad quærendum aliquem Magistratum; sed hic suæ tenui-
tatis conscius, modestè Magistro reposuit: Ego, inquit, istam regendi
artem

- erant nondum fuerat illis; eam adhuc addiscere cupio, Quo responso vehementer gavisus est Confucius.
8. Confucius peragrans singula variis Chinae Provinciis, ausculta de arte ac de vivendi & regendi doctrinam propagaret, tandem suspirans: Eheu! inquit, doctrina mea huiusmodi sortitur effectum; numquid sanè me juvat, lignorum sinem passum in fluvio natantem scandere, & in mare procul transfretare? Sed quis me comitaturus est? an non meus Discipulus *Cham jen*? Quo audito *Cham jen*, cognomen *Tsu te*, ratus Magistrum ferè loqui, non totus gaudio exiit; atque illi sic Confucius: Melius ille *Cham jen* profectò me fortitudine superat; sed quæ bene fieri possint, nec me, metiri non novit.
9. *Mens vu pe* primarius Regni *Lu* Praefectus, qui volebat aliquos proponere Regulo ad dignitates promovendos, quæ ab ex Confucio, cum ejus Discipulus *Tsu te* pietate, seu absoluta cordis rectitudine polleteret? Cui Confucius: Nescio, inquit. (Nunc illi innumerosi sunt, quos aliquis)
10. *Mens vu pe*, cum non posset sibi persuadere Confucium id nescire, rursum eum de eadem re interrogavit. Tum Confucius: Mens, inquit, Discipulus *Cham jen* fortitudine quidem præstat; sic enim Regnum 100. stadiis amplum, ex quo mille quadrigæ bellicæ educuntur; totam ejus militiam illi committas, hanc optime poterit regere. An autem pietate, seu absoluta cordis rectitudine polleat, hoc ego nescio. (Nimirum hæc virtus in animo latet.)
11. Deinde rursus interrogans, sic ait: Tuus autem Discipulus *Gen kien*, quid? Cui Confucius: *Gen kien* præclaris etiam dotibus ornatus est; sic enim oppidum mille domos recensens, vel numerosa primarii Praefecti Familia, cujus diris centum bellicis quadrigis potens, decem terræ stadia complectitur; vel hanc vel illud ei committes, utrumvis optime poterit regere. An autem pietate, seu absoluta cordis rectitudine polleat, hoc ego nescio.
12. Iterum pergens interrogare sic: Tuus Discipulus *Kum si che*, quid? Cui Confucius: *Kum si che* sacris Ritibus callens; dum igitur Regulorum Legati adveniunt: stans in regia Aula aulico cingulo præcinctus, solemnique veste indutus, posset ipse optime illos excipere, & de rebus legationis colloqui, adeoque hoc illi munus committi posset. An autem pietate seu absoluta cordis rectitudine polleat, hoc ego nescio.
13. Confucius, cum sæpè videret suum Discipulum *Tsu kum* de aliis ferre judicium

- judicium, sic cum interrogavi: Mi charissime, si *Iſu ſu* enim cognomentum,) tu & tuus Condiscipulus *Ten hœi*, nter altero peritior?
14. Mox *Iſu kum* demisse responderis: Tuus, ego ſu, qui aſum oculos ad Condiscipulum *Ten hœi* attollere, enéque illi æquiparare? ille perſpicaci ingenio à natura donatus, dum in ſapientie palæſtra unum audit, mox decem infert & capit; ego autem repens humi, dum unum audio, vix poſſum alterum inferre & capere.
15. Tum Confucius: Rectè, inquit, judicâſti quod enim adeo ingenio fa-
ceris te illi non eſſe parem, id ego ſecum etiam ſenio conſideravi, quod illi par es.
16. Confucii Discipulus *Iſay ju*, cum aliquando interdum obdormiſceres in ſchola, gravatiſque ſomno oculis ad Magiſtri documenta obſcurdeſceres, Confucius ejus pigritiam increpans ſic ait: Nec lignum putridum labo-
rari, nec luteus paries deſolari poſſes; (ita nimirum nec ſomnoſus Diſ-
cipulus ſapientie documentis efformari); ad quid agitur, putas pigrum
ſuſcipere corrigere?
17. Confucii effatum: Olim dum primum agebam cum aliquo, audiebam e-
jus verba, & quæ dicebat, ipſum agere credebam; nunc verò agens cum
aliquo, audio ejus verba, & inſpicio ejus opera. Cum autem ſic at-
tentem quæram, id ſeſe noſces Diſcipulus *ſu*. (Quia nimirum ubi hic pri-
mum Confucii palæſtram frequentare cepit, aſſidue dicebat ſe velle im-
grè ſapientie diſciplinis vacare; ac poſtea nîl opere complebat diurnus
ſomnator.)
18. Confucii effatum: Non dum ego, conſtantiem & fortem vidi. Proſcius
quidam obijcit: Numquid nunc ille Diſcipulus *Xin chen* vir verè fortis &
conſtans eſt? Cui Confucius: Eum verò vir fortis & conſtans! atque
ille *Xin chen* voluptatibus deditus eſt; qui ſanè poſſit vir fortis & con-
ſtans eſſe?
19. Diſcipulus *Iſu kum* colloquens cum Confucio, fortè cœpit ſic de ſe ipſo
loqui: quod ego nolo, ut aliter mihi ſadiat, hoc ego nolo, alteri facere.
Cui mox Confucius: Mi chariſſime ſu, id perfectionis nondum attingiſti;
enitere, ut attingas.
20. Diſcipulus *Iſu kum*, cum fortè Confucium de natura & cæli lege diſſe-
rentem audiſſet, ſic cœpit loqui: Singularem Magiſtri noſtri modèſtiam,
gravitatem, ſacundiam quilibet Diſcipulus poſſet paſſim percipere, ſed

meum de natura, de ratione, de substantia, de virtutibus, de passionibus
 ne differenter non loqueretur, nisi praevidens, audire. **20.** **21.** **22.** **23.** **24.** **25.** **26.** **27.** **28.** **29.** **30.** **31.** **32.** **33.** **34.** **35.** **36.** **37.** **38.** **39.** **40.** **41.** **42.** **43.** **44.** **45.** **46.** **47.** **48.** **49.** **50.** **51.** **52.** **53.** **54.** **55.** **56.** **57.** **58.** **59.** **60.** **61.** **62.** **63.** **64.** **65.** **66.** **67.** **68.** **69.** **70.** **71.** **72.** **73.** **74.** **75.** **76.** **77.** **78.** **79.** **80.** **81.** **82.** **83.** **84.** **85.** **86.** **87.** **88.** **89.** **90.** **91.** **92.** **93.** **94.** **95.** **96.** **97.** **98.** **99.** **100.** **101.** **102.** **103.** **104.** **105.** **106.** **107.** **108.** **109.** **110.** **111.** **112.** **113.** **114.** **115.** **116.** **117.** **118.** **119.** **120.** **121.** **122.** **123.** **124.** **125.** **126.** **127.** **128.** **129.** **130.** **131.** **132.** **133.** **134.** **135.** **136.** **137.** **138.** **139.** **140.** **141.** **142.** **143.** **144.** **145.** **146.** **147.** **148.** **149.** **150.** **151.** **152.** **153.** **154.** **155.** **156.** **157.** **158.** **159.** **160.** **161.** **162.** **163.** **164.** **165.** **166.** **167.** **168.** **169.** **170.** **171.** **172.** **173.** **174.** **175.** **176.** **177.** **178.** **179.** **180.** **181.** **182.** **183.** **184.** **185.** **186.** **187.** **188.** **189.** **190.** **191.** **192.** **193.** **194.** **195.** **196.** **197.** **198.** **199.** **200.** **201.** **202.** **203.** **204.** **205.** **206.** **207.** **208.** **209.** **210.** **211.** **212.** **213.** **214.** **215.** **216.** **217.** **218.** **219.** **220.** **221.** **222.** **223.** **224.** **225.** **226.** **227.** **228.** **229.** **230.** **231.** **232.** **233.** **234.** **235.** **236.** **237.** **238.** **239.** **240.** **241.** **242.** **243.** **244.** **245.** **246.** **247.** **248.** **249.** **250.** **251.** **252.** **253.** **254.** **255.** **256.** **257.** **258.** **259.** **260.** **261.** **262.** **263.** **264.** **265.** **266.** **267.** **268.** **269.** **270.** **271.** **272.** **273.** **274.** **275.** **276.** **277.** **278.** **279.** **280.** **281.** **282.** **283.** **284.** **285.** **286.** **287.** **288.** **289.** **290.** **291.** **292.** **293.** **294.** **295.** **296.** **297.** **298.** **299.** **300.** **301.** **302.** **303.** **304.** **305.** **306.** **307.** **308.** **309.** **310.** **311.** **312.** **313.** **314.** **315.** **316.** **317.** **318.** **319.** **320.** **321.** **322.** **323.** **324.** **325.** **326.** **327.** **328.** **329.** **330.** **331.** **332.** **333.** **334.** **335.** **336.** **337.** **338.** **339.** **340.** **341.** **342.** **343.** **344.** **345.** **346.** **347.** **348.** **349.** **350.** **351.** **352.** **353.** **354.** **355.** **356.** **357.** **358.** **359.** **360.** **361.** **362.** **363.** **364.** **365.** **366.** **367.** **368.** **369.** **370.** **371.** **372.** **373.** **374.** **375.** **376.** **377.** **378.** **379.** **380.** **381.** **382.** **383.** **384.** **385.** **386.** **387.** **388.** **389.** **390.** **391.** **392.** **393.** **394.** **395.** **396.** **397.** **398.** **399.** **400.** **401.** **402.** **403.** **404.** **405.** **406.** **407.** **408.** **409.** **410.** **411.** **412.** **413.** **414.** **415.** **416.** **417.** **418.** **419.** **420.** **421.** **422.** **423.** **424.** **425.** **426.** **427.** **428.** **429.** **430.** **431.** **432.** **433.** **434.** **435.** **436.** **437.** **438.** **439.** **440.** **441.** **442.** **443.** **444.** **445.** **446.** **447.** **448.** **449.** **450.** **451.** **452.** **453.** **454.** **455.** **456.** **457.** **458.** **459.** **460.** **461.** **462.** **463.** **464.** **465.** **466.** **467.** **468.** **469.** **470.** **471.** **472.** **473.** **474.** **475.** **476.** **477.** **478.** **479.** **480.** **481.** **482.** **483.** **484.** **485.** **486.** **487.** **488.** **489.** **490.** **491.** **492.** **493.** **494.** **495.** **496.** **497.** **498.** **499.** **500.** **501.** **502.** **503.** **504.** **505.** **506.** **507.** **508.** **509.** **510.** **511.** **512.** **513.** **514.** **515.** **516.** **517.** **518.** **519.** **520.** **521.** **522.** **523.** **524.** **525.** **526.** **527.** **528.** **529.** **530.** **531.** **532.** **533.** **534.** **535.** **536.** **537.** **538.** **539.** **540.** **541.** **542.** **543.** **544.** **545.** **546.** **547.** **548.** **549.** **550.** **551.** **552.** **553.** **554.** **555.** **556.** **557.** **558.** **559.** **560.** **561.** **562.** **563.** **564.** **565.** **566.** **567.** **568.** **569.** **570.** **571.** **572.** **573.** **574.** **575.** **576.** **577.** **578.** **579.** **580.** **581.** **582.** **583.** **584.** **585.** **586.** **587.** **588.** **589.** **590.** **591.** **592.** **593.** **594.** **595.** **596.** **597.** **598.** **599.** **600.** **601.** **602.** **603.** **604.** **605.** **606.** **607.** **608.** **609.** **610.** **611.** **612.** **613.** **614.** **615.** **616.** **617.** **618.** **619.** **620.** **621.** **622.** **623.** **624.** **625.** **626.** **627.** **628.** **629.** **630.** **631.** **632.** **633.** **634.** **635.** **636.** **637.** **638.** **639.** **640.** **641.** **642.** **643.** **644.** **645.** **646.** **647.** **648.** **649.** **650.** **651.** **652.** **653.** **654.** **655.** **656.** **657.** **658.** **659.** **660.** **661.** **662.** **663.** **664.** **665.** **666.** **667.** **668.** **669.** **670.** **671.** **672.** **673.** **674.** **675.** **676.** **677.** **678.** **679.** **680.** **681.** **682.** **683.** **684.** **685.** **686.** **687.** **688.** **689.** **690.** **691.** **692.** **693.** **694.** **695.** **696.** **697.** **698.** **699.** **700.** **701.** **702.** **703.** **704.** **705.** **706.** **707.** **708.** **709.** **710.** **711.** **712.** **713.** **714.** **715.** **716.** **717.** **718.** **719.** **720.** **721.** **722.** **723.** **724.** **725.** **726.** **727.** **728.** **729.** **730.** **731.** **732.** **733.** **734.** **735.** **736.** **737.** **738.** **739.** **740.** **741.** **742.** **743.** **744.** **745.** **746.** **747.** **748.** **749.** **750.** **751.** **752.** **753.** **754.** **755.** **756.** **757.** **758.** **759.** **760.** **761.** **762.** **763.** **764.** **765.** **766.** **767.** **768.** **769.** **770.** **771.** **772.** **773.** **774.** **775.** **776.** **777.** **778.** **779.** **780.** **781.** **782.** **783.** **784.** **785.** **786.** **787.** **788.** **789.** **790.** **791.** **792.** **793.** **794.** **795.** **796.** **797.** **798.** **799.** **800.** **801.** **802.** **803.** **804.** **805.** **806.** **807.** **808.** **809.** **810.** **811.** **812.** **813.** **814.** **815.** **816.** **817.** **818.** **819.** **820.** **821.** **822.** **823.** **824.** **825.** **826.** **827.** **828.** **829.** **830.** **831.** **832.** **833.** **834.** **835.** **836.** **837.** **838.** **839.** **840.** **841.** **842.** **843.** **844.** **845.** **846.** **847.** **848.** **849.** **850.** **851.** **852.** **853.** **854.** **855.** **856.** **857.** **858.** **859.** **860.** **861.** **862.** **863.** **864.** **865.** **866.** **867.** **868.** **869.** **870.** **871.** **872.** **873.** **874.** **875.** **876.** **877.** **878.** **879.** **880.** **881.** **882.** **883.** **884.** **885.** **886.** **887.** **888.** **889.** **890.** **891.** **892.** **893.** **894.** **895.** **896.** **897.** **898.** **899.** **900.** **901.** **902.** **903.** **904.** **905.** **906.** **907.** **908.** **909.** **910.** **911.** **912.** **913.** **914.** **915.** **916.** **917.** **918.** **919.** **920.** **921.** **922.** **923.** **924.** **925.** **926.** **927.** **928.** **929.** **930.** **931.** **932.** **933.** **934.** **935.** **936.** **937.** **938.** **939.** **940.** **941.** **942.** **943.** **944.** **945.** **946.** **947.** **948.** **949.** **950.** **951.** **952.** **953.** **954.** **955.** **956.** **957.** **958.** **959.** **960.** **961.** **962.** **963.** **964.** **965.** **966.** **967.** **968.** **969.** **970.** **971.** **972.** **973.** **974.** **975.** **976.** **977.** **978.** **979.** **980.** **981.** **982.** **983.** **984.** **985.** **986.** **987.** **988.** **989.** **990.** **991.** **992.** **993.** **994.** **995.** **996.** **997.** **998.** **999.** **1000.**

omnibus rebus cautum fuisse, ut antequam in tantum operi adingeret, ter illud ad examen vocaret. Quo audito Confucius: Mihi, inquit, videtur bis sufficere.

29. Confucii effatum: Primarius olim Regni *Gaei* Praefectus *Nim*, cognomento *Vu*, dum Regnum bono regimine florebat, singularem suam sapientiam doctissime prodebat; dum malo squallebat, quamvis omnia Regni negotia clam sollicitaret, se tamen rudem & ignarum palam simulabat. Illa quidem ejus docta sapientia potest adhuc imitatione aequari; sed hac ejus sapiens inscitia omnino non potest.
30. Confucius peragratis frustra variis *Chinæ* Provinciis, ut suam doctrinam propagaret, cum tandem esset in Regno *Chin*, longo radio affectus, sic ingemuit: An non redire, an non, inquam, redire in Patriam praestat? non paucos enim in Patria reliqui Discipulos, qui mente quidem subtili & magnis animis excellunt; sed saepius volunt plus agere, quam possint; floridus eorum agendi modus, externam morum perfectionem totus spirat; sed cum non satis noverint rectam *Immutabili Medii* viam, ideo saepius officii limites excedunt, adeoque edocendi sunt. Hi saltem poterunt meam doctrinam Posteris transmittere.
31. Confucii effatum: Celebres illi duo fratres *Pe j*, & *Xo cy*, (patrem habuere Regni *Kou cho* Regulum) quamvis forent exactae disciplinae rigidi cultores; non tamen malos malè, sed bene malorum scelera oderant; & si hi resipiscerent, vetera eorum scelera non amplius recordabantur. Unde fiebat, ut rarissime alii illis succenserent.
32. In Regno *Lu* quidam vir extiterat dictus *Uy sem kao*, qui passim tanquam absolutum viri sinceri & recti exemplar celebrabatur. Cum autem id improbareret Confucius, sic ex unica ejus minima actione refellit; qui, inquit, iste *Uy sem kao* potest dici vir rectus & sincerus? Fortè quidam ab eo rogaret acetum, quod cum domi non haberet, noluit rectè & sincere id fateri; sed tergiversatione & circumloquendi arte usus, ivit postulatun illud à Vicino; & quod commodaret, quasi fuisset suum, petenti tradidit.
33. Confucii effatum: Speciosis verbis, fucato vultu, immodicis urbanitatibus vir sapiens *Tso kien nim* olim uti erubescbat; & ego *Meu* pariter erubesco. Clam in animo aliquem odisse, & palam specie tenus diligere ac frequentare, idem *Tso kien nim* olim etiam erubescbat; & ego *Meu* pariter erubesco.

Nota: *Meu* erat nomen Confucii, quo se ipse nominabat; sed alii eum nominabant *Kien*,

34. Confucius conversus ad suos Discipulos *Ten juen*, & *Ki lu*, qui sibi forte adstant; sic eos affatus est: Charissimi, jam pridem hanc palæstram frequentatis; quidni mentem vestram mihi aperitis? quid potissimum amatis?

35. Mox *Ki lu*, (*ifu lu* cognomen erat) reponit: Ego, inquit, si habere rem currus, equos, leves pessimeas vestes; hæc omnia vellen, ut essent amicis communia; & quamvis illo usu forte corrumperebantur, non ideo tamen in has & querelas erumperem.

36. Ego autem, inquit *Ten juen*, si quid rectum aut honestum forte egerim, non amo illud factitare; si quid laboriosum aut laudabile forte præstiterim, non amo illud propalare.

37. Deinde *ifu lu*. Nunc, inquit, te, Magister, rogo, ut nobis etiam tuam mentem exprimas. Cui Confucius Ego, inquit, vehementer opto, ut in toto mundo, quod unicuique convenit, unusquisque teneat: nimirum, ut tenes copiosis alimentis recreati tranquille vivant; ut amici illibata verborum fide & animi candore conjuncti familiariter inter se agant; ut pueri paterno amoris studio educati rite edoceantur.

38. Confucii effatum: Eheu! quo spes nostra recidit! actum est. Quocumque enim hucusque profectus sum, ne unum quidem reperire unquam potui, qui vitia sua vellent agnoscere, foretque in corde sui ipsius accusator.

39. Confucii effatum: Quamvis in quovis vel minime decem domorum pago facile sis reperturus tam sinceros & rectos quam ego sim; tam studiosos tamen discendi, quam ego, difficile reperies.

ARTICULUS VI.

1. Confucii effatum: Discipulus meus *Gen kieu* est sane dignus sedili ad Austrum vergente. (Regis thronus apud Sinas ex more ad Austrum vergit; uti & Magistratum tribunalia.)

2. Cum iste *Gen kieu*, (*Chum lum* erat cognomen) rescivisset, quid de se dixisset Confucius; postea interrogavit, quid etiam sentiret de quodam tunc celebri viro ejusdem Regni *Lu* incolâ, dicto *Sam pe*, quem rebatur quasi sui similem? sic illi Confucius: Et hic, inquit, ad magna aptus est; est enim minutiarum olor, nec fastidiosus.

3. Sed etiam, reponit *Chum lum*, minutiarum olor est duplicis generis; alius ex æquo, alius plus æquo. Qui sibi & suo officio diligenter yacat, nec & immulcet variis reculis ad populi sui regimen non spectantibus, nam-

quid

quid hic ex æquo verè est minutiarum osor? Qui autem sibi & suo officio permodicè vacat, & in rebus ad sui populi regimen spectantibus permodicè se applicat; numquid hic plus æquo verè est minutiarum osor?

4. Mox illi Confucius: Ita, inquit, revera est, charissime *Gen yun*,
5. Regni *Lu* Regulus *Ngai Kum* quæsit ex Confucio, quisnam inter omnes ejus Discipulos verus esset discendi amator? Cui Confucius: Meus, inquit, Discipulus *Ten hœi*, planè erat verus discendi amator; si aliorum vitia, aut alia causa ad iram eum excitabant, mox conceptum iræ impetum in animo comprimebat, nec illam ex uno in alium transferebat. Deinde si fortè accidebat, ut leviter peccasset: illicò resipiscens, nunquam in eandem culpam iteratò incidebat. Sed proh dolor! transactis paucis brevis vitæ annis, præcoci morte nobis ereptus est. Nunc, qui sis verè discendi amator, omninò novi neminem.
6. Confucius suum Discipulum *Kum si che*, (cognomento *Tsu bæ*) in Regnum *Cy* miserat. Ejus Condiscipulus *Gen yeu* veritus, nè mater absente filio penuriæ aliquid pateretur, rogavit Confucium, ut illi milium ad vitam sustentandam erogaret. Annuit Confucius, sed unum dumtaxat *Su*, id est, dimidiam unius modii partem & paulò plus, erogavit. Sciebat enim illam esse divitem, nec hac stipe egere; sed cum id ignoraret *Gen yeu*, ratus hanc stipem esse nimis parvam, alteram postulavit. Rursus annuit Confucius, sed unum dumtaxat *Tu*, id est, modium unum & unius modii sex decimas partes erogavit. Tum *Gen yeu* iterum ratus hanc esse nimis parvam, ipsemet è suo erogavit quinque *Pim*, id est, octo milii modios. (Unum enim *Pim* est unus modius & sex decimæ ejus partes.)
7. Quo comperto Confucius, ait illi: Dum Discipulus *Kum si che* in Regnum *Cy* profectus est, opulento vectum equo, & levibus pellibus pretiosè indutum vidi, adeoque nec domi pauperem credidi. Jam verò semper ego audiivi hoc Proverbium: *Vir sapiens subsidium affert pauperi, divitias non addit diviti.*
8. Aliàs Confucius, dum in sua Patria *Lu* supremum ageret publici ærarii & justitiæ Præsidem, Discipulo suo *Tæn su*, qui tunc alicui oppido Præfectus erat, dedit 900. milii measuras pro annuo dignitatis stipendio; sed cum eas accipere recusaret, utpote assuetus parcimonie & parco victui:
9. Non ita, reponit Confucius: ista enim annua dignitatis pensio, est Regni legibus præscripta, adeoque pro lubitu recusari non debet. Si quid autem tibi superfluum fuerit, numquid potes tuæ viciniori (Sinicè *Lin*,
sunt.

suntque quinquedomus) vel tua vici (Sinitè *Li*, siveque 2. domus) vel tuo oppido, (Sinitè *Tam*, siveque 100. domus) vel tua Patria, (Sinitè *Hiam*, siveque 12500. domus) illud erogare? an non?

Hic notat Interpres quatuor vitia dandi & accipiendi, quae vitanda censebat Confucius, scilicet, dum decedat, tunc non dare, est avari-
tia. Dum dedit, tunc dare, est prodigalitas. Dum decet acci-
pere, tunc recitare, est agendi similitudo. Dum decet accipere, tunc
non recitare, est habendi cupiditas.

10. Olim imperante *Chao* *Chao* habuit virtutis rubrum coloris, &
pretiosissima habens cornua, plurimum estimabatur, & in ceremonialibus fe-
stis vitantibus adhiberi solebat. Dicitur color autem ab illis arcebat, ut
non potius quibus habebatur. Jam vero praecellens Discipulus *Gen yu*, (cog-
nomento *Chum kum*) quia oris erat ex parte vili & rudi, ideo quidam
munda foras in faciem suam, & a Magistratu arcedum contendebant. Hinc
eum abegit de illa agens Confucius, sicut. Quodvis hos diversicolor par-
tem suam habet, & a ceteris qualibus Cy Ribus arceatur, ejus tamen filius rubro
coloris, & rectissima habens cornua, optimè admittitur. Si
autem ego forte viderem, quod diversicoloris parentis filius sit, ut respu-
am, an ideo parcas a montium & fluminum Spiritibus, si illis oblati fue-
rint, respondendum?

11. Confucii effatum: Meus ille Discipulus *Yen hui* in sequenda
pietate erat, ut ab illa ne vel laum unguem intra tres menses recederet.
Ceteri autem Discipuli, alii uno die, alii uno mense illam quidem sequun-
tur, sed statim desistant, & in pristina vitia relabuntur.

12. Primarius Regni *Lu* Praefectus *Ki kan* petiit Confucium, num ejus Disci-
pulus *Chum yu* ad aliquod altius munus aptus foret, & si Confucius:
Chum yu, vir fortis & promptus est; ecquid difficultatis in hoc pari pos-
set? Rursum petiit, num alius ejus Discipulus *Su* etiam aptus foret? Cui
Confucius: Discipulus *Su*, vir ingeniosus & perspicax est, ecquid diffi-
cultatis in hoc pari posset? Denique petiit, num etiam *Gen yu* alius
ejus Discipulus aptus foret? Cui iterum Confucius: *Gen yu*, vir indu-
strius & solers est, ecquid difficultatis in hoc pari posset?

13. Primarius Regni *Lu* Praefectus *Ki*, Confucii Discipulum *Mim tsu hien*, julle-
rat acciri ad scyribi suae *Pi* praeficiendum Gubernatorem; sed *Mim tsu hien*
qui arrogantem illum Praefectum fastidiebat, respondit Nuncio: Tu bo-
nis verbis Magistratum illi meo nomine recusasti, non acquiescat, ali-

- úmque hac ſuper re ad me mittat Nuncium ; ego confestim in boreales illas noſtri Regni *Lu* partes , quas fluvius *Ven* præterfluit , extra illius ditionis terminos recedam.
14. Olim dum quis ægorabat , ſolebat decumbere ad borealem fenestram ; ſi autem Regulus aut Vir princeps ægrum inviſebat , mox lectus transferebatur ad Australem , ut hoſpes alloquendo decumbentem , obverteret faciem ad Austrum. Urbanitatis enim lex eſt apud Sinas , ut Regulus aut Vir princeps , dum aliquem inviſit , ſedendo Austrum reſpiciat. Ægorabat autem quidam Confucii Diſcipulus , dictus *Gen kem* , cognomento *Pe nieu* , quem cùm inviſere vellet Confucius , mox ſuum lectum è boreali in australem cubiculi partem transferri juſſit. Id honoris reſugiens Confucius , intrare noluit ; ſed ex inferiori fenestra accipiens ægri manum , cognitâque graviffima morbi vi ingemiſcens : heu ! inquit , actum eſt. Sed quid queror ? ea eſt Cæli juſſio. Proh dolor ! talisne morbus hunc virum invaſit ? talisne , inquam , morbus hunc virum invaſit ? nempe lepra.
15. Confucii eſſatum : Proh quantâ eminebat ſapientiâ meus ille *Ten hoai* ! cùm enim aliquando ita ad extremam paupertatem reductus fuiſſet , ut nihil in cibum præter vilem oryzæ ſcutellam , nihil in potum præter agreſtem aquæ cucurbitam haberet ; cùmque in tam miſerabili urbis vico moraretur , ut nihil illo deſertius eſſet ; denique cùm in eo ſtatu verſaretur , ut quivis alter , ſi ejuſmodi ærumnas paſſus fuiſſet , dolori impar ſuccubiſſet ; ille tamen nunquam viſus eſt inter tantas calamitates , cordis lætitiâ , frontisque ſerenitatē immutâſſe. Proh ! quàm verè ſapiens meus ille *Ten hoai* ! quàm verè ſapiens.
16. Cùm has Condiſcipuli laudes audiſſet Diſcipulus *Gen kieu* , non nihil deſes , ut ſuam pigritiâ purgaret , ſic elocutus eſt : Ego quidem , Magiſter , tuâ præclariffimâ doctrinâ vehementer delector ; ſed ad eam opere complendam vires non ſupperunt. Cui mox Confucius : illi , inquit , dicuntur vires non ſupperere , dum totis & corporis & animi viribus exhaustis . tandem labori ſuccumbens , in media deficit via. Tu verò laborem vel minimum ſubire renuiſ , inſtar viatoris , qui quamvis poſſit , non vult tamen inceptum iter progredi ; ſed ultrò in terra ſignat ſibi ſiſtendū terminum.
17. Confucius ad inſtruendum Diſcipulum ſuum *Tſu hia* ſic ait : Litterati , alii ſunt viri , alii homunculi ; viri ſtudent , ut ſciant , non ut ſciantur ; ut vir-

tutem consequantur, non ut virtute præditi dicantur. Homunculi student, non ut sciant, sed ut sciantur; non ut virtutis veritatem consequantur, sed ut virtutis nomen aucupentur. Tu ergo non, ut homunculus insipiens, sed ut vir sapiens, conare esse Litteratus.

18. Confucii Discipulus *Ten yeu*, cognomento *Tsu yeu*, in oppido *Vu chim* Præfectum agebat. Hunc interrogans Confucius: habesne, inquit, in tuo oppido viros, qui morum exemplo, vitæ integritate, doctrinæ sapientiâ, ceteros antecellunt? Habeo, inquit, quemdam cognomento *Tan tay*, nomine *Mie mim*, præstantissimum sanè virum. Hic in tractandis negotiis non sequitur compendiosos illos calles, quos viri præcipites, relietâ regiâ viâ, sequi amant. Deinde nisi occurrat opus publicum, non solet domum meam venire; adeò est sui custos.

19. Confucius laudaturus singularem celebris in Regno *Lu* Præfecti *Mem chi san* modestiam, sic ait: Magnanimus ille Dux *Mem chi san* suarum laudum mirum in modum erat abstemius. Cùm omnes nostri milites in famoso illo certamine adversus Regnum *Cy* commisso, profligati aufugerent; ille in posteriori acie fortiter dimicans, adeò firmiter hosti restitit, ut omnium ultimus è pugna discederet. Jam autem ingressurus Patriæ limites, stimulo equum flagellans, ad spectantes, qui numerosi aderant, aiebat: *Non quòd ego diutius hosti resistere ausu fuerim, sic tardus à tergo sequor; sed ager equus tardigradè incedit.*

20. Confucius deplorans depravatos sui temporis mores, sic aiebat: Nunc si quis vel blandientem Præfecti *Cho to* eloquentiam, vel suavem Principis *Chao*, patre Regni *Sum* Regulo nati venustatem non habuerit; stolidi hominum odia & despectus difficulter evadere poterit.

21. Confucii effatum: Ecquis foras egressurus per portam non exit? Eccur ergo quoad rectam vivendi viam, non exeunt homines per hanc rectæ rationis portam?

22. Cùm tempore Confucii antiqua illa aureæ ætatis mediocritas jam periisset, & vanus tantùm externæ honestatis fucus passim regnaret; ideò in hæc verba erupit: Nunc si in aliquo viro internus animi candor excedat externam morum honestatem, mox vocatur agrestis; contrà si externa morum honestas excedat internum animi candorem, mox vocatur historicus. Oportet ergo, ut & internus animi candor & externa morum honestas æquali passu incedant, tunc verè vocabitur sapiens.

23. Confucii effatum: Nullus est homo vivens, qui recta ratione ad rectè

- vivendum non fit donatus; dum quis ergo vivit hanc controrquendo, mors, quam meretur, verè ei condonatur.
24. Confucii effatum: Qui viam ſapientiæ tantùm novit, certè non æquatur ei, qui illam inſuper diligit; & qui illam tantùm diligit, non æquatur ei, qui illà inſuper delectatur, nimirum operando.
25. Confucii effatum: Qui & animi indole, & ingenii acumine mediocritatem ſuperant, iis poſſunt tradi aliora ſapientiæ præcepta; ſed qui mediocritatem non attingunt, iis tradi non poſſunt.
26. Diſcipulus *Fan chi* Confucium interrogavit, ecquis poſſet dici vir prudens? Reſpondit Confucius: Qui debito hominis officio explendo diligenter vacat, & in Spirituum cultu, præcul à ſe abſtruſas ſpeculationes, quæ ſuum captum ſuperant, amover, hic poſſet dici prudens. Vir autem pius, idem interrogat, ecquis? Qui, inquit, virtutis laborem ſuperare, primò: & virtutis effectum adipiſci, poſtremo loco ponit, hic poſſet dici vir pius.
27. Confucii effatum: Viri docti, aquis; pii, montibus delectantur. Viri enim docti inſtar aquæ ſunt ſemper in motu: viri pii inſtar montis ſunt ſemper in quiete. Viri docti, utpote ab ignorantia tenebris liberi, lætam; viri pii, utpote ab inſeſtinis paſſionum tumultibus immunes, longam ducunt vitam.
28. Poſtquam Familia *Cheu* Imperium obtinuit, Imperatoris *Vu von* duo fratres natu minores *Cheu kum* & *Tay kum*, creati ſunt Reguli; *Cheu kum* in Regno *Lu*, *Tay kum* in Regno *Cy*; ambo ſuum Regnum ad fratris exemplum optimis legibus, diſciplinis, moribus inſtruxerunt. Ex quo autem Regni *Cy* Regulus *Von kum* ſeſe omnium Regulorum caput conſtituit, omnia ibi in deterius prolabi, Conditorique *Tay kum* tranſmiſſum regimen prorsus interire cœpit. Regnum verò *Lu* adhuc utcumque primævum ſuum conſervabat vigorem; ideò Confucius ſic elocutus eſt: Quamvis Regnum *Cy* collapsum ſuum regimen nunc reſtaurare velit; vix tamen poſſet exſtantem Regni noſtri *Lu* languorem adæquare; ſi autem noſtrum Regnum *Lu* ſeſe renovare vellet, primævum ſui Conditoris vigorem etiamnum poſſet recuperare.
29. Olim cùm nullus eſſet papyri uſus, dolabant quadratas tabulas ligneas, in quibus litteras ſculpebant, & Annales ſcribebant. Quia autem quadratæ erant, vocabantur quadra. Hinc Confucius ſuſpirans plures vacuum nomen ſine re habere, ſic ait: Litteraria quadra, ſi quadrata non fuerint,

fuerint, quomodo sanè possunt dici quadra? quomodo, inquam, possunt dici quadra?

30. Discipulus *Tsay ngo* Confucium sic interrogavit: Pii, est alteri adesse. Sed ecce nuntiatur viro pio alterum in puteum lapsum: ille ut properè lapso adsit, debétne in puteum se præcipitem dare? Si enim non adsit, est erga alterum immisericors; si adsit, est erga se homicida. Quid ita, reponit Confucius? vir pius debet properè ad putei ostium advolare, ut lapso succurrat; non in putei profundum ruere, ut se demergat. Mortuus enim quí possit morienti adesse? Vir pius potest decipi ad credendum falsa, sed non ad agendum prava.

31. Confucii effatum: Sapientiæ Alumnus, qui vastè studium suum ad librorum Carminum, & Annalium Imperialium notitiam, atque ad sex artium exercitationem extendit: deinde hæc omnia juxta honestatis leges in agendo accuratè restringit, is potest acquirendæ perfectioni níl contrarium committere.

32. Confucius varias Chinæ Provincias peragrans, cùm fortè in Regnum *Guei* appulisset, Reguli *Lim kum* uxor, dicta *Nan tsu*, avida videndi Confucium, cujus virtutem jam sæpius audierat, eum invitavit ad affatum. Quia autem ista mulier non ita bene audiebat, se ab ejus colloquio excusavit Confucius. Denique cùm rursus invitaretur, & mos illic esset, ut Regina quibusdam diebus à Præfectis inviseretur, nè ipse videretur contra observantiæ & urbanitatis leges peccare, eam invisendam censuit. Sed id vehementer displicuit ejus Discipulo *Tsu lu*; cui Confucius, interposito juramento: Si ego, inquit, hac in re quidquam egi, quod honestas & ratio non exigebat, Cælum me respuat; Cælum, inquam, me respuat.

33. Confucii effatum: Immutabile virtutis Medium, numquid sanè est summa vitæ perfectio? Sed jam pridem pauci illud assequuntur.

34. Discipulus *Tsu kum* Confucium sic interrogavit: Si quis erga omnes Imperii populos sit munificus, & quod unicuique competit, diligenter provideat, quid? Potéstne hic dici vir pius? Cui Confucius: Quid hoc, inquit, tantillum ad vastum pietatis munus? Nónne ad hoc opus est viro absolutissimâ & scientiâ & virtute prædito? Imò verò antiqui illi Imperatores *Tao* & *Xun*, qui adeò præcellenti & scientiâ & virtute claruerunt, sibi adhuc videbantur aliquam hac in re pati animi ægritudinem.

35. Verus pietatis cultor, ut se ipsum, sic alios omnes perficere amat; utque

- optat ipſe cognoscere ; ſic, ut alii omnes veram virtutis viam cognoscant, exoptat.
36. Denique qui non procul ex aliis , ſed propè ex ſe ipſo alios metiri novit , hic poteſt dici veram pietatis normam tenere.

ARTICULUS VII.

1. **C**onfucius agens de variis ſuis elucubrationibus ſic demiſſè aiebat : Ego refero Priſcorum doctrinam, non hanc ego inveni ; Priſcorum enim doctrinæ & multum fidei do , & multum eâ delector. Atque in hoc dilectiſſimum noſtrum *Lao pum* , olim imperante Familia *Xan* primarium Præfectum, ego imitor.
2. Confucii eſſatum : Sapientis virtutes hæ ſunt : in ſilentio, audita vel lecta recolere ; in ſtudio, tædium non tenere ; in magiſterio, laſſitudinem non admittre. Sed quæ poſſim ego has in me transformare.
3. Confucii eſſatum : Quatuor ſunt , quæ me indefinenter angunt : 1. Quòd in virtutis via non ſatis proficiam. 2. Quòd in litterarum ſtudiis non ſatis me exerceam. 3. Quòd ad æquitatis officia non me fortiter transferam. 4. Quòd ad vitiorum meorum emendationem non me acriter urgeam.
4. Confucius , ut referunt ejus Diſcipuli , dum liber à negotiis domi privatim ageret , liberaliorem ſolito corporis ſpeciem , alacriorémque frontis ſerenitatem , remiſſa paulisper gravitate , præferebat.
5. Confucius jam ſenio gravis, ſuſpirans aiebat : Profectò nunc multum ſeneſco ; jam à multo tempore non ampliùs in ſomnis video Principem noſtrum *Cheu kum*. (Confucius eum imitari ita ardebat , ut diu noctùque illum cogitaret.)
6. Confucii eſſatum : Sapientiæ Alumnus debet primò unam rectam rationem ſpectare ; deinde virtutem firmiter apprehendere ; poſteà à pietate ſeu cordis rectitudine, omnium virtutum baſi , nunquam recedere ; denique ſi quid otii ſupereſt , in addiſcendis Rituum , Muſicæ , jaculandi , aurigandi , ſcribendi , numerandi ſex artibus tempus impendere.
7. Olim , uti & nunc , mos erat apud Sinas , ut dum quis alium prima vice inviſebat , munus aliquod offerret. Ideò Confucius ſic aiebat : Quicumque ad me venit , licèt exiguiſſimum exſiccatae carnis faſciculum, pro munere afferat , nullus eſt tamen , quem lubentiſſimè non inſtruo. (Hujusmodi

- modi fasciculus continebat decem frustula carnis , infimum scilicet munus, quod Discipuli dabant suis Magistris.)
8. Confucii effatum: Si quis ejus, quod nescit, non monstret sciendi desiderium, illud ei non explico; vel si quis id, quod in corde scit, non conetur ore exprimere, illud ei non extraho. Denique si quis ita rudis sit, ut dum ei explico quadrati unum angulum, non valeat de reliquis tribus iudicium ferre, istud eum non ampliùs doceo.
9. Dum Confucius mensæ accumbebat apud aliquem veste funebri indutum, non poterat ad saturitatem edere; præ intimo scilicet commiserantis animi sensu. Deinde toto illo die, quo ad aliquod funus iverat, à cantu abstinebat. Musicæ enim cantu solebat passim animum relaxare.
10. Confucius sic Discipulum suum *Ten yuen* instruebat: Dum Rex alicujus operâ utitur ad regimen, debet hic publicam Regni utilitatem diligenter procurare; dum non utitur, debet domi se quietè continere, nec publicis rebus sese immiscere. Id perfectionis ego, & tu, saltem tenemus.
11. Cùm has Condiscipuli laudes audisset *Tsu lu*, Vir bellator, sic interrogavit Confucium: Si tribus militariis turmis Præceptor præficereris, ecquem belli socium eligeres? (rebat nempè se eligendum. Nota: una turma componebatur ex 12500. militibus; Reguli tres, Imperator sex habere consueverat.) Sic illi respondit Confucius: Si quis temerè vellet nuda manu sine armis aggredi tygrim, vel nudis pedibus sine navi profundum fluvium trajicere; aut, licet ante oculos imminens videret certæ mortis periculum, nollet tamen illud præcavere, nec mortem fugere; hujusmodi ego belli socium non eligerem. Oportet enim, dum gravia negotia occurrunt, se cautè ac timidè gerere, libenterque consilium petere; tunc quis optatum sortitur effectum.
12. Confucii effatum: Si divitiæ humanis viribus quæri possent, ego ad illas quærendas, nè mulionem quidem agere detrectarem. Cùm verò sic quæri non possint, pendeantque ab una Cæli providentia, uni ego sequendæ rationi, qua multum delector, diligenter vaco.
13. Tria sunt, in quibus Confucius, ut referunt ejus Discipuli, singularem cautelam adhibebat: in abstinentiis, in bellis, in morbis.
14. Confucius peragrans varias Chinæ Provincias, cùm fortè in Regno *Cy* versaretur, audiit ibi cantari Musicam, in laudem Imperatoris *Xun* olim compositam, dictam *Siao xao*. (vide suprâ) Hujus suavitate ita captus est, ut totis tribus mensibus, quibus illam audiendo addidicit, ciborum sapores

- Magister noster non stat à Principe *Che*, quia nimirum vidit illos fratres à Confucio laudari ob recusatum Regnum; adeoque indirectè arguebat Principem *Che*, patris adhuc viventis Regnum accepisse.
17. Confucii effatum: Quamvis certè videar ad extremam pene paupertatem reductus; quā enim vescor esca, est tantum vilissima oriza; quem potum bibo, est tantum aqua; cui incumbo cervicali, est tantum cubitus inflexus; in medio tamen hujusmodi inopie, verum animi gaudium ac pacem reperiō. Siquidem quod attinet ad illas opes & dignitates iniquitate partas, ego eas specto tanquam nubes in aëre volantes.
18. Confucius jam senex sic aiebat: Si aliquot adhuc vitæ annos mihi *Celum* commodarit ad profundam libri *Te ky* doctrinam totam penetrandam, spero fore, ut omnem gravem culpam tunc evitare possim.
19. De quibus passim loquebatur Confucius, hæc erant: de libro Carminum, in quo virtutes laudantur, & vitia carpuntur: de libro Annalium Imperialium, in quo priscorum Imperatorum rectum ac pravam regimen, ac utriusque dispar exitus refertur: de morum honestate, Urbanitatumque ac Rituum legibus firmiter servandis, sive de libro Rituum, qui ista complectitur. Hæc tria erant quotidianus & consuetus ejus sermo.
20. Oppidi *Te* Præfectus interrogavit Discipulum *Tsu lu*, quid censeret de suo Magistro Confucio? *Tsu lu* veritus, ne parum dignam Confucii virtute & nomine daret responsionem, nihil illi respondit. Quo comperto Confucius: Cur tu, inquit, non illi dixisti? noster ille Confucius, vir est, qui discere amat; id quod nondum assecutus est, ita ardentè contendit addiscere, ut etiam victis obliviscatur; ubi verò assecutus est, ita eo delectatur, ut si quis mæror antea animum vexabat, tunc non amplius ejus recorderetur. Atque ita alternatim redeunte & diligentia & gaudio, jam jam ingruentem senectutem non sentit: hoc dixisse debueras.
21. Confucii effatum: Non ego sum, ut quidam putant, infusâ scientiâ à natura donatus, ita ut ea, quæ scio, sine labore & studio assecutus fuerim; sed magnus antiquitatis amator, omnes corporis & animi vires impendo in perscrutandis priscorum Sapientum tum dictis, tum gestis.
22. Quatuor erant, quæ vix loquebatur Confucius: Novitatum portenta, virium ostentationes, seditionum tumultus, Spirituum naturam.
23. Confucii effatum: Quamvis duo tantum comites & ego tertius, unâ iter agamus; in illis tamen duobus, à quo instruar, invenio; siquidem quod boni habent, mihi excerpo; quod mali, in me emendo.

24. Confucius oppellum in Regnum Chii, summus militia Praefectus *Ven-
tui*, & Reguli. *Ven* & *Reguli* stirpe orundus, nescio quare dissidentia aut odio,
meditabatur latensens, unde cum Discipulis magnus timor intesse, ad
quos confestim sic ait Confucius: «Quoniam non hinc particulari consilio
vitam, ac securitatem rationalem mihi Chii daturus infuleris, quomodo mihi
possit nocere, vitamque tollere ille *Ven* tui? Ceterum, addis huius pres,
ne temere in periculum sese ultro projicere videntur, illinc discessit.
25. Confucii Discipuli cum viderent a Magistro cuius vitam et tantisque
virtutibus ornati admirabantur, vulgaria tantum sapientia documen-
ta sibi expleri, cuperunt suspicari sublimiora sibi abscondita, idcirco sic
illos allocutus est Confucius: Parva Discipulorum aures, eccur arbitra-
mini doctrinae quidpiam amare vobis abscondit, abscondere vobis abscon-
do; nihil enim agere, quod non videant mei Discipuli, illius est meus do-
cendi modus.
26. Quae docebat Confucius, praecipue erant haec quatuor: litterarum exer-
citationes, virtutum praxis, animi candor, gestorum veritas.
27. Confucii effatum: Virum omnimodum virtute cum scientia absolu-
tum non dum mihi videre licuit; liceret saltem videre singularem quada-
rum virtute, tum scientia, hiis omnibus eminentem. Mihi hoc unum vel
sic fac foret.
- Deinde pergit idem Confucius: «Quinimo ne videri vere probam vi-
dere licuit; liceret saltem videre vere constantem. Mihi hoc unum vel sic
fac foret. Qui enim nihil habet, & tamen se tantum habere simulat; qui
vacuus est, & tamen velle videri plenus; qui inops est, & tamen velle vi-
deri dives, profecto quam difficile est; ut huiusmodi vir veram servet
constantiam!
28. Confucius inopia laborans, autem piscum depilationem solebat exercere;
sed vel in hoc quemdam pietatis sensum ostendebat: piscaturus enim, non
vastum illud rore, quo pene omnes pisces concluduntur; adhibebat; sed
arundine & hamo tantum utebatur; venatus, longo serici filo sagittam
stringebat, ad jaculandas tantum aves volantes; quiescentes autem & in-
cultas non impetebat.
29. Confucii effatum: Non possum ego agere, ut solent plerique; qui,
quod nesciunt, temere volunt agere. Ego autem multa audire soleo;
tum meliora seligo & ago. Deinde multa videre soleo; tum meliora fo-
veo & recolo. Hic modus sciendi, secundum saltem locum tenere po-
test;

20. *lib. pag. 11.* *Haec* mores incolarum ita erant perversi, ut verba ad eos fa-
 cere de virtute difficile foret. Cum autem quondam illius pagi Adolef-
 centem admisisset ad colloquium Confucius, ejus Discipuli id admittati
 id fuerit, nec non esse admittendum iunioris, qui ab omnibus reji-
 cienda erat, nec non illi mollior impudens, et non ille qui

31. Quo tempore Confucius sic illos alloquitur: Cum iste Adolefcentis ad
 me venerit ad discendam virtutis viam, tractum ego venientis mentem
 inspecti, et reversis autem ad filios, quid postea sit facturus, non spectro.
 Quare igitur videndum foret, si non debuissent, qui prioris vice inatu-
 ras exilis, veni ad discendam virtutem, novam ego bene mentem accep-
 tum habui, non tamen has sedulo faciem coram, quod ille prius bene
 obvel male gessit. Hic illi Quam inasiv non boni, et non inasiv non

32. Confucii effatum: Plerique, utpote pietatem averfantes, procul a nobis
 rem abesse ilamens, sed quid proest principum a nobis abesse, cum eam so-
 lummodo operando, et iungendo edisserimus, et iungendo edisserimus, et iungendo edisserimus

33. Regne La Regulus *Chao Kum*, contra leges et mores Sinicos matrimonio
 duxerat cognominem Principissam filiam Regni *Regni Ou*, id est, Provin-
 cia *Ki*, et *Nandimensis*; habuimus et Reguli habebant idem cog-
 nomen *Ki*. Regulus vero *Chao Kum*, ut hoc dedecus tegeret, commuta-
 vit alius Principissa cognomen *Ou* in *Ki*, et *Ou* in *Ki*, et *Ou* in *Ki*,
 id est, filia primogenita Regni *Ou*, cognomine *Ki*, et *Ou* in *Ki*, id est, fi-
 lia primogenita Regni *Ou*, cognomine *Ki*. *Tsu* enim erat cognomen Re-
 gni *Ou*. Hac summo iusticie Praefes *Chao* in Regno *La*, quae sit ex Con-
 fucio, et Regulus *Chao Kum* Rituum leges et honestatis officia calleret?

Cui Confucius: Callet, inquit; (quia scilicet ille Regulus externa morum
 honestate credebatur, ideo laudavit quod in eo erat laudabile, superseden-
 do loqui de eo, de quo aperte non interrogabatur.)

34. Cum autem recessisset Confucius, fortius Praefectus *Chao* occurrit cui-
 dam Confucii Discipulo cognomine *Ki*, cognomento *Ki*, commiter-
 que salutem, domum introductum cum ait: Ego semper audivi virum
 sapientem non esse addictum uni parti; nec ita aliam adulari, ut velit per-
 das & nefas tuis patrocinium sustinere. Ille, precor, potestne forsan sa-
 piens uni parti esse addictus? ecce enim noster Princeps *Chao Kum* contra
 degenitum *Chao* & Rituum honestatem, dum in matrimonium mulie-
 rem ejusdem cognominis et Regni *Ou* quatuordecim ejusdem cognominis,

ideo

- ideo commutavit. *Hic cognovit. Qui non. Et si an mem istu: jam vero*
 Confucius asserit eum Rituum leges & honestatis officia callere.
 39. *Cur si me dici potest, ut leges & honestas: vultu callere, et quis*
 39. Confessum Discipulus *Ubi hac verba Magistro Confucius recedit:*
 39. *Cur sic? Me sane scirent, si forte in culpam incidis, mox alii scirent.*
 39. Confucius si bene cerneret, forte aliter, mox rogaret, ut eam re-
 39. *Confucius enim, quod eloquentia utitur, ego aequo acie, cum forte*
 39. *calleo, sed implere omnes virtutis artes, illa est, quod nondum*
 39. *possit.*
 39. Confucius, cum sciret se a multis vocari, tum in virtute & scien-
 39. *tia excellentem, de qua se unummodum cordis rectitudine praeferre, sic ait:*
 39. *Quod sperat de me, non honoris, qui autem ego illud scire, tum*
 39. *quod forte de me dici potest, est: Scientia & virtutis acquirenda sine fa-*
 39. *stidio, vero, alioque lassitudine doctus. Mox in Discipulis cum*
 39. *non. Enimvero illud est utrumque, quod nos tui Discipuli consequi*
 39. *nequimus.*
 39. Confucius per lecto decumbere; Discipulus si appetit, ut vellet, ut
 39. *pro recuperanda ipsius sanitate rogaret spiritus. Cum Confucius tunc*
 39. *ratio exigit. Exigit, reponit ista se. In funebri oratione sic dici-*
 39. *tur: Rogat talis spiritus. Tum Confucius. Rogare, inquit,*
 39. *Spiritus, nihil est aliud, quam de suis culpis dolere, & precari sanitatem;*
 39. *sed cum ego semper timuerim culpae committere, & spiritus offendere,*
 39. *jam pridem illos rogasse videor.*
 40. Confucii effatum: Quamvis qui prodigalitate peccat, ut plurimum
 40. *evadat arrogans; & qui parcitare, vili; si tamen hac via inter se*
 40. *comparentur, praestat paritate, quam prodigalitate peccare.*
 41. Confucii effatum: Vis virum ab homineculo discernere? Vir, liberalem
 41. *vultum & grandes spiritus; homineculus, rapacem frontem & inquietum*
 41. *cor illud gerit.*
 42. Confucius, ut referunt ejus Discipuli, comitatem cum gravitate, seve-
 42. *ritatem cum benignitate, magnanimitatem cum modestia singulariter*
 42. *noverat coniungere.*

ARTICULUS VII.

Regulus *Kai hui*, postea dictus *Tai* nam genuit tres filios; primum *Tai pe*, secundum *Chum yun*, tertium *Ki lie*. Cum autem medigaretur novum Imperium, aspiciendi videretur filii *Ki lie* filium dictum *Chum yun*, postea *Tai pe* ingenio indole, virtute præcellere; idcirco cogitavit sui Regni heredem scribere filium *Ki lie*, ut sic Regnum ad nepotem *Chum yun* devolveretur. Id ubi rescivit *Tai pe*, statim cum suo fratre *Chum yun* & consue Regno cedens, profugit in terram australem Provinciam *Nan* quam & profugus prætextu finxit se velle illic medicas herbas quaerere. Uterque postea pauperem illic vitam duxit. Itaque Princeps *Ki lie* ac deinde ejus filius *Kai hui* in Regnum successit. Hic autem *Kai hui* pater & *Chum yun* moliminibusque subsequens, cepit Imperialis Familiae *Chum yun* fundamenta iacere. Monarchiamque inchoare, liquidem ex tribus Imperii partibus obtinuit duas.

Confucius vero, cum videret solium huius Principis *Kai hui*, non egregia facinora celebrari, & Principis *Tai pe* virtutem æquo silentio involvi, sic locutus est: Numquid reverà dici potest Principis *Tai pe* virtus, summam perfectionis colorem assignis? Spem enim totius Imperii obtinendi adeo, immota mente, & libens abiecit, perinde ac si ter rogatus, oblatum Imperii sceptrum iter recusasset, cumque populi magnanimitatem, illius mentem & consilium non penetrarint; idcirco ejus nomen, non factum, ut par erat, celebrarunt.

2. Confucii effatum. Vir immodicè reverens, fit molestus; immodicè cautus, fit timidus; immodicè fortis, fit turbulentus; immodicè rectus, fit princeps.

3. Dein sic pergit: Cum Princeps sincera pietate Con sanguineos diligit, mox populos ad eandem pietatem exstimulat; cumque de Regno optime meritos senes, familiaresque amicos vel magistratum vel stipendio donat, mox populos ad mutuam benevolentiam allicit.

4. Cum Magister *Tsem tsu* Confucii Discipulus gravi morbo percolitatur, convocatos ad se suos Discipulos sic allocutus est. Filius est, membra à Parentibus accepta, conservare illa, nè probro Parentes afficiat, dum suis membris labem aut damnum infert. Aperite igitur hanc vestis oram, pedesque meos ac manus videte, quomodo sine ullo damno huc usque conservarim eam cautela, quam liber Carminum tom. *Sine* *pe*, odâ *Sine* *min*

- commendat his verbis: *Time, time: cave, cave inſtar yri appuſſi ad profunda abyſſi clevum, aut inſtar fragilem calcantis glaciem* Nunc verò imposterum hoc metu & periculo me liberum fore ſcío. Vos chariſſimi, idem cavete.
5. Cùm idem *Tſem tſu* graviffimè æger ad extrema deduceretur, primarius Regni *Præfectus Mem kim tſu* eum inviſit, & de morbo rogavit. Sic illi reſpondit *Tſem tſu*: Quædam aves jam jam morituræ, vicinæ mortis inſtinctu, lugubrem cantum edere conſueverunt; homo jam jam moriturus, rectæ rationis ductu, ſanos ſermones effari ſolet. Hæc ergo ſana moribundi monita excipe.
6. Tria ſunt, quæ ſapiens *Præfectus* debet plurimi facere; *Primum: in geſtu & corporis motu fugiat omnem deſpectum & arrogantiam. Secundum: in componenda vultus ſpecie prodat animi candorem ac ſinceritatem. Tertium: in proferendis verbis evitet omnem abjectionem & turpitudinem.* Quæ autem ſpectant ad ceremonialium *Rituum vaſa ſeu canea ſeu lignea*, ſunt, quibus hæc cura commiſſa eſt.
7. *Discipulus Tſem tſu*, ſapientis *Condicipli Ten yuen* præmatura morte crepti memor, in ejus laudes erumpens ſic aiebat: ubi ſane reperias doctum ab indocto, peritiorem ab imperitiore velle diſcere? ubi reperias habentem inſtar non habentis, plenum inſtar vacui ſe velle gerere? Ubi denique reperias injuriâ affectum, de vindicta non velle cogitare? unum ego dumtaxat memini amantiſſimum *Condiciplum Ten yuen*, olim in hoc ſtudium aſſiduè incubuiſſe.
8. *Confucii Discipuli Tſem tſu* effatum: Cui non tantum alicujus pupilli tutela, (vocat pupillum, 6. cubitorum puerum; quia nempe cubiti *Sinenſes* longè breviores olim erant, quàm nunc) ſed etiam deſuncti *Reguli* Regnum 100. ſtadiis amplum committi poteſt; quèmque nec magnæ rerum viciffitudines, nec vitæ discrimina, nec difficillima negotia, ubi occurrunt, à ſequendæ æquitatis propoſito vel minimum dimovere poſſunt; numquid hic Sapiens verè dici poteſt? Meo ſanè judicio Sapiientis nomine hic digniſſimus exiſtit.
9. *Ejuſdem Tſem tſu* effatum: Sapiientis *Alumnus* generoſo & conſtanti animo præditus ſit oportet; nam & munus gerit graviffimum, & viam recti longiſſimam: Ejus munus omnem pietatis perfectionem, ſive boni modam cordis rectitudinem complectitur; numquid graviffimum? *Ejuſdem* totum vitæ tempus amplectitur; numquid longiſſima?
10. *Confucii* effatum: Sapiientis initium exurgit ex libro *Canonum*, quæ

- huc canendi virtutis amorem, & vitii odium blandè instillant; exercitatio consistit in libro Rituum, quibus docetur mores suos & vitam componere; perfectio fuit in Musica, quæ suavi vocum & instrumentorum concentu, passionum & animorum concordiam conciliat.
11. Confucii effatum: Potest quidem Princeps rudi plebi præcipere, ut id, quod rectum est, agat; sed non potest præcipere, ut eius, quod rectè agit, rationem intelligat.
12. Confucii effatum: Dum vir fortitudinis amator suam paupertatem plus æquo abhorrescit, aut vir pietatis expers plus æquo abhorretur: ut plurimum & hic & ille turbas commovere solet.
13. Confucii effatum: Da mihi hominem & ingenio & industria ipsi Principi *Chen kum* parem; si tamen & superbus & avarus fuerit, nihil certe in eo laude dignum quoad reliqua video.
14. Confucii effatum: Qui tribus tantum annis absque Magistratus adipiscendi spe ac desiderio vacet sapientiæ disciplinis, difficile sane nunc quemquam reperies.
15. Confucii effatum: Sapientiæ Alumnus, qui firmiter credit, is discere amat; & ad perficiendam inceptam virtutis viam, ne vel ipsa mors potest eum a proposito dimovere. Si tamen appellat in Regnum periculis scægens, illud non intrat; aut si in Regno tumultibus confuso degat, mox illo exit. Denique dum Imperium bono regimine viget, se prodit, & Magistratum capeffit; dum malo squallet, se abscondit, & privatus vivit.
16. Dum enim Regnum bono regimine viget, probrosum est viro sapienti sine Magistratu pauperem & ingloriam vitam ducere; contra, dum malo squallet, ei in Magistratu divitem & illustrem vitam ducere, etiam probrosum est.
17. Confucii effatum: Quæ ad suum non spectant officium, regere non querit Sapiens.
18. Confucii effatum: Olim ex Regno *Cy* in Patriam redux, inquit Confucius, cum magnum Musicæ Præsidentem *Chi* suum Magistratum auspiciantem feliciter offendissem, communique conatu Musicæ leges emendassemus; prohi! quam jucundum erat a principio oda *Quan cin*, (est initium primæ oda libri Carminum) ad ultimam usque ejus stropham audire musicum illum concentum plene & copiose fluentem, aurelque lenè implentem! Nunc verò, addit Interpres, ex quo ille Præses *Chi* abiit in Regnum *Cy*, aliique Musicæ Præsides ignari & incuri succellerunt, non amplius datur audire.

19. Confucii effatum: Indole ſimplices, & viſa ſimplices; indole ſeſſes, & viſa incurios; indole ſtupidos, & viſa fraudulentos; ego proſpecto reſpicio ac neſcio; non ſunt enim illi, qui poſſunt imperare.
20. Confucii effatum: Sapiens ita ſemper debet dicere, quia ſi ſciat di-
dicile; nō debet ſemper vereri, ne, quod didicit, perdat.
21. Confucii effatum: Numquid proſpecto exteſſima mentis ſacraſſi-
entiffimi illi Imperatores Yao & Xu, qui, cum ab infimo gradu ad ſupre-
mum Imperatoris dignitatis culmen accendiſſent, ita tamen abſtin-
erant omni vana gloria & imperandi ambitu erant, ut viderentur poſſidere Im-
perium, quali non poſſiderent?
22. Confucii effatum: Quam proſpecto magnus Imperator Princeps exi-
tiſſit, quod omnia & altitudine & magnitudine ſuperat, unum eſt Caelum;
& illi, qui & animi magnitudine & mentis altitudine Caelo æquari poſſunt,
unus eſt Yao. Siquidem immenſa & exteſſa eius virtus ita ſingulariter
per omne Imperium ſe diſſudit, ut omnes populi perſpicerent qualem
admirabilem illius effectum, ſed non viderent reconducere illis eandem;
ideoque non invenerunt, quo nomine eam appellarent. Quod iſtem,
addit Interpres, dici poterat, & omnium oculis patebat, hoc vultu erat:
totum Imperium admirabili tranquillitate, & omnes populi unanimi
contordia vaſtiſſime reſplendebant; Reges, Rites, & omnia munificē
florebant.
23. Nullum olim, inquit Confucius, florentius, quam Imperator Yao Im-
perium exiſtit; hic enim tantum, Miniſtris uſus, ſcilicet Yao, pro reſpri-
mendis inundationibus; Cui, pro dirigenda re agraria; & pro ſuſtinen-
da morum diſciplina; Kuo Yao, pro tenenda iuſtitiæ adminiſtratione; & Ye,
pro montium & lacuum cultodia, univerſam Moſſarchiam mirum lau-
de ac ſplendore adminiſtravit. Poſt hoc nullum aliud florentius exiſtit,
quam Imperatoris Yu van, qui dicere ſolebat: Ego ad adminiſtrandum Im-
perium decem Miniſtros habeo; nimirum pro rebus externis & internis, Chien Kan
tan, Chao kum re, Tay kum van, Pie kum, Yum kum, Tay tien, Hum
yao, San, y ſem, Nan kum quo; pro internis autem & domeſticis, conjugem Ye
kiam. Tunc ruruſus Confucius: Princeps, inquit, ſolebant diſcere: Quis
ad regimē aptus, & induſtriæ præditiſſi, quam diſſicili eſt reſpiciere? Numquid
& nunc hoc ita ſe habet? Oim ſub Imperatoribus Yao cognomen Yaoſan,
& Xu cognomen Xu, plane erat rebus bonis, florentiſſimo ſaculo, & ta-
men tunc temporis reconducere tantum quinquaginta ſiſtentes;
poſtea

non sibi, nihil enim potest, quid adequatum illi nomen possideret. **2.** Quo competeret Confucius, sic ad suos Discipulos ait: Vir ille cum quaeratur, quo line nomine appellare possis, utique vult, ut aliquam particularem artem proficiat. Eo quam agitur ex doctis sex artibus eligam? artem aurigandi, an jaculandi? artem aurigandi, utpote faciliorem, facius est accipere, ut sic perfectior bodari nomen consequar. **3.** Confucii effatum: Olim mos de Ritis erat, ut pileus ex tenuioribus submigras castnebis filis conficeretur, nunc autem ex rudiori serici contextu conficitur, quia, dicunt, sic parvior sumptibus. Cum in hoc nihil contra equitatem preceat, ego modicis sumptibus comode, neque que Ritem sequor. Quod verò spectas ad alium antiquum Ritem, qui prescribit, ut Praefectus inviset Regulam, non in ipsa Aula, sed inferius ad Aulae gradus, debitas reverentiam capite in terram demisso exhibeat: cumque nunc plerique non serrant hoc Ritem, superius in ipsa Aula reverentiam exhibere Principi solent, quod quidam superbiae & audaciae notest: ego habeo in te, quamvis multitudini adverser, sequor antiquum Ritem, sciasen us ad Aulae gradus reverentiam exhibeo. **4.** Hec quatuor à se Confucius omnino proscripserat: rei faciendae suam voluntatem & necessitatem, rei factae obsequium quod & sua voluntate. **5.** Quidam turbulenter in Regno in Sobriofectis dictus Rex, in perniciem fuisse quae exercebas, finitimi quoque loci quidam nobis graviter divanxerant, ideo hi vehementer eum oderant. Acciderat enim, ut Confucius Discipulis comminans proficiscens in Regnum Chimpetistam terram quam transiret. Hujus incolae conspexerant Confucium, mox ob quamdam utriusque, velitis & habitus similitudinem, ipsam esse rem, ut crediderunt, istaque atque capere, atque ipsam persequi coeperunt. Confucius cum in isto periculo versaretur, sic tremefactos suos Discipulos allocutus est: Illa praeconum Sapientum scientia, quia olim Princeps Rex non floruit, nunquid ille extincto hinc in melancholia est? Jam verò si Calum velisset pillam accerere, non tota mihi postea morituro donasset. Quare si Calum nolit illam seicquam interire, quomodo illi loti quae in tota vita mea nocere possunt? **6.** Supremus Regni, seu Minister, sic Confucii Discipulum Ise, cum interrogaverit: Numquid Magister vester revera dici potest Rex, seu excellens vel sapiens? Alioquin quomodo totos tantaque omnino de scientiarum facultates in eo elucere possent?

14. Confucii Discipulus res. ven. olim suspicanti fuisse, sic exclamavit: Proh! quam sublimis! quam solida! quam subtilis est illa Magistri nostri doctrina! quondam in principio suspiciens illius sublimitatem, acbar me posse ad illam utcumque perungere; sed nunc quò magis viderem ascendere, eò semper sublimior mihi illa videtur esse. Deinde inspicies illius soliditatem, rebar me posse illam utcumque penetrare. Sed nunc quò magis eam penetrare contendo, eò semper mihi impenetrabilior videtur. Denique meditans illius subtilitatem, rebar me posse illam, quasi ante oculos obversantem apprehendere; & ecce subisò quasi è manibus elapsam, longe à tergo eam relinam, vacuus ipse prospicio.
15. Deinde sic pergit: Sed quavis Magister noster adeò sublimem, solidam, subtilem doctrinam tradat; apto tamen illo ordine quomodo docendo tenet, singularem habet dexteritatem ad excitandos Discipulos. In rebus enim, quæ ad speculationem spectant, omnes omnia natura persana, perque omnes temporum historias vastè deducit; in rebus, quæ ad praxim pendunt, cohibendi appetitum, colligendi animum, res componendi exteriorem corporis formam, servandi ritum, leges, non contempnendiosam artem docet.
16. Denique ad aspectum illius scientiæ, licet olim cursum fiserim, non tamen mea possum; adeo ejus suavis & pulchritudo me allicit. Sed cum omnes vires & industriam exhausti ad eam penetrandam, ubique videri jam videat ante oculos adstantem, quantis tunc ardorem praerentem sequi, non datur tamen modus.
17. Cum graviter Confucius ager esset, veteranus ejus Discipulus Tse Tsie legavit aliquos ex suis Discipulis, qui in ejus domo Subpræfectos & Aulicos agerent. (Olim mos erat, ut primarii Præfecti domi haberent quosdam Subpræfectos & Aulicos, qui viventis Hæc domum, & defuncti funus orarent. Cum vero Confucius Magistratum suum non gereret, non decebat hujusmodi Subpræfectos & Aulicos habere.)
18. Ideo cum paulò melius habere coepisset, idque rescripisset, prius enim ob vim morbi nesciverat, non arguens ipsum Discipulum Tse Tsie ait: Discipulum meum Tse, id est, Tse Tsie, saltem fucum agere jam pridem novi. Ex quo Magistratum non gero, omnes sciat domi Subpræfectos & Aulicos mihi non esse; itaque cum mihi non sint, nec esse debent, ergo quid igitur vult ille, ut decipiam? vultne forsitan, ut Culum decipiam?
19. Deinde numquid potius perferat tranquille inter paucos suos Discipulos

25. Confucii effatum: Qui ita ardentem amat virtutem, ut nihil
amat libidinem, nondum ego vidi hominem.
26. Confucii effatum: In sapientia studio vel proficere, vel decedere, ad pe-
nes nos est: v. gr. postquam ego longo labore, ex sapientia decem parti-
bus, jam novam comparavi, si subito oborta fecordia desinam, et opus
abiciam, utique ero similis viro, terreum aggerem extruendi, qui post-
quam cum jam pene ad debitam altitudinem evertit, ita ut tantum unus
terrae cophinus desit, mox animum abicit & opus sistit. Quod hic
opus sinit, id oritur ex sola ejus voluntate. Ita, quod ego ab incepta
virtutis via desinam, id ex me tantum oritur. Contra, si in principio
firmiter statuam, arduam licet virtutis viam aggredi ac perficere, nulla
laboris difficultate retardatus, tunc ero similis viro, in plano campo altum
aggerem extruere volenti, qui edrumum quinquat terra cophinum vix
bene congerent, nil tamen desperans, ac animos despondens, acriter
opus prosequitur ac perficit. Quod autem hic opus prosequatur ac per-
ficiat, id ex una ejus voluntate proficiscitur, ita, quod ego vix bene in-
ceptum virtutis iter fortiter prosequatur ac perficiam, id tamen ex me solo
oritur.
27. Confucii effatum: In addiscenda, quam trado, sapientia doctrina, Dis-
cipulorum omnium diligentissimus, numquid illud non facit meus ille disci-
pulus Hock? sive Ten juen.
28. Iterum Confucius memor hujus Discipuli Ten juen, precocem morte cre-
ti, ingemiscens aiebat: Eheu! prohi dolor! ego enim semper progredi,
nunquam vel minimum sistere aut corperere vidi.
29. Confucii effatum: Orizæ culm, alii quidem exornantur, sed non pan-
dunt flores; alii pandunt flores, sed non producant fructus. Ita nimi-
rum litterarum Alumnii.
30. Confucii effatum: Non tantum senes, sed etiam adolescentes verendi
sunt. Qui enim possum scire, utrum ille adolescens volentibus annis
non futurus sit & virtute & scientia præstantior, quam hunc ego sum? Si
quis tamen 40. aut 50. ætatis annum prætergressus, nulla adhuc virtutis
aut scientiæ fama clareat, hic nulla reverentia dignus est, & solum, ad-
dic Interpres, dum vires vigeant, nihil proficit, quanto minus pro-
ficiet, dum senio languet.
31. Confucii effatum: Siquis peccantem videns, apertis tamen verbis amice
admoneat, potestne hic momentum non cadere? Ita quod maxime in hoc
spe-

spectare oportet, est, ut admonitus se corrigat. Deinde si quis non apertis, sed occultis verbis per ambages peccantem prudenter admoneat; potestne hic non gaudere? Sed quod in hoc maxime spectare oportet, est, ut admonitus occulta monita percipiat ac sequatur. Si enim occulte monitus tantum gaudeat, nec occulta monita percipiat, aut non sequatur; si aperte monitus tantum monentem audiat, nec se corrigat; ad quid sane huiusmodi monita proliant, non video.

31. Confucii effatum: Sapientia Alumnus animi candorem & veritatem imprimis colat. Deinde quoad socios, constantium, qui sibi præcellant, aut sibi æquales sint, frequenter. Denique cum quis sine culpa vivere non possit, sua vitia assidue corrigere, non illum tædeat.

32. Confucii effatum: Exli quivis trium turmarum ductor domari possit, nullius tamen militis mens potest domari.

33. Confucius laudaturus Discipulum suum Chum boei, cognomento Hu lu, sic ait: Qui nili amictus sago, non erubescit coram aliis pretiosas vulpium & mustelarum seu animalculorum orientalium Ho pelles superbe induris a stare, annon meus charissimus Chum boei?

35. In libro Carminum tom. *Que sum*, odâ Hium cbi dicitur: *Vir invidia & ambitionis expertus, quæ, quæsa, in re non possit se optime gerere?* Hac laude exiliens Hu lu, postea cantabat semper hanc Carminum stropham. Sed Confucius, ut vanam ejus lætitiâ reprimeret, & a cediâ extimularet, sic eum allocutus est: Hæc duo, *non invidere, non ambire*, sunt quidem virtutis species; sed quid tantillum ad vastam viri probi perfectionem?

36. Confucii effatum: Post hiemis frigora, tum scitur pinuum & cypressorum folia postea tantum esse placide calura; atque per hoc ab aliis arboribus maxime discernuntur. Sic nempe Sapientes ab Insipientibus.

37. Confucii effatum: Vir prudens non dubitat; pius non dolet; fortis non timet.

38. Confucii effatum: Magister sapiens uniuscujusque Discipuli capacitati sese accomoder, oportet. Qui enim discendi desiderio tenetur, potest quidem admitti ad communem cum aliis palæstram; sed non continuo ad ineundam perfectionis viam; admissus ad ineundam perfectionis viam, non continuo admitti potest ad firmiter standum in ea, ita ut nec adversa, nec prospera eum deciant. Admissus ad firmiter standum, non continuo admitti potest ad maturam prudentis iudicii scrutiniam.

39. Vetus liber Carminum, ut exprimeret amici erga amicum procul absentem

16. Vestes ejus vulgares ex pellibus confectæ, multum prolixæ erant; sed dextra illarum manica paulo brevior, ut manus foret ad scribendum, ceteroque usus expeditior. Abstinentiæ tempore, cum non liceret ad dormiendum vestes exuere, peculiarem togam induebat unâ & dimidiâ sui corporis mensurâ oblongam.
17. Hymæ domi degens, spissioribus vulpium aut animalis somniculosi Hæ pellibus, utpote calidioribus, vestiebatur. Deinde omnis generis supellectilem, ad continuum usum necessariam, v. gr. cultellum, præciosam cotem, veruculum, & similia e vestibus dependentia, secum semper gestabat, nisi dum funus adibat; & nisi in publicis ceremoniis prolixam togam, oris non confutis, vestiret; alias semper interiorem vestem omnibus confutis oris gerebat.
18. Parentaturus, pileum nigra hœdi pelle circumductum non accipiebat. Quamvis Magistratum non gereret, primo tamen cujusque mensis die aulicas adhuc vestes semper induebat, Aulamque Reguli adibat.
19. Tempore abstinentiæ vestem mundam ex cannabe confectam induebat, & consuetum victum immutabat; insuper solitum cubiculum relinquebat, & in secerne se recipiebat.
20. Quamvis in cibos exquisitos non esset propensus, bene naturâ tamen orizâ, pisciumque ac carnum minutali delectabatur.
21. Orizam humiditate & calore fermentatam; pisces putredini, aut carnes corruptioni proximas; denique, quidquid vel colore, vel odore vitiatum, vel malè coctum, vel præmaturum erat, comedere refusebat.
22. Insuper si quid malè dissectum erat, aut si quid debito condimento carebat, non edebat. Quamvis paulo plus carnis comederet, non sinebat tamen, ut ea vires edendi superaret. In conviviis vinum sine statâ regula bibebat; ea tamen moderatione, ut remulentus non esset.
23. Emptum in foro vinum, aut carnem fumo exsiccata, non edebat. Abescis non amovebat gingiber; non multum tamen sumebat.
24. Ubi Regulorum defunctorum parentationibus interfuerat, carnis partem, quæ sibi obtigerat, mox edendam distribuebat; nec inquam usque ad sequentem diem relinquebat; carnem autem in sistorum Majorum parentationibus præsentatam, nunquam usque ad tres dies incoctam relinquebat; tunc enim, utpote putrescens, non potest comedi.
25. Comedendo, & cubitum eundo non loquebatur; quamvis villâ tantum vel legumina, vel esculenta ederet; aliquam tamen particulam ex singulis scu-

quodlibet excerpbat, eamque lanci in media mensa appositae imponebat, more antiquo, ad testificandum grati animi erga primos ciborum coquendorum Inventores argumentum; in imponenda vero illa cibi particula, veneranti similis, singularem gravitatem & modestiam servabat.

26. Si stroea, seu matta (olim Sinæ humi sedebant super mattas) non esset rite composita, non sedebat.

27. Postquam publico convivio interfuerat cum suis concivibus, nisi prius egressi fuissent Seniores, ipse egredi solebat.

28. Quando veniebat lavata illa turba ad effugandos e domibus malignos, aut morbiferos Spiritus, ipse aulica veste indutus in herilis, sive orientalis scalæ gradibus stans se præbebat videndum.

29. Dum in aliud Regnum mittebat aliquem e Discipulis ad fescitandum de amici illic degentis salute, absentem deducens iteratâ reverentia salutabat, quasi in Nuntio ipsum amicum salutasset.

Primarius Regni et Præfectus Kam dono miserat ad Confucium pharmacum. Ipse pharmacum versus, reverentia præmissa, benigne illud excepit, ne videretur donantem spernere. Sed mox latiori dixit: Cui morbo curando hoc profit pharmacum, ignoro; idcirco non ausim id degustare.

30. Accidit, ut fortuito incendio consumeretur equile Confucii, qui e Reguli palatio redux, mox perit. Aliquissine, inquit, homo ab igne laesus est: nihil de equis interrogans.

31. Si Regulus carnis coctæ ferculum ei mittebat, extemplo non aliter ac si coram Regulo extitisset, compositæ & graviter sedens aliquid ejus degustabat; dein reliquum aliis edendum distribuebat. Si carnem crudam mittebat, coqui iussam Majoribus suis præsentabat. Denique si quod animal vivens v. gr. hædum, agnū, &c. ipsum alendum curabas.

32. Dum Reguli mensæ accumbebat, si Regulus Ceremoniam e primis ciborum, condiendorum Inventoribus faciebat, mox prior ipse cibos degustare incipiebat, non ausus eam facere, nec more hospitis expectare, donec Regulus ipsum honoris ergo invitaret ad edendum.

33. Eger si a Regulo invilebatur, statim caput ad partem orientalem convertebat honoris ergo. Cumque aulicam vestem non posset indlicere, eam saltem supra se apponi, eique superponi aulicum cingulum jubebat.

34. A Regulo accersitus, non expectabat ad carpendum iter, donec equi currui apparentur; sed statim abibat, veritus, ne in illis reditioforum temporum angustis periculum afferret mora.

35. Si

35. Si amicus omni ſubſidio deſtitutus obſideret: mox ego, aiebat, iuſta ei perſolvam. Nunquam reverentiam erga amici munus, quantumvis pretioſum, v. gr. equos, currum, &c. exhibebat, ſed amicum tantum illud excipiebat, excepta carne deſunctis Parentibus preſentata, erga quam, addit Interpres, ſanquam erga ipſos Deſunctos profundam reverentiam exhibebat.

36. In lecto decumbens, non ſe incompoſite morui inſtas, extendebat; ſolus domi agens ſeveriorem illam gravitatem deponerebat.

37. Occurrens homini funebri veſte induto, quamvis familiari, ſubito vultus ſpeciem commiſerando immutabat. Si quum aut preſentum aut ſecum, quamvis ipſe ſolus agens, forte videret, ſtatim aſurgendo utique ſpeciem induerebat.

38. Conſucius curru vehens, ſi forte viro aut funebri veſte induto, aut librum, in quo totius populi nomina ſuaſcripta, geſtans occurreret, ſtatim venerabilis anteriori tranſverſi ligni fulcro incumberebat.

39. Invitatus ad menſam, ſi multam ciborum elegantiam aut luxuriam videret, ſtatim immutato vultu aſurgens, hoſpitem venerabatur. Ubi Calidum aut fulgure tonabat, aut vento ſtridebat, illico oris ſpeciem immutabat.

40. Dum currum aſcendebat, recto ſtans corpore, equum ſuo manu arripiebat. In curru ſedens vultum retro non ſpectabat. Si quid dicendum occurreret, modeſte illud dicebat; Si quid videndum, digito non illud monſtrabat.

41. Aves, inquiebat, infeſtum venatoris vultum conſpicere, neſcio quo naturæ inſtinctu edoctæ, proximis avolant; variæque per aëra gyraſcentes, proſpecto ſecuro loco, tandem in eo quieſcunt. Cum autem in montis vertice vidiffet phasianam avem, velut ingemiſcens dixit: Illa phasianæ avis in montis vertice reſidens, quàm bellè novit ſibi conſulere! quàm bellè novit bibendi, edendi, quieſcendi tempus! Tum Diſcipulus Iſa. 4. qui Magiſtro adſtabat, cepit in illam oculos convertere. Neque tam capere geſtiſſet, ſed illa rex edito cantu, exurgens volavit.

ARTICULUS XI.

1. **Q**uoad honeſtatis & Maieſtatis officia, Poſtea una vulgò habentur Inſtituta, cuncti, Recentes, excoli; ego tamen in harum diſciplinarum iſto Priſce ſequor.

2. Regni Iſta (id eſt, Provinciæ) Regum, & Regulus, & ſimilium Conſuetudinem

ad eum totum regnum praeferendum. Confucius itaque multo Discipulo-
rum comitatu stipatus carpit iter; jamque ad exiguum Regni Chin & Ifo li-
mites pervenerat; cum horum duorum Regnorum Praefecti, multo consilio,
stauerunt iter illi impedire; veriti, ne utilitas, quae ex Confucii Magistra-
tu isti amplo Regno Ifo obveniret, in suam dampnum verteretur. Qua-
re multo milite circumdant Confucium, omnemque transeundi aditum
intercludunt, ne ut deficienter comitatu & victa coactus fuisset cum suis
in Patriam Lu reverti. Horum memor Confucius sic postea dicebat: E-
heu! qui me omnesque ad Regna Chin & Ifo fortiter secuti sunt Discipu-
li, nunc omnes dispersi sunt! Jam nullus eorum hoc limen frequentat.

3. My Discipuli, qui tunc secuti fuerant Confucium, quamvis omnes essent
insignes; Ten yuen tamen, Mem tsu kien, Gen pt nien, Chin kum, virtute;
Ifo, & Ifo, tam eloquentia, Gen yu & ki, in regendi arte; Ifo yu & Ifo
hac scientia inter ceteros excellebant.

4. Confucius itaque memor horum Discipulorum sic rursus dicebat: Meus
hic Discipulus non, id est, Ten yuen, me docentem non adjuvabat; omnia
enim, quae docebam, mox hilari vultu promptus exaspiebat, & agere
conspiciebat.

5. Delinquerent: Discipulus non, Ifo, quam insigni erga parentes obser-
vantia pollebat! non tantum pater, mater, fratres eum laudabant; sed
etiam ceteri omnes ab eorum laudibus discrepabant.

6. Discipulus Nan yun, ut referunt ejus Condiscipuli, haec verba, quae ha-
bentur in libro Quiniam tom. 12 ya, oda te: Albi sunt albastris maculae;
aspergentur loti. per se, & ipsi autem verbi maculae, lotando deteri non potest:
ter in die recolitur & repetitur. Hinc Confucius fratris sui natu mayo-
ris filium ejus in matrimonium collocavit.

7. Primarius Regni Lu Praefectus Ki kum, quae sit ex Confucio, quoniam inter
omnes ejus Discipulos verus esset discendi amator? ea nimirum mente,
ut apud eos posset Regulo proponere ad dignitatem. Cur Confucius:
Meus, inquit, Discipulus Ten yuen plane erat verus discendi amator. Sed
proh dolor! praecoce morte ereptus est. Nunc, qui sit verè discendi
amator, novi neminem.

8. Cum Discipulis Nan yun obisset, filius patris Ten interrogavit sibi donari a
Confucio ipsum locum, in quo praeterito confeceret aliquid, ut aucti-
genus supra filii defuncti feretrum; ratus nimirum Confucium non ad-
modum aeger illi curae, & longae quidam Magistralis aetatis, ut plerumque

17. **Hic autem** sic respondit Confucius: **Quoniam** si quis sine pollice, five
 non pollice ingenio, melius industria, poterit eum vocare filium. **Et** tractat ut
 filium. **Iam** vero mens unica filius est, five est. **cum** daret obuius,
 habuit quidem feretrum, sed nullum ornamentum feretro superponam;
 nec enim duntaxat currum vendendum, magis deinceps debere, ut pedem
 putavi, ut ejus pretio ornamentum feretro superponerem. licet enim Ma-
 gister non geram amplius, non tamen post primarium Regni Prae-
 fectus primario loco veniam. **scilicet** que in publicis negotiis occurrerit, ac-
 cidit non daret me pedem iter agere.
 18. **Confucius** sperabat suam doctrinam heredem & propagatorem fore illum
 Discipulum **Ter** junctum videmus illum superpropter obuisse, ingeni-
 scens aiebat: **Eheu!** mihi vitam Calum adimit! mihi vitam Calum adimit!
 19. **Confucius** audita Discipuli **Ter** junctum morte, subito commotus in lacry-
 mas erupit. **Quod** conspicati ejus Discipuli, tacite aiebat: **Magister**
 noster, plus equo vehementer dolet. **Mox** id insciens Confucius: **Ita-**
 ne, inquit, vehementer doleo? **Sed** nam quid ratio postulat? **Si** enim
 hunc Discipulum vehementer non luxero, eequum sane lugebo?
 20. **Cum** autem pauper obuisset, his Discipulis **Ter** junctum nec haberet unde ma-
 gister & peliretur. **ergo** Condiscipuli communis consilio, solemnes illi
 exequias perfolvere statuerunt. **At** illis reluctabatur Confucius: **Non**
 id daret, inquit, ratio enim postulat, ut exequia Deum conditionis &
 facultatibus respondeant. **Verum** illi, prout statuerant, solemniissimas
 ei perfoluerunt exequias. **Tum** Confucius illos increpans: **Mens** tu,
 qui dilectus Meus dum in vivis agebat, me semper spectavit ut patrem;
 ego postquam ille est in vivis excessit, non potui eum spectare ut filium, ubi
 enim mens filius est obuit, eum iuxta rectam rationis & Rituum regulas se-
 peliendum curavi. **Ceterum** non ego interii, sed illi duo tresque Discipuli.
 21. **Discipulus** **Ki** **lu**, five **Tsu** **lu**, perit a Confucio, quoniam pacto Spiritibus
 interficiendum foret? **Cui** Confucius: **Quo**, inquit, pacto homini-
 bus, quos vides, si interficiendum non dum didicisti, conitipossis disce-
 re? **quoniam** pacto Spiritibus, quos non vides, interficiendum sit? **Rur-**
 sus idem **Tsu** **lu** **Aulum**, inquit, feciscitari mors, quid est? **Qui**
 Confucius: **Quid** sit vita, & quid sit recte vivere, non dum novisti, ec-
 qui possis nolle, quid sit mors, & quid sit beate mori? **inquit** ostendi
 22. **Fortē** adstabant ad latus Confucii hi quatuor Discipuli, quorum omnes
 similes: **Nam** **Ch** **ien**, benigno; **Tsu** **lu**, zeloci; **Gen** **ren**, & **Tsu** **sun**, gra-
 vi.

vi. Quo aspectu recreatus Confucius, occidit animum latitanti non potuit non prodere. Attamen cum videret Discipulum Iſa. in animâ peccare audacem, illum præmonendo sic affatus est: Discipulis iste Iſa. id est Iſa. la, mihi videtur inſar viri, qui non poteſt ſua naturali morte deſungi. Verba probavit eventus. In Regno enim Sui ſub Ducis Eam. ly militans pugnando occidit.

14. Regulus in Regibus meditabatur publicam artem, hoc est, quæ de
tutate libertatisque destrueret, novamque construeret. Atque hæc erat
serè omnium Præfectorum sententia, ac illi ipsi Reges Confucius discipu-
lus interrogatus: Numquid, inquit, satius foret parum libertatem re-
parare, quam novam construere? quid vobis videtur? ad quod enim ne-
cessè novam construere? Quo comperto Confucius: Vir ille, inquit,
non facile loquitur: cum igitur ita audacter factorus fuerit, haud dubie ad
finem exierat.

15. Discipulus ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸

18. Discipulus *Yü* *Chün* interrogavit Confucium de duobus suis Condiscipu-
lis *Su* & *Xan*, uter foret sapientior? Respondit Confucius: *Su* se ma-
jora, *Xan* se minora molitor. Ergo, reponit *Yü* *Chün*, Condiscipulus *Su*
vincit *Xan*? Cui Confucius: Peccare, inquit, per excessum non mi-
nor est navus, quam per defectum.

17. Primarius Regni *Le* Praefectus *Ki* *sum*, quamvis ita opibus afflueret, ut ip-
sum Principem *Chen kum* olim opulentissimum superaret, Confucius ta-
men Discipulos *Gen* *Ken* domus Administer, mille artibus adhibere eum ad-
juvabat ad majores quorundam accumulandas. Quare offensus Confucius
sic suos Discipulos alloquitur. *Ite Gen Ken*, qui talia audet, non est me-
us Discipulus. Vos, parva Discipulorum turba, voce unanimi tanquam
infecto tympani strepitu, illum impetite, et increpate; vos ita agere ad-
juvet, ut relinquitur.

14. Deinde de quatuor huius Disciplinis sic dicebat: Disciplinas quatuor erat paulò

24. Præterea in Regno Le Ministri filius. Ki tse gen interrogavit Confucium de duobus Discipulis suis Chuan yu & Gou hui, qui in Paris domo Sub-
præfatus agebant, utrum possent dici iis pollere virtutibus, quas mag-
25. nificè agnoscimus. Confucius respondit: Etenimvero, Domine, ego
rebat me à te rogandum de longe istis viris; non autem de istis meis Dis-
cipulis Chuan yu & Gou hui me interrogas, quid sane hi sunt ad magnos
26. Regni Ministros? Magnus Regni Minister ille est, qui iuxta æquitaris le-
ges Regi inservit; si autem juxta æquitaris leges ei non possit p̄servire,
idcirco officio abdicat. Jam vero Chuan yu & Gou hui ad famulum
27. potius quam ad Regni Ministros spectant.

28. Ergo, respondit Ki tse gen, sunt domini eorum, qui suis Dominis in
omni re annuntiant? Cui Confucius: Dominis vel in Parentes, vel in
29. Reges annuntiant, non in Ministros, certe non annuntiant.

30. Discipulus Chuan yu fuit Tse lu, qui in huius regni Ministri domo præma-
rium Administrum agebat, voluit constituere suum Condiscipulum. Tse
lu, oppidi Præfectum. Ille autem sic respondit Confucius: Reverè
31. magis isti homines: vii enim à primo limine sapientiam salutarit, &
32. deinde in illam constituere Præfectum. Tse lu, ut se purgaret, illic sic
33. respondit: Illic est frequens populus, quæ regat, illic terra abstragum
34. spiritus, quæ celestis suggestum. Ad quid ergo necesse, ut quis scien-
35. tiam discat, libros pedetentim evolvere? Tum Confucius ad suos ali-
os Discipulos conversus: Absurda semper effudit ille verborum; idcirco
36. male sapientem eius perulitatem non pridem odi.

37. Converte utrumque Discipulum Tse lu, Tse me, Gou yu, Kuan si hui,
hinc & hinc ad istos confiderent. Tum Confucius singulorum mentem
38. scrutatus, sic ait: Utrum sane me agitis, quod vos tota die me tam-
quam Seniore, ac Magistrum, timide spectatis, nil unquam in medium
proferre ausi. Ne, me sic spectetis velim. Scio vos privatum dicere:
Ego certe Magistrum gerendo par sum, sed qui me noscat, & proponat,
39. nemo est. Ergo domini, ut ibi noscant, & Magistrum potius mi-
ni; quid vos tunc facturos existimatis?

40. Exemplo Discipulus Tse lu verba verbis connectens respondit: Etenim
Regnum centum quadratis stadiis amplum, ex quo mille quadrigæ belgi-
cæ educi solent, alia magnis Regibus hinc & hinc circumsepsum, insuper
41. adde multos exercitus, & armorum strepitum, unde fieri colitur hic illic

42. Tunc ergo, respondit Tse lu, si quis me noscat, & proponat, idcirco

dispensis superius agri non colantur, legumina non maturantur, sterilius & fames frequenter adit. Si mihi huiusmodi Regni administrandum, tuus ego Rex videor intra triennium efficere posse, ut & virus ad repellendos hostes necessaria acquireret, & sedando equitatis normam cerneret. Conspiciamus hunc precipitem respondendi ardorem, tacite subrilis Confucius.

Nota. Olim Reguli & Principes clientales dividebantur in quinque ordines, scilicet, *Kun*, *Ku*, *Pe*, *Yi*, *Nan*, quasi diceres Duces, Principes, Marchiones, Comes, Barones. Regalorum *Kun* & *Ku* Regnum continebat 100 stadia quadrata, & vocabatur magnam Regnum. Regulorum *Pe* Regnum continebat 70, *Yi* & *Nan* 50, & haec tria vocabantur parva Regna. Totum Imperatoris Imperium continebat 1000 stadia quadrata.

29. Conversus deinde ad Discipulum *Ben* *Niu*. Tu vero *Niu*, quid? Cui modeste: Me, inquit, magni Regni sustinendo onem parum non ausim afforere, sed si parvi Regni septuaginta aut sexaginta stadiis amplius mihi curam demandaretur, tuus ego Rex videor intra triennium me efficere posse, ut ejus populo omnia ad vitae sustentationem necessaria abunde suppetere. Sed quod ad Ricum & Musicae disciplinas perficiendas attinet, ego virum absolutam & scientiam & virtutem praeditum expectarem.

30. Postea conversus ad Discipulum *Kun* *si* *hae*, seu *Kun* *si* *che*. Tu vero *Che*, quid? Cui ille: Ego, inquit, non ausim affirmare, quod Ricum & Musicae disciplinas calleam: Quocirca has adhuc addiscere exopto. Ceterum quando in parentali Imperatorum defunctorum Aula parentatur, vel quando clientales Reguli, eorumve Legati ex omnibus Regnis confluentes una conveniunt in Imperiali Palatio, clientelare obsequium praestant. Si tunc ego aliquo munere dignus iudicari, iuperem, certe soleam mihi & toga & pileo ornatus, parvulum quendam Ceremoniarum Magistrum ire.

31. Denique conversus ad Discipulum *Yi* *mon*, sive *Yi* *si*. Tu vero *Yi*, quid? Tum *Yi* *si* *ci*, qui citharam hucusque pulsavit, proximus se apponit, sono se se suaviter remittente, & osensim percantem. Depositis ergo cithara, affrigens modeste reponis: Quod ego exopto, longe ab his trium Condiscipulorum votis diversum est, adeoque aperire non expediat. Quid mihi, subjungit Confucius remusculum, quod sentis, i aperis, quod mihi iaponis, & illalind. Tum *Yi* *si* *ci*. Ego, inquit, quod amo,

amo, hoc est: sub sanctis oris, cum jam hinc incipit esse calidior, in
 amictu confecto, cum .i. annis, amicis jam pileatis, & sex aut septem ado-
 lescentibus subsequantibus in deambulationem ad australem nostram metro-
 polim Ien. cum pariter, ibique in limpidissimo fonte, I. rivo, corpus lava-
 rit; deinde sub umbroso illo arbore regimine dicto Fu. in suavis ven-
 tum & auram capere, dulcesque versuum Strophas unanimes voces & lyra
 cantare, atque tibi cantu animum pascere; denique post amant deam-
 bulationem, sub innocenti animi relaxationem domum reverti; hac
 die & cetera & dolores fuit. Mox huic applaudens Confucius, suspiranti
 Similis es mihi Ego, charissime Ties, rectum idem profecto sentio & exopto.
 Nota: Olim Sineses pueri ante decimum quintum annum pileum non
 agebant; sed hic solenni Ratione decimum quintum & vigesimum æ-
 tatis annum illis imponebatur, tuncque ex ephebis egressi, seu pileum di-
 cebantur. Pari modo puellis circa eandem ætatem, sed paulò citius,
 præscriptis capitis oribus solenniter imponebatur.
 32. Discipulus Isem. cum vidisset Confucium ad Condiscipuli Ise. la. ver-
 ba subrisisse; ad aliorum duorum sententiam tacuisse, ad suam locum
 fuisse, hesit. dubius; ideo, ut his tribus Condiscipulis egressis, seorsim
 inquit Confucium interrogavit: Magister, quid de iis, que protulerunt
 Condiscipuli, sentias? Sui quisque, inquit Confucius, vota & mentem
 aperuit; nihilque aliud. Quid est, quod de iis sentias? instat Isem. tunc:
 ecce igitur ad verba Ise. la. Magister, subrisisti? Quisquis, reponit
 Confucius, cupit Regnum rectè administrare; modestiam, animi demis-
 sionem, & Rerum honestatem prius servet, necesse est. Jam verò ille
 Ise. la. absque ulla animi demissione & modestia, vix interrogatus, suam
 subito ostendit industriam; idcirco ego subrisi.
 33. Condiscipulus autem Gue. Ise. pergit Isem. tunc, dixit se posse intra trien-
 nium efficere, ut Regia septuaginta, aut sexaginta stadiis amplo omnia
 ad vitæ sustentationem necessaria abundè supplerent; liceat, quæso, pe-
 scere; potèstne tantilla terra portio dici Regnum? Cui Confucius: Cum
 quodvis Regnum, sive centum, sive septuaginta, sive quinquaginta sta-
 diis amplum, eandem auctoritatem, eodem jure, idem regimen possi-
 deat; eccur ducio septuaginta, aut sexaginta stadiis ampla non possit dici
 Regnum?
 34. Denique subiungit Isem. tunc: Jam verò Condiscipulus Kung. Ise. la. affe-
 ctus, se posse perinde quædam Gubernare, Magistrum agentem li-
 ceat,

est, quæso; iterum interrogare: Qui parvulum dicit axa. Confucius: rum Magistrum agit, potestne is dici Regnum regere? Qui Confucius: Ille affectu se posse parvulum Ceremoniarum Magistrum agere in pæpenti, Imperatorum deceptorum Asa, in genere Regum, omnium congressu, in splendido Praefectorum ex omnibus Regnis delegatorum coram se hoc non sit vere Regum negotium ac mæstus, dic, quæso, quid sit? Animæ vero Discipulus Kiu, si obsequium possit parvulum agere Ceremoniarum Magistrum, et quis magnam potest agere? Et tunc pæpenti

ARTICULUS XII.

1. Discipulus Ten yuen interrogavit Confucium, quid factu opus sit ad pietatem seu omnimodam cordis rectitudinem complendam? vince, et ipsum, respondit Confucius, omne quod agis, ad honestatem reduc, & sic pietatem comparabis: quoniam imò dicitur tantum die pietatis et ipsum vincere, omneque quod agis, ad honestatem reducis; procius et facta in omnibus et circumferet, totaque Imperium ceptum ac rectum celebrabit. Nec hoc difficile; pietas enim non ab aliis, sed à nobis solis dependet.

2. Rursus Discipulus Ten yuen: Perovitate, inquit, ut exquiram præcipua quædam huius virtutis capita. Qui Confucius: Si quid videndum quod honesti contrarium occurrat, noli videre; si quid additendum, noli audire; si quid loquendum, noli loqui; si quid agendum, noli agere; si quid motus rationi dissens exurgat, noli ei consentire. Tum reponit Ten yuen: Tuus ego Haec, quamvis sum parum solers, hæc tamen præcepta præcepta liceat, quæso, in præxim deducere.

3. Discipulus Chum kum, cognomento Ge yuen, iterum interrogavit, quid factu opus ad pietatem, & recte vivendum? Respondit Confucius: Dum foris agis, ita te graveis ac modestum exhibe, perinde ac si magnam quendam hospitem inviseres. Dum aliquid populo præcipis, ita te graveis ac modestum exhibe, perinde ac si magnam solennitatem Cyfaseres. Deinde ex seipso alios mone; nimirum quod tibi non vis fieri habere nec feceris. Huiusmodi vir sive foris cum populo et si domi cum pariteribus agit, nec sibi nec aliis ullam dat occasionem ad iracundiam.

Tum reponit Chum kum: Tuus ego Haec, quamvis sum parum solers, hæc tamen præcepta præcepta liceat, quæso, in præxim deducere.

4. Discipulus Si an, iterum interrogavit, quid factu opus ad pietatem, & recte vivendum?

8. Discipulus *Tsu* *hym* quid sit ex Confucio, quid ad hominum regimen necesse foret? Cui Confucius: Hæc, inquit, tria: *nist* *sub* *hunc* *populum* *militia* *sufficiens*, *populus* *fidelis*. Si autem, reponit *Tsu* *hym*, hæc tria simul haberi nequeant, nec aliq. fieri possit, quin unum tollatur; æquod ex his tribus prius tollendum censes? Tolle milites, inquit Confucius. Iterum reponit *Tsu* *hym*: Si autem sublata militia, nec ipsa duo reliqua, nempe victus, & fidelitas, simul haberi nequeant, nec aliq. fieri possit, quin unum tollatur; æquod ex his duobus prius tollendum censes? Tolle victum, inquit Confucius. Sublato victu, populi quidem reorientur; sed ab omni ævo mors omnes manet; fidelitas autem est ill. quod hominem constituit; hanc tolle, & ex populi jam non homines, sed fere erunt. Numquid ergo, addit Incipit, præstat mori ut homo, quam vivere ut fera? Primarius Regni *Gau* *Profectus* *Kia* *tsu* *chin*, cum sub *suam* *Imperii* *Gau* videret homines plus corporis, quam animo emendo, viscera in hæc verba erupit: Ad quid sanè opus est fucato illo morum, & ceterar. honestatis ornatu? Da sincerum, da candidum virum, & ego hunc sapientem dixerò. Quo audito Discipulus *Tsu* *hym*, correctus non innotuit per alium, sic ait: Heu Domine, quid quæso redivit? Si quem sapientem vocas? Eam resò incursa verba, quæ præpropet. an. loquax effuxit; laxatis licet habentis currens, quæ non re qui assequi non possunt, ut revocent. Sapiens itaque tantum tribuit exteriori morum honestati, quantum interiori cordis candori; & contra tantum interiori cordis candori, quantum exteriori morum honestati; ut utroque pari studio curat. Sublata enim exteriori morum honestate, quæ sapientiam ab insipiente discernas? Si preciosam maculosa nigridis, pellis variegata pilorum ornatu, exspoliaveris, antea tunc, siue quavis vilissima fera eras, siue capre pellis, habebitur.
91. Olim Imperator *Tu* totam Chinam in novem Provincias pro regali exigendo divisit, omnesque agros sic partiti fuerat, ut subivam partibus una Imperatori cederet. Unde disponentes rectos, & quod in quadrum eo ordine, quo novem archali disponantur, exhiberetur. Atque ista quadrata agrorum divisio vocabatur *Tsu*, præposita quædam, quæ cum hac littera *Tsu* similitudinem. Jugum quidem in medicina, iudicio, & in possum, pertinebat ad Imperatorem, & illi color, & cetera, quæ quædam teralium

- teratam pegerunt coloni. Postea autem, quia hi coloni laterales negli-
 gerent colubam Imperatoris iugum, ideo Imperatoria Familia Chen
 medium illud Imperatoris iugum cessit octo collateralibus colonis, &
 legem condidit, quod illis novem iugibus sibi pro vectigali solverent
 decimum omnium fructuum partem; atque hae vectigalis lex dicta est
 Che, id est communi labore agros colere, & aequalem fructuum partem
 recipere. Iam vero Regni & Regulus Regi. Iam Confucii Discipulus
 interrogavit: Hic tamen cum magna sterilitas, & frugum pe-
 duria oborta sit, cuiusmodi ad victum & usus publicos sunt necessaria,
 non suppetunt? quid, respondit? Cui Discipulus iterum
 interrogavit, inquit, uteris universalis Imperii Chen lege Che, qua una ex de-
 cem partibus Regi solvitur pro tributo? Imo vero, reponit Regulus,
 octavi Regibus solvi legem, atque ex octo Praedecessoribus instituit, ut duae
 ex decem partibus pro tributo solverentur; sed nec sic mihi suppetant
 necessaria, quomodo igitur possint ista lege Chen? Tum subjicit res-
 pondens: Si populus es, qui ad victum, vestitum, & habitationem sunt neces-
 sarii, afflicti habueris, quod fieri poterit, ut Rex non habeat? Contra si
 populus non habueris, quod fieri poterit, ut Rex habeat?
12. Discipulus iterum interrogavit: Confucio modum virtutem virtuti accumu-
 landi, & monitis errores discendi. Confucius sic respondit: Animi
 candorem & veritatem imprimis spectare, & se ad exercendam aequita-
 tem sedulo transferre, istud est virtutem virtuti accumulare. Deinde
 quos male amas, si hos cupis diu vivere; quos male odisti, si hos cupis ci-
 to mori; male amatos velle diu vivere, male exosos velle cito mori, istud
 maximus mentis est error & ceteras. uti libet Carminum tunc duo, &
 duo Regi. Iam vero, ait: Certe non propter illius divitias, sed propter il-
 lius juvenutem, affectum movasti.
14. Regni & Regulus Regi. Iam Confucium interrogavit regendi artem.
 Rex, inquit, Regis; Praefectus, Praefecti; Pater, Patris; Filius, Filii partes
 omnes expleat, & artem regendi tenet.
15. Optime sane dixisti, subjicit Regulus, ita vera est. Et vero si nec Rex
 Regis, nec Praefectus Praefecti, nec Pater Patris, nec Filius Filii partes ex-
 plevit, quomodo Regnum orietur & frugum ubertate affluat, qui eam
 neque possint illis tranquille frui ac vesti?
16. Confucii effatum: Quis est, qui possit erigendum easas dimittit verbo
 discere. Discipulus iterum interrogavit: Confucius respondit: Deinde
 addunt

- addant eum Confucius. Iste se susceptum aliquid canit, si potest non parichatur vel unam noctem transire, quin opus votis faciat. 17. Confucius de se se habet dicere: Audire & judicare litigantes, ego quidem non secus ac alii possum: quid enim difficultatis? Sed nunquid operari efflicere, ut non litigent? (Hos scilicet docendo patientiam, modestiam, mansuetudinem, honestatem.) Hoc autem maxime difficile.
18. Discipulus Tschan interrogavit Confucium artem regendi. Respondit Confucius: Populum alere & instruere iudicasse conare; censum sincere exequere.
19. Confucii effatum: Sapientiae Alumnus, qui vaste sum studium et libri Carminum, & Annalium Imperialium notitiam, atque ad sex artium exercitationem excedit, ac postea haec omnia juxta honestatis legem agendo accurate restringit, non potest acquirenda perfectioni nisi censuram committere.
20. Confucii effatum: Sapiens, laudabile opus aggrediente hactenus ad perficiendum, rursus ad relinquendum. Insuper, contra.
21. Praeparatus Regni La Praefectus Ki han, interrogavit Confucium artem regendi. Cui Confucius: Regere, inquit, est rectum effici. Si tu, Domine, dux rectus fueris, sequi audebit non rectus esse.
22. Idem Praefectus Ki han, cum dolores multos in Regno laetitia gressari, petiit a Confucio modum illos exstringendi. Respondit Confucius: Si tu, Domine, non fueris opus cupulus, mox populi ne praeceps quidem, ad furta impelli poterunt.
23. Si autem, subjicit idem Ki han, rursus rogans rectam regendi artem, nefarios illos homines, ut bonorum virtus perficiatur, morte sustulero; quid? Cui Confucius: Quid, quoniam, Domine, opus est cadibus ad regendum? Tu Domine, probitatem ama, mox populi & bene stabunt. Superiorum visus, est volu ventus, Inferiorum, velus herba. Si ventus herbis incubuerit, mox ille inflectuntur.
24. Discipulus Tschan Confucium interrogavit, quomodo sapienter Alumnus possit dici liberum ad omnes habere accessum. Quid est, respondit Confucius, quod vocas liberum ad omnes habere accessum? Qui magnam, subjungit Tschan, claret famam, forma in Regno bene audiat, domi inter Parentes bene audit, ubique bene audit. Tum Confucius: Bene audire, inquit, non est liberum ad omnes accessum habere.
25. Liberum ad omnes accessum habere, est recta indole polleere, magnam

20. **C**onsidera qui cadum bene audire studeat, qui sperit, verus scilicet pietatis
 21. **te**stis cordis rectitudinem, de in opere ubique illi adveniat, qui in
 22. **al**iorum consuetudine conueniunt, de omni latum eruit, nihilque
 23. **h**abere, sed magis quam erigit, is sepius de se loquitur Regno, de domo in-
 24. **ter** Parentes bene audit.

28. Discepulus Fat. Ch. quæsit ex Confucio, quis posset dici pius? Qui alios diligere, reponit Confucius. Deinde quæsit quis posset dici prudens? Qui alios novit, reponit Confucius. Cum autem Fat. id non satis capere, sic finis istam mentem explicari Confucius. Si quis rectos homines ad viciu' veritatem, prout officio vacuos relinquat, efficiet, ut pravi brevi evadant recti. Promissa, addit Interpret, est effectus prudentie, secundum pietatis.

U

dum Imperator *Chim ſam* Imperio potiebatur, electum etiam ex omni-
bus unum *I in* extulit ad ſupremam primi Miniſtri dignitatem; hinc pari-
ter factum eſt, ut omnibus virtutem ſequentibus, viderentur improbi
procul in exilium expulſi.

30. Discipulus *Iſu kum* interrogavit Confucium amicitia leges. Cui Con-
fucius: Peccantem amicum ſincere commone; ſi tuis moribus nihil pro-
ficias, deſiſte; ne tibi injuriam aut probum arceſſas.

31. Discipuli *Iſem ſſu* eſſatum: Sapiens litterarum exercitatione amicos fre-
quentat, & amicorum frequentatione ſuam pietatem ſeu virtutem adjuvat.

ARTICULUS XIII.

1. Discipulus *Iſu lu* quaſiit ex Confucio optimum regendi modum. Cui
Confucius: Ut alios doceas recte vivere, ipſe prius recte vive;
ut alios fatiges in opere, te in eodem fatiga. Quid, quaſo, amplius?
reponit *Iſu lu*. Cui Confucius: Hoc indefeſſus conſtanter age.

2. Discipulus *Chum kum*, agens Praefectum cujuſdam oppidi, quod primario
Regni *Lu* Praefecto *Ki* ſubjacebat, interrogavit Confucium optimum re-
gendi modum. Ante omnia, inquit Confucius, ſuum munusque offici-
um diſtribue; leves culpas facile condona; viros induſtrios ac ſapientes
ad munia evehe. Quonam pacto, ſubjungit *Cham kum*, viros induſtri-
os ac ſapientes poterò cognoscere, ut illos promoveam? Cui Con-
fucius: Quos, inquit, cognoviſcis, hos promove; quos autem non cogno-
viſcis, putaſne eos ab aliis ita relinquendos, ut illorum induſtriam ac ſapi-
entiam tibi notam non faciant?

3. Regni *Guei* Regulus *Lim kum* habebat filium *Quay yay*, qui patrem & nover-
cam ſuam offonderat, ideoque auſugerat in Regnum *Chm*. Interim cum
obuiſſet Regulus *Lim kum*, acclamatus eſt Regulus, hujus Principis *Quay yay*
ſilius *Che*. Quare Princeps *Quay yay*, in Patriam cum exercitu rediit, vo-
luit paternum Regnum armis capeſſere; ſed victus, retro abire coactus
eſt. Novus ergo hic Regulus *Che* in tabulis & in omnibus Actis publicis
ſuum Avum *Lim kum* ſemper nuncupabat Patris nomine, ſupprimens ve-
rum Patris *Quay yay* nomen. Id temporis accidit, ut Confucius ex Reg-
no *Iſou* reverſus, illuc appelleret, invenitque Discipulum ſuum *Iſu lu*,
Magiſtratu ibi donatum. Hic *Iſu lu* eo ſalutato: Jam pridem, inquit,
hujus Regni *Guei* Regulus *Che* te, Magiſter, expectat, ut te ad Regni re-
gimen admoveat. Sed quid, quaſo, Magiſter, in hoc regimine pri-
mum

num sollicitus? Cui Confucius: Numquid id primum sollicitandum est, ut vera nominis appellatio, quæ nunc perturbatur, statim reparetur? Mox reponit *Th. Lu*: Enimvero id magni interest? Pace tua, Magister; dicere liceat: hæc mens longè a rei cardine abest. Ad quid iuvæ illa veri nominis reparatio? Tum acriter eum arguens Confucius: Incultus, inquit, & rudis es vir, mi *Chun yen*; insulsa temper effutis. Sapiens in iis, quæ non intelligit, dubitare saltem novit. Nunc ergo rem accipe.

4. Si vera nominis appellatio non reparetur, verba in tabulis publicis ac iustis non erunt recta; si verba non sint recta, negotia non erunt perfecta; si negotia non sint perfecta, seu non rectè perficiantur, Rituum ac Musicæ leges non vigeant; si Rituum ac Musicæ leges, utpote ad disponenda negotia & ad conjungendos animos accomodatæ, non vigeant; pœnæ in plectendis delictis non erunt æquæ; si pœnæ in plectendis delictis non sint æquæ, populi non habebunt, in quo tuti pedem figant, nec ad quid securimanum extendant.

5. Quocirca Sapiens, ut aliquid nominet, debet videre, an verè isto nomine appellari possit? ut loquatur, debet videre, an verba sua verè possint opere compleri? Hinc Sapiens, ne quid temerè loquatur, diligentissimè vigilat.

6. Discipulus *Fan chi* rem agrariam ad bonum regimen maxime necessariam arbitratus, sic interrogavit Confucium: Ego, inquit, qua arte agros ferere oporteat, lubens addiscerem; me, quæso, edoceas velim. Cui Confucius: Istam ego artem non calleo sicut veterani illi arabres, à quibus eam melius addisces. Tum rursus rem hortensem paulò esse faciliorem, sic eum rursus interrogat: Qua saltem arte hortum colere oporteat, lubenter addiscerem; me, quæso, edoceas velim. Cui iterum Confucius: Nec istam ego artem calleo sicut veterani illi olitores, à quibus eam melius addisces. Cum autem hic *Fan chi*, seu *Fan siu* egressus fuisset; tum Confucius ad adstantes: Quam verè homunculus est iste *Fan siu*! deinde sic pergit:

7. Si vir Princeps amet honestatem; nemo est, qui reverenter eum non colat; si æquitatem; nemo, qui lubenter ei non opediat; si veritatem; nemo, qui verè eum non diligit. Cum res ita se habent; tunc populi ex quatuor Imperii partibus allecti, filiolos suos falcis involutos humeris imponunt, & ad colendos agros, illic habitatus ultro adveniunt. Quid mirum?

- igitur opus est, ut vir princeps coloni artem calleat, & sua manu agros seriat?
8. Confucii effatum: Sit vir, qui totum Carnium librum, 307. Articulos continentem, memoriter sciat: si iis, quae scit, nesciat ad regimen sibi commissum uti; si dum Legatus in quodvis Regnum mittitur, nullum ex se responsum dare queat; quamvis sanè multa memoriter sciat, quid tamen hac illum iuvant?
9. Confucii effatum: Superiori recto, etiam absque mandato, obeditur; pravo, nè cum mandato, obtemperatur.
10. Confucius deplorans malum Regnorum Lu & Guei regimen, sic aiebat: Eheu! ista duo regna Lu & Guei in suo regimine se esse germanos verè demonstrant: quia nimirum ista duo Regna à duobus fratribus *Guei Kum* & *Kam xo*, Principis *Pon van* filiis, condita fuerant: *Guei Kum* secundò genitus filius, donatus fuerat Regno Lu; & *Kam xo* tertio genitus, donatus Regno Guei.
11. Confucius sic in laudes primarii Regni Guei Praefecti *Kam tsa kim* erupit: Praefectus ille pacificè vivendi artem bellissimè noverat: dum olim victus ac vestitus vix ei suppetebat, suamque fortunam inchoabat, ille hilaris aiebat: Nunc equidem satis opum utcumque accumulavi. Postea cum sensim crescentibus facultatibus paulò plus haberet, tunc iterum aiebat: Nunc profectò divitiis utcumque affluo. Denique cum mediocres divitias sibi comparasset, tunc aiebat: nunc sum omninò dives, nihil quo addi potest.
12. Dum iret in Regnum Guei Confucius, Discipulus *Gen yu* cursum ejus regebat. Confucius maximam populi istius frequentiam conspicatus: Quàm innumerabilis, inquit, gens ista! Tum *Gen yu* sic eum interrogat: Princeps ubi multos sic habet populos, quid amplius præstare oportet? Oportet, reponit Confucius, ut illos direxerit. Illis ditatis, quid amplius? subjungit *Gen yu*. Oportet, inquit, ut illos instruat.
13. Confucius dolens Regnum Guei tam malè regi, aiebat: Certè si Regulus ille me uno dumtaxat anno uti vellet, spero fore ut totum istud Regnum novam faciem indueret; si autem tribus annis, ausim polliceri omnia, quae ad rectam & morum & regiminis normam spectant, me posse perficere.
14. Confucii effatum: Antiquo proverbio dicitur: Si probus Princeps centum annis Regnum continuaverit, hic quosvis populos poterit sua probitate domare, & penas amovere. Quàm vera sanè hæc est sententia!
15. Confucii effatum: Quovis Princeps sapiens in patio ponitur, ad ob-

tinendam

16. *Significavit tamen absolute in populis pietatem ac vitam honestatem, opus est ad minimum 30. annis.*
17. Confucii effatum: Si Rex fuerit rectus, et quid difficultatis habebit ad rectificandos suos Praefectos? Si distortus, quomodo alios poterit rectos reddere?
18. Confucii Discipulus *Gou yu* praerat cuidam oppido, quod primario Regni *Lu* Praefecto *Ki* subiacebat. Accidit, ut ex hujus Praefecti domo solito tardius rediret ad visendum Confucium. Ideo Confucius: Cur, inquit, hodie tam serò? Reponit *Gou yu*: Consultandum fuit de aliquo Regni negotio. De illius nempe, subicit Confucius, Praefecti *Ki* negotio. Si enim de Regni negotio consultandum fuisset, quamvis nunc ego Magistratum non geram, de eo tamen quidpiam audivissem.
19. Regni *Lu* Regulus *Tim kum* petiit ex Confucio, num posset uno verbo exprimi Regnum ad magnam gloriam evahendi modus? Sic illi Confucius: Uno quidem verbo non potest ita certò id praefiniri; ceterum nunc vulgò homines dicunt: esse Regem, est difficile; Regni Ministrum, nec facile. Si Rex ergo sciat sustinere Regis onus, esse quid difficile, annon potest hoc uno verbo satis certò praefiniri Regnum ad magnam gloriam evahendi modus.
20. Etiamne, perguit Regulus *Tim kum*, uno verbo posset exprimi Regnum ad magnam miseriam redigendi modus? Sic illi Confucius: Nec id uno verbo certissime potest praefiniri; ceterum vulgò nunc dicunt homines: Ego sane non gauderem esse Rex; sed si essem Rex, vellem, ut mihi vel tantum verbum proferenti nemo auderet adversari. Si ergo illi, recta loquenti aut imperanti, nemo adversetur, numquid hoc bene? Si autem prava loquenti aut imperanti nemo adversetur, numquid hoc uno verbo satis certò potest praefiniri Regnum ad magnam miseriam redigendi modus?
21. Primarius Regni *Ifo* Praefectus *Xe kum* interrogavit Confucium artem regendi. Sic Confucius: Vicini populi te rectore gaudeant, remoti ad te veniant.
22. Discipulus *Ifo* bis agens oppidi *Kia fu* Praefectum, interrogavit Confucium optimum regiminis modum? Sic Confucius: Nè velis, ut res festinè fiant; nè inhiēs exiguo lucello. Qui enim vult, ut res festinè fiant, non parvum satis perpendere; et qui inhiat exiguo lucello, res grandes amittit.
23. Primarius Regni *Ifo* Praefectus *Xe kum*, colloquendo cum Confucio,

et aliquid in se, ut si aliquid in se, in fine, tamen approbationem excipiet. Dein
 26. Confucius ait: Qui hujus loci sensum non penetrat, verborum
 tantummodo cortice adhaeret, qui eum penetrat, innumeros viciis se scire

27. Confucii effatum: Sapientis consuetudo cum omnibus concors, sed
 non ita omnibus eadem contra Insipientis consuetudo cum omnibus
 non ita eadem, sed non cum multis concors.

28. Discipulus Ise Kym si Confucium interrogat: En vir, quem omnes sui
 concives amant, quidam Potestne credi esse sapiens? Minime, inquit
 Confucius: Ratione, reponit Ise Kym: En vir, quem omnes sui conci-
 ves odiont, quidam Potestne credi esse sapiens? Minime, inquit Con-
 fucius: praeferat autem, ut omnes boni illum amant, & omnes mali illum
 oderint, potius credi esse sapiens.

29. Confucii effatum: Insevivere Sapienti, facile est: Sapientem delectare,
 non difficile. Si autem iniquitate eum delectare volueris, hac non delectatur;
 sed ipse, dum quidquam aliis imperat, se semper cuiusque viribus accom-
 modat. Contrò, insevivere Insipienti, difficile: Insipientem delectare,
 facile est: si autem iniquitate eum delectare volueris, mox hac delectabi-
 ris, sed ipse, dum quidquam aliis imperat, vult, opus ex omni parte
 superfluum.

30. Confucii effatum: Sapiens est magnificus sine superbia: Insipiens est su-
 perbus sine magnificentia.

31. Confucii effatum: Vir fortis, constans, sincerus, taciturnus non procul
 abest à pietatis sempiterna conditio.

32. Discipulus Ise si interrogavit Confucium, quomodo quis posset dici sa-
 pientiae Alumnus? Qui, inquit, sincero affectu, diligenti cohortatio-
 ne, hilari affabilitate praeditus est: hic potest dici sapientiae Alumnus.
 Sincero, inquam, affectu, & diligenti cohortatione erga socios, hilari
 affabilitate erga Cognatos.

33. Confucii effatum: Si probus Princeps septem duntaxat annis populum
 instruens, hic optime poterit dominare, ut paterfamilias ac rectus.

34. Confucii effatum: Non docere suos populos artem militarem, est illos
 Regno perdere.

ARTICULUS XIV

Discipulus Ise si interrogavit Confucium, quid maxime probum
 Prae-

1. Prefectus, confusus est. Respondit Confucius: *Si videretur, sine male Regnum gubernetur, nihil aliud satagere, quam sua stipendia comedere, hoc videretur probrosum.* Prefecto cessante.
2. Deinde sic rursus percutietur: *Qui nec ambiciosus, nec iactabundus, nec iracundus, nec avarus est, potestne dici pius? Potest quidem dici, ait Confucius, rem difficilem agere; sed si tunc pius; an non? ego ignoro; quia nimirum pietas in corde latet.*
3. Confucii effatum: *Regno florente Sapiens debet esse magnanimus, & ad loquendum de ad agendum; squalente, magnanimus quidem ad agendum, sed modestus ad loquendum.*
4. Confucii effatum: *Sapientiz Alumnus, qui assidue studet, tam modo habitationi, non potest dici verus sapientiz Alumnus.*
5. Confucii effatum: *Qui in corde virtutem tenet, continuo in verbis eam prodit; non autem, qui in verbis virtutem prodit, continuo in corde eam tenet. Deinde qui in corde pietatem tenet, continuo fortitudinem in opere prodit; non autem, qui fortitudinem in opere prodit, continuo pietatem in corde tenet.*
6. Discipulus *Nan-kum* sic interrogavit Confucium: *Regni, seu Regni Regulus, & jaculandi & bellandi armis, collatis, si Imperium sive totam Monarchiam sibi vindicavit. Deinde huiusmodi Minister *Han-so* habebat filium *Ngao* adeo robustum virum, prout quidam, ut in sicca humo navem solus traheret. Hi ambo, quamvis fortissimi, non potuerunt tamen ita celestis Providentiz cursum sequi, ut naturali tua morte defungerentur. Siquidem ille Princeps *Tu* perduellus *Han-so* suo Ministro & Successore interfectus est; hic *Ngao* post peris obitum, extremo supplicio affectus ab Imperatore *Xen-han*, Imperialis Familiz, haereditate. Contra vero Princeps *Tu* exsiccando paludibus, & Princeps *Cie* rei agrarie promovendae, quamvis rebus minoribus operam navarent, ille tamen *Tu* in Imperium successit Imperatori *Xen*; huius *Cie* Raster *Ky-yon* & *Chin-sam*, reliquique Familiz, *Chou* Principes Imperio etiam potiti sunt. Unde, quæso, factum est, ut illi *Tu* & *Ngao* fortissimi Duces Imperium cum vita amiserint; hi autem *Tu* & *Cie* viribus & potestate minores Imperium adepti conservarint? Ad hanc questionem Confucius nihil respondit; sed cum egressus fuisset iste *Nan-kum quo*, qui his verbis tacite allerebat, divinam Providentiam virtuti, non hominum viribus, conservare Imperium, in eam laudet sic coepit: *Albiam sapientem virum, ut hanc,**

- huic, reperias tubinam, inquam, justum virtutis estimatorem, ut hunc, invenias.
7. Confucii effatum: Sapientem, qui subinde pietatem leviter offendat, reperire est; sed insipientem, qui subinde pietatem verè servet, nusquam reperias.
8. Confucii effatum: Pater filii amans, potèstne peccantem filium non castigare? Minister Regi fidus, potèstne errantem Regem non instruere?
9. Confucii effatum: Regnum *Chin*, licèt exiguum, suorum Ministrorum sapientià bellissimè se conservat: v. gr. dum est mittenda legatio, pro componendo legationis diplomate, hi quatuor concurrunt: prudens *pi* nil ruditer illud delineat; peritus *xi* rursus exponit; exercitatus *tsu* ju venustè adaptat; facundus *tsu chan*, ex pago *Tam li* oriundus, eloquenter exornat.
10. Fortè quidam rogavit Confucium, quid de Principe *tsu si*, Regni *tsu* Reguli fratre & primo Ministro, qui se Regis nomine sinebat appellari, sentiret? Saneverò ille vir! reponit Confucius; eamverò ille vir! nil in bonam aut malam partem asserens.
11. Alius quidam quæsivit ex Confucio, quid de Præfecto *tsu chan*, qui sat rigidus justitiæ custos erat, sentiret? Vir est, inquit Confucius, in populum beneficus.
12. Iterum alius interrogavit Confucium, quid sentiret de regio Ministro *Quon chum*, qui suum Regni Cy Regulum in pacandis totius Imperii Regulis plurimùm adjuverat? Vir ille, reponit Confucius, in capandis aliorum animis mirè excellebat: Regulus enim *Von kum* primarium patris sui Ministrum, cognomine *fr*, quia in se deliquerat, officio abdicavit; oppidumque *Pien*, quod illi dederat, 300. domibus populosum abstulit ac transtulit in primum suum Ministrum *Quon chum*. Postea autem ille *Pe* ita ad extremam paupertatem reductus est, ut vix vilissima orizæ ei ad victum suppeteret. Toto tamen vitæ tempore, quo hæc inopia duravit, nunquam auditus est in ulla aut iracundiæ aut impatientiæ verba erumpere contra Ministrum *Quon chum*.
13. Confucii effatum: Pauperem non irasci, difficillimum; divitem non superbire, facilius.
14. Confucii effatum: Ille primarius Regni nostri Præfectus *Nem kum cho* ad agendum pacificum quemdam domus Administrum, vel in ipsis clarissimis Regni *Cin* Familiis *Chao Si Gaei*, satis & plurimum *tsu* virtutis & industriæ

- dultis habet: ſed ad agendum primum Regni Praefectum, hunc ſibi ipſis quidem Tam de ſe parvulis Regnis, ſat habet.
15. Diſcipulus *ſſa* de interrogavit Confucium, quid opus eſſet, ut quis poſſet dici vigintiſque numeris abſolutus? Reſpondit Confucius: Si quis haberet ſummam Praefecti *ſſa* in ſe ſibi perſpicacitatem, ſingularem Praefecti *Mem kum cho* temperantiam, intrepidam urbis ſuae dynaſtie *Chuan* fortitudinem, non numerabiles mei Diſcipuli *ſſa* huius ſcientias: deinde ſi has virtutes juxta Ritum hoc Muſice legemque temperant, ut antequam teneant, hic poſſit dici vigintiſque numeris abſolutus: quod ſi doli, mag
16. Dein addit: Sed ut nunc habeamus ut omnibus numeris utroque abſolutus, quid opus eſt tam ſublimi perfectione? ſiquis, dum videt lacri occaſionem, ſolum ſtarnanſequi quivert, ſi autem videt perſonam, ſiquam pro Patria & juſticia ponere non timeat, dum actum ſinit, ſubſequi illius, diuturni licet, obliſcant, huiusmodi templis ſi poſſit dion omnibus numeris utroque abſolutus.
17. Primarius Regni *Gari* Praefectus *Kum* quoniam videret ſcitatus, proleſtus, lucri nimis avidus: Confucius agendo, cum quodam Reſidentem Regni incolam, dicto *Kum* *ſſa* ſic tunc interrogat: Ego autem veſtrum, illum Praefectum nec loqui, nec videre, nec quidquam ab illis accipere: dic, precor, itane eſt? Ille, qui tibi id ſtrulus reſpondit *Kum* *ſſa* *ſſa*, tam exaggeravit. Noſter enim ille Praefectus, dum tempus verba exigit, loquitur: atque ita ejus verba alii non ſatiſciunt, dum res verum exigit, ridet: atque ita ejus riſum alii non ſatiſciunt. Dum acquies beceptionem exigit, accipit: atque ita ejus acceptiorem alii non ſatiſciunt. Quibus auditis Confucius, quaſi ad ſe ſibi dicens: itane ſiquis reſpondet? Quo modo, quaſi tam perfectionem conſecutus eſt?
18. Primarius quidam Regni *La* Praefectus *ſſa* *ſſa*, cum in Patriam reliquiſſet, ex ſuo ſeudatorio oppido *Fam* in Regnum *Chuan* proſiit: Poſtea armatus rediit in hanc ſuam ditionem *Fam*, unde delegavit viros ad Regni *La* Regulam, petens, ut veller ſuos Poſteros inſtituere perpetuos huius oppidi *Fam* heredes, quo obtemo, relicto illis filio, rurus abiit in Regnum *Chuan*. Hac ſuper re ſic ait Confucius: Reſidentis *ſſa* *ſſa* *ſſa* hoc hereditatis jus pro ſuis Poſteris a Regulo poſtulare, quantum dicet prolo ego Principem ad hoc impetrandum vi reſpondet: ſed tantum ſupplex rogo, non id tamen ego cuido: illo quod non eſt.
19. Olim Regni *Cy* Regulus *ſſa* *ſſa*, deinde hoc deſuncto Regni *Cy* Regulus

21. Deinde Discipulus *Tsa Kien* etiam hac super re interrogavit Confucium :
 Annon, inquit, Praefectus ille *Quon chun* pietati & fidelitati erga suum
 Principem defuit? Regulus *Von kam* iussit interfici fratrem suum *Kam*
tsu kien; ille Praefectus non tantum non ausus est pro suo Principe *Kam* *tsu*
kien mori; sed etiam Regulum *Von kam* Principis sui interfectorem adiecit,
 primumque ejus Ministerum egat. An tu ignoras, respondit Confucius,
 magna Praefecti *Quon chun* in Patriam merita? Hic enim primum Reguli
Von kam Ministerum agens, ita eum adiecit, ut brevi omnium Regulorum
 dux evaderet, & ferocientem Regem *Tsu* Regulum ad se Imperatori sub-
 dendum cogeret; denique omne Imperium in viam rectam reduceret.
 Et certe ad hac usque tempora omnes populi illius beneficiis perfruuntur.
 Si enim Praefectus ille *Quon chun* in mundo non fuisset, nunc nos omnes
 exterarum gentium more, solum capillorum circumdum ab occipite in
 humeros dependentem, & rogamus a levodiere fibulam collectam, iscul-
 gestaremus. Quod autem ipse una cum suo Principe *Kam tsu kien* non
 occubuerit; numquid sane & hoc recte egit? an forte facere debuerat,
 uti illi viles homunculi & mulierculae, quae, ut friyolan fidem tenaciter
 servasse dicantur, se in aqueum cinerem precipites agunt, & nudis se suf-
 focant? nec postea, qui id sciat, aut celebres, reperias homines.
22. Primarius Regni *Guei* Praefectus *Kam xo ven* habebat domum suam Admini-
 strum quemdam nomine *Chuen*, virum sapientem & industrium; ideoque
 Regulo eum proposuit, ut ad eandem secum primarii Praefecti dignita-
 tem eveheret; qua obtenta, pari gressu una cum priore suo Domino *Kam*
xo ven Reguli palatium adibat. Deinde Praefectus ille *Kam xo ven*, post
 mortem donatus est cognomento *Chun hui ven*; id est, rectus, beneficus,
 perspicax, seu absolutus. Confucius cum praedictum hoc factum audi-
 visset, sic in ejus laudes erupit; Praefectus ille eximio cognomento *Ven* ve-
 re dignissimus fuit.
23. Cum forte misceret sermonem Confucius de malo Reguli *Lim kam* regi-
 mine in suo Regno *Guei* administrando, primarius Regni *Lu* Praefectus *Ki*
kam, qui aderat, sic eum interpellavit: Cum hac iea sint, inquit, qui fieri
 potest, ut suam dignitatem cum Regno non amittat? Non amittit, re-
 ponit Confucius, quia ad res administrandas horum trium virorum opera
 utitur: *Chun xo yu* ad excipiendos Legatos, *Cho to* ad ritus parentalis Aulae
 dirigendos, *Van sun kia* ad militiam curandam. Quae, cum ita se habeant,
 qui possit dignitatem suam cum Regno amittere?

24. Confucii effatum: Qui sadolet promittit, difficulter adimplere promissa.
25. Primarius Regni Cy Praefectus *Chiu chin* clam defectionem moliebatur. Cum ad resorvisset Regulus *Kien kien* praecepit suo primo Ministro *Kien chi*, ut per duellum interficiat; sed hoc subodoratus *Chiu chin*, illum *Kien chi*, deinde suum Principem *Kien kien* interfecit. Quod audito Confucius, mox praemissa abstinencia & corpore loto, adie Regni La Regulum *Ngai kien*, eique humane facinus refert. En inquit, per duellis ille *Chiu chin* violentas suo Principi manus injecit, crudeliterque eum interfecit; ergo age, seculus vindicet. Hinc defer, Regula subposit, tribus meis Praefectis primariis, (nempe *Mou fan*, *Ka fan*, *Ka fan*, penes quos totum erat Regni regimen.) Confucius hoc responso paulum exacerbat, aulaque egressus: ego, inquit, quamvis nunc Magistratum non geram, post primarios tamen Regni Praefectos primo loco venio; Ideoque non posui tantum scelus non deferre Principi; Ille autem ait: Hinc defer tribus meis primariis Praefectis, quid? 26. Ceterum dicto obsequens Confucius, adie tres illos Praefectos; scelus narrat; commonet officii; stimulat ad vindictam; sed hi nec expedire, nec fieri ad posse responderunt. Tum Confucius: Quamvis ego nunc Magistratum non geram, post primarios tamen Praefectos primo loco venio, Ideoque non posui tam inhumane facinus non deferre. 27. Discipulus *Iu la* interrogavit Confucium, quomodo primarium Regni Ministrum oporteat suo Regi inferire? Regem, inquit, non decipiat, sed peccantem confidenter admoneat. 28. Confucii effatum: Sapiens res altas, insipiens res infimas penetrat. 29. Confucii effatum: Prisci sapientiae discipulis vacabant propter se, (id est, ad cognoscendam veritatem, & ad virtutem consequendam;) recentes, propter alios; (id est, ad famam aucupandam, & ad honores opesque adipiscendas.) 30. Primarius Regni *Guei* Praefectus *Kiu pe yo* Confucium nuper illoc appulsum liberali hospitio exceperat. Cum autem in Patriam suam redisset Confucius, ille honoris ergo misit viros, qui de Confucii salute, rerumque statu inquirerent. Appullos, utraque confidere iustos humaniter sic interrogat Confucius: Equid nunc rerum vester Herus agit? Noster, inquit, Herus conatur quotidie suas culpas innuere, sed ad optatum finem non potest perungere; cum hiegressi fuissent; tum Confucius: egros, inquit, ane nuntii? egregii, inquit, sane nuntii. 31. Confucii effatum: Quae ad suum non spectant officium regere non querit Sapiens,

est, qui te, Magister, sciat? Cui Confucius: Communem ego vivendi modum teneo; si Caelum mihi non faveat, Caelo non irascor; si homines me abiciant, de hominibus non conqueror; ex rerum infimarum studio ad sublimem scientiam affurgo. Numquid ergo unum est Caelum, quod me movet?

42. Discipulus *tsi lu* a praetorem ejusdem oppidi, quod primario Praefecto *kuo sun* subiecerat, agebat; quidam autem ejusdem Regni *lu* incola *kum pe leao* apud Praefectum *ku sun* illi obrectavit; quod indigne ferens alius primarius Praefectus *tsi jo* *ku* per adit Confucium, siquidem cum allocutus esset Praefectum *ku sun* falsis calumniatoris *kum pe leao* criminationibus impulsus suspectum habet praetorem suum *tsi lu*. Hujusmodi obrectationem iustae leges vivere non sinunt; si igitur placet, mihi adhuc satis virum est, ut hunc statim interficiam, ejusque cadaver in foro ante Regni palatium ad propulandam calumniam projiciam.

43. Huic sic *tsi jo* ait Confucius: Forta Sapiientis vita ab una Caeli lege dependet: prosperamne eandem ejus doctrina brevi habitura sit? an infelice? *kuo sun* respondit: Et quid ergo potest obrectator ille *kum pe leao* *ku* Caeli legem agere, & Discipulo meo nocere?

44. Confucius enarrauit: Vni sapientis quatuor sunt fugae: Imperio squallente, fugit Magistratum; Regno tumultuante, fugit regionem; Principe inmodeste, fugit aspectum; Principe iniquo, fugit altatum.

45. Confucii enarrauit: Eheu! tunc temporis quam in glorie jacebant Sapientes! *kuo sun* septem illi Heroes spretis dignitatibus privatam vitam elegerunt; *kuo sun* innumerant; non indicavit Confucius.)

46. Discipulus *tsi lu* a peregre eundem Confucium securus, cum vellet pernoctare in oppido *kuo sun*, accidit, ut urbanae portae custos sic eum interpellaret: Tu quis? & unde? Ex Confucii comitatu venio, reponit *tsi lu* *kuo sun* custos: Numquid *tsi lu* ille est, qui, quod scit non posse fieri, vult tamen facere?

47. Confucius degens in Regno *kuo sun*, cum forte instrumentum mulicum *kum jo* tondo infernam animi tristitiam exprimente, pulsaret, accidit, ut quidam secutus sapientiae Alumnus, vimineum canistrum bajulans, praetoribus *kuo sun* transiret; audientque sic triste pulsantem: quam multa, inquit, iste instrumenti *kum* pulsator sub corde voluit!

48. Deinde addit: Numquid sane contempti digna est lapidea ista mentis firmique? videt enim se a nemine sciri, nec a quoquam suam doctrinam

recipi; tempus est ergo, ut à proposito defikat. Bellè liber Casmianum tom. *Que sum*, odâ *Pao yu hou* sic ait: *Uxor, dum fluvium circumspicit profundum offendit, suas bajulans vestes illum transfecit; si autem non sit profundus, vestes demittat parumper attollens illum trajicit.* Ita scilicet Sapiens, quid pacis, quid belli tempore sit agendum, videre debet.

49. Hac ubi rescivisset Confucius, sic ait; Certè sibi uni vacare, uti noster ille egregius bajulus, nulla est difficultas.

50. Discipulus *Tsu cham* sic interrogavit Confucium: Liber *Xv* *ku*, sive *Annalium Imperialium* tom. 3. cap. *Tse nim* refert, imperante *Famalia Kam* Imperatorem *Kao tsun va tim*, post patris *Siao ye* obitum, exotres annos, sepositâ regiminis curâ, velut mutum, in vili *mapai* degisse. Ecquæ, rogo, hujus loci explanatio? cui tunc parebant Praefecti? Quid, inquit Confucius, necesse est in medium proferte Imperatorem *Kao tsun*? omnes antiqui Imperatores sic egerunt. Olim Imperator simul atque obiêrat, omnes Praefecti & Magistratus continuantes suum officium, cuncto isto triennio parebant supremo totius Imperii Ministro.

51. Confucii effatum: Dum Princeps honestatem amat, sine difficultate populis imperat.

52. Discipulus *Tsu lu* interrogavit Confucium, quis posset dici Sapiens? Qui omni cum diligentia, inquit Confucius, suos mores componit. Hocne sufficit? reponit *Tsu lu*. Debet, inquit Confucius, ita eos componere, ut aliis tranquillitatem afferre valeat. Hocne prorsus sufficit? iterum subjicit *Tsu lu*. Sufficit, inquit, si eos ita componat, ut non tantum uni Regno, sed & toti Imperio tranquillitatem afferre possit. Imò verò hac in re ipsimet clarissimi Imperatores *Tao* & *Xun* aliquam adhuc animi ægritudinem passi sunt.

53. Confucius, cum à quodam antiquo amico, dicto *Tuen jam*, inurbanè deflexis poplitibus desidenti exceptus fuisset, sic illum arguit: Nec puer, Seniorum eultor; nec vir, laude dignus; nec senex adhuc moreris; istud sanè est esse humani generis probum. Hac fatus, baculo inurbanè desidentis calcanea flagellavit ad cogendum assurgere.

54. Quidam Adolescens pagi *Kiue tam* venerat ad Confucii palæstram. Confucius semper eum jubebat hospites excipere. Alius quidam ratus id singulari erga istum Adolescentem studio fieri, sic Confucium interrogat: Iste Adolescens haud dubiè ingentes faciet progressus. Enimverò progressus? reponit Confucius: Ego eum passim video aequali loco cum

Ma-

Majoribus confidere; equali passu cum Magistro incedere. Iste non querit progressus facere, sed querit virorum absolutorum jus præripere; adeo cum Sapius ad excipiendos hospites mitto, ut urbanitatis & modestiæ leges addiscat.

ARTICULUS XV.

1. **R**egni *Gwei* Regulus *Lim kum* plus bellicæ fortitudinis, quam recti regiminis amtor, perit à Confucio modum instruendi aciem. Cui Confucius: Cum spectant ad Riquum vasa, sive cannea, sive lignea, ego quidem parumper didici, sed quæ spectant ad militiam & certamina, necdum ego ea didici. Mox die sequenti illinc abiit.
2. Confucius è Regno *Gwei* appellus in Regnum *Chin* coepit com meatûs & vastis inopis laborare. Hinc, qui eum sequebantur Discipuli, præ fame agrotare, & vix ulli præ infirmitate poterat surgere. Hujus penuriam impatiens Discipulus *Tsu lu*, erumpente è vultu ira, ergone, inquit, hujusmodi paupertatem etiam patitur Sapiens? Cui Confucius: Sapiens, ubi paupertate premitur, constanti; insipiens, ubi paupertate premitur, effreni animo eam patitur.
3. Confucius, instructurus suum Discipulum *Tsu kum*, nimis multa addiscere ardentem, sic cum alloquitur: Charissime *Su*, (cognomento *Tsu kum*) paxne me multo studio & memoriæ usu ea, quæ scio, didicisse? Utrique, reponit *Tsu kum*; annon ita est? Minimè, inquit Confucius, ego uni dumtaxat vacando, (scilicet cordis rectitudini) cetera omnia assequor.
4. Confucius sic Discipulum *Tsu lu* alloquitur: Charissime *Ten*, (cognomento *Tsu lu*) qui verè virtutem nôrint, quam nunc pauci sunt?
5. Confucii effatum: Qui quasi nihil agendo potuit optimè gubernare, annon reverà Imperator *Xun*? & verò quid agebat? internam dumtaxat animi virtutem externa morum honestate prodebat, unamque suam maiestatem sublimis in throno ad austrum verso graviter exhibebat, & nil aliud.
6. Discipulus *Tsu chan* interrogavit Confucium, quid opus esset, ut quis posset, quocumque veller, sine difficultate tendere? Respondit Confucius: Verax in verbis, solers in factis, quamvis ad Barbaras, vel Australes, vel Boreales gentes perrexerit, nullam difficultatem patietur. Contrà, si quis nec in verbis verax, nec in factis solers fuerit, quamvis solummodo cum ejusdem urbis aut pagi incolis agat, ecquam sanè difficultatem non patietur!

7. Itaque dum istas, cogita te illam veracitatem ac solertiam videre ante oculos adstantem. Dum curru veheris; cogita te illam videre transverso æmonis ligno incumbentem. Si ita egeris, postea, quocumque perrexeris, nullam difficultatem patieris. *Tsu chum*, ut hoc effatum nunquam oblivisceretur, mox in suo aulico cingulo exaravit.
8. Confucius peragrans varias Chinæ Provincias, duos optimos Regni *Gnei* Præfectos *Ly yo* & *Pe yo* familiariter frequentabat, in quorum laudes sic postea exclamabat: Quam recto animo præditus erat ille Præfectus *Ly yo*! quamdiu vixit bonum Regni regimen, rectus ut sagitta; ubi periit; etiam rectus ut sagitta. Deinde quam verò prudens erat ille Præfectus *Kiu pe yo*! quamdiu vixit bonum Regni regimen; Magistratum capeffavit; ubi periit, Magistratu mox se abdicavit, & privatus delituit.
9. Confucii effatum: Capacem non instruere, est perdere hominem; incapacem instruere, est perdere verba. Vir prudens nec homines nec verba perdit.
10. Confucii effatum: Fortis sapientiæ Alumnus, & verus pietatis sectator non tantum contemnit vitam, nè suæ pietati noceat; sed etiam lubens mortem oppetit, ut eam perfectam reddat.
11. Discipulus *Tsu kum* interrogavit Confucium, quid opus esset ad adipiscendam pietatem, seu perfectam cordis rectitudinem? Respondit Confucius: Opifex volens opus suum ex omni parte absolutum, sua prius instrumenta aptat atque acuit. Ita sapientiæ Alumnus ubi in aliquo Regno versatur, hominibus tamquam instrumentis, quibus se aptet atque acuat, utatur necesse est; utatur primariorum Præfectorum sapientiâ, illis inseruiendo, ut discipulus; utatur virorum honestorum pietate, illos frequentando, ut amicus.

Nota: Sinæ pro uno die naturali numerant tantum duodecim horas, quarum singulæ æquivalent duabus nostris Europæis, propriumque nomen habent. Ab Undecima nocturna inclusivè ad Primam nocturnam exclusivè, vocatur illa hora *Tsu*; à 1. nocturna inclusivè usque ad 3. exclusivè vocatur *Chou*; à 3. inclusivè usque ad 5. exclusivè vocatur *In*; & sic de reliquis *Mao*, *Xin*, *Su*, *Ou*, *Vi*, *Xin*, *Teu*, *Sio*, *Hay*. Deinde his duodecim horis correspondent duodecim signa cælestia, sive anni 12. menses, & ab illis accipiunt nomen; v. gr. Signum Aquarii dicitur Mensis seu Signum *Tsu*; (quamvis olim aliter, nimirum Capricornus erat Mensis *Tsu*, Aquarius *Chou*, Pisces *In*, &c.) Signum Piscium dicitur Mensis *Chou*, Arietis *In*,

- & sic de reliquis. Tres Imperiales Familiae *Hia*, *Xam*, *Cheu*, singulae in principio sui imperii, immutaverunt anni civilis principium. Familia *Hia* pro anni principio constituit mensem & horam *In*; Familia *Xam* mensem & horam *Cheu*; Familia *Cheu* mensem & horam *Tsu*. His notatis:
12. Discipulus *Ten yuen* à Confucio modum Regni ritè administrandi petiit. Respondit Confucius: Ad Regnum ritè gubernandum plurimum conducit primò: ut annus inchoetur à mense *In*, volvatúrque juxta morem Imperii *Hia*. 2. ut juxta imperii *Xam* formam seu normam, elaborentur currus, ex forti ligno absque vano ornatu confecti. 3. Ut regalis corona à Monarchiae Conditore *Hoam ti* gestari cæpta, gestetur juxta morem imperii *Cheu*; hæc enim nec inculta, ut olim, nec cultu exuberans. 4. Ut absolutissima Imperatoris *Xun* Musica dicta *Xao vu* decantetur. 5. Ut trivialis Regni *Chim* cantus, & vaniloqui magistrilli amendantur; ille enim impurus, hi periculosi sunt.
 13. Confucii effatum: Qui longè ventura non præmeditatur, huic dolor propè imminet.
 14. Confucii effatum: Eheu! Spes nostra perit: qui ita ardentè amaret virtutem, uti quis ardentè amat libidinem, nondum ego vidi hominem.
 15. Confucii effatum: Numquid reverà dignitatis suæ prædo erat primarius ille nostri Regni *Lu* Præfectus *Isam ven chum*? Sciebat enim civem suum *Lien hia hœi* virum esse sapientiâ & virtute præstantissimum; nec tamen unquam eum Regulo proposuit ad conferendam illi dignitatem, secumque in palatio standum.
 16. Confucii effatum: Si te severè, alios mansuetè arguas, quævis odia à te amovebis.
 17. Confucii effatum: Qui secum ipse cogitans non dicit: quonam pacto istud faciam, aut omittam? quonam pacto istud amplectar, aut fugiam? quamvis ego ejusmodi hominè voluerim instruere, què possim, non video.
 18. Confucii effatum: Qui turmatim toto die otiosi vanis confabulationibus tempus terunt, nihilque, quod æquitatem sapiat, loquuntur; sed solum res ludicras ad aucupandam leviculam ingenii laudem, amant agere, hi quàm difficulter aut virtutis iter inibunt, aut mundi spinas effugient!
 19. Confucii effatum: Vir sapiens, pro vitæ suæ basi, æquitatem; pro opere, honestatem; pro sermone, demissione; pro ultima perfectione, veritatem sibi sectandam proponit. Annon igitur ardua Sapiens perfectio?

20. Confucii effatum: Sapiens non dolet ſe ab hominibus nesciri, ſed dolet ſe non poſſe, ut optat, in virtute proficere.
21. Confucii effatum: Quorum vitæ tempus ſine ulla nominis ac virtutis fama tranſigunt, hos Sapiens abhorret.
22. Confucii effatum: Sapiens ſeipſum, Inſapiens alios querit.
23. Confucii effatum: Sapiens eſt gravis ſine offenſione, eſt comis ſine ſingularitate.
24. Confucii effatum: Sapiens nec propter verborum peritiam promovee hominem, nec propter hominis imperitiam rejicit verba.
25. Discipulus Iſu *hu* ſic interrogavit Confucium: Poſſitne uno verbo exponi aliquid, quod toto vitæ tempore poſſit ſine periculo erroris in praxim redigi? Poſeſt, reponit Confucius: ex te ipſo alios metire; quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.
26. Confucii effatum: Verſando ego cum hominibus, cujuſnam vitæ plus æquo aperio? cujuſnam virtutes plus æquo extollo? ſi autem ſubinde videor plus æquo extollere aliquis virtutes, hoc ideo facio; quia ille ſingularis perfectionis deſiderio accenſus, has laudes poſteà effecta comprobabit. Deinde cùm iſte præſens populus rectam vivendi normam, quæ ſub trium Imperiorum, *Hia*, *Kan*, *Chen*, initiis viguit, etiamnum ſequatur, quomodo poſſim illum plus æquo extollere aut deprimere?
27. Confucii effatum: Mihi quidem olim adhuc videre licuit Hiſtoricum, qui in rebus dubiis nõſſet ſuum ſtylum ſuſpendere; & amicum domi alentem equos, qui vellet eos aliis ad equitandum commodare; ſed nunc huiusmodi mores omninò perièrunt.
28. Confucii effatum: Garrula verba ſæpè alienam virtutem, & leves impatientiæ ſæpè magna cœpta perturbant.
29. Confucii effatum: Quem omnes oderunt, ut tu illum rectè odiſſe poſſis, priùs inſpice, quid odio dignum habeat; aut quem omnes amant, ut tu illum rectè amare poſſis, priùs inſpice, quid amore dignum habeat.
30. Confucii effatum: Sapientiæ doctrinam homo, non hominem ſapientiæ doctrina amplificat.
31. Confucii effatum: Suas culpas non corrigere, eſt novas committere.
32. Confucii effatum: Licet ego in perſcrutandis rerum naturis totam penè diem ſine cibo, & totam penè noctem ſine ſomno tranſigam, nullum tamen fructum ex illa nuda contemplatione percipio; præſtat ergo practiciſ ſapientiæ diſciplinis operam navare.

33. Confucii effatum: Sapientia Alumnus in studendo non dignitates, ut laute comedit; sed virtutes, ut recte vivat, sibi acquirendas proponit. Quemadmodum agricola terram colit, ut victum acquirat; si autem annus sterilis occurrat, hinc famem in suo labore reperit; ita sapientia Alumnus litteris vacat, ut virtutes acquirat; si autem ei Magistratus obtingat, tunc victum in suo studio reperit. Idcirco Sapientem non paupertatis metus, sed virtutis profectus anxium semper ac sollicitum reddit.
34. Confucii effatum: Qui sua perspicacia recte vivendi & regendi artem potuit assequi, si pietate eam non conservet; mox quod assecutus est, perdet; sed quamvis pietate eam conservet, si gravitate ad regendum necessaria careat, mox populus illum non reverebitur; sed quamvis & pietate eam artem conservet, & gravitate ad regendum necessaria possit, si in instruendis populis honestate careat, nec optimus nec absolutus censeri poterit.
35. Confucii effatum: Heros, cum sit maxima rei capeffenda capax, non potest in parva cognosci; contra hominibus, cum sit magna rei capeffenda incapax, potest in minima cognosci.
36. Confucii effatum: Ad tranquillam populorum vitam, pietas & iustitia multo magis, quam ignis & aqua conducit. Calcantes ignem & aquam misere perire, nobis sapiens videre est; sed calcantes pietatis & iustitiae semitam, perisse nondum videre licuit.
37. Confucii effatum: Sapiens agnitam veritatem firmiter, sed sine pertinacia suctur.
38. Confucii effatum: in tenenda cordis rectitudine nemini, ne vel Magistro quidem, cedendum est.
39. Confucii effatum: Sapiens in Regis obsequio primam muneris sui partes; deinde suae dignitatis stipendia curat.
40. Confucii effatum: Sapiens sine personarum & conditionum discrimine omnes instruit.
41. Confucii effatum: Mente & corde diversi, non possunt bene inter se deliberare.
42. Confucii effatum: Legationis diploma nitide tantum mittentis mentem debet exprimere, & nil aliud.
43. Olim in Musica Praesidem solebat adscisci cecus, ut sic posset melius tonos, & tonorum concordiam distinguere. Itaque cecus Musica Praeses Mien venit ad invisendum Confucium. Appulso ad scale gradus,

mox Confucius: Hic, inquit, sunt scalæ gradus. Appulso ad aulam: Hic, inquit, sunt sedes. Cùmque ille & alii unâ confedissent, tum Confucius singulorum nomina illi explicans: Hic, inquit, est NN. illic NN. Denique egresso isto Præfecto *Mien*, Discipulus *Tsu chan* sic Confucium interrogavit: Num fortè, inquit, in tam accurata erga illum humanitate inest aliquis doctrinæ sensus? Inest, reponit Confucius; olim cæcus solebat habere comitem, qui illi dux esset viæ. Quod ego huic præstici cæco, est verus modus, quo illum dux viæ adjuvare deberet.

ARTICULUS XVI.

1. **T** Res primarii Regni *Lu* Præfecti, spreta Reguli auctoritate, totum Regnum, in quatuor partes divisum, sibi administrandum vindicabant; *Mien* *sun* unam, *Xo* *sun* unam, & *Ki* *sun* duas sibi vindicabat; solus exigui regni seu ditionis conterminæ *Chuen yu*, vix viginti aut triginta stadiis amplæ, Princeps fideliter Regni *Lu* Regulo clientelare obsequium exhibebat. Hinc invidus Præfectus *Ki sun* voluit illum armis imperere, & sibi subdere. Itaque cùm esset Regnum istud *Chuen yu* aggressurus, duo Confucii Discipuli *Gen yu* & *Ki lu*, qui sub isto *Ki sun* Magistratum aliquem inferiorem gerebant, veniunt ad Confucium: Noster, inquit, Præfectus *Ki* brevè est negotium Regno *Chuen yu* facessurus, bellumque illaturus. Tum Confucius solum Discipulum *Gen kien*, sive *Gen yeu*, utpote qui magis istius Præfecti pravæ cupiditati obsecundabat, compellans: Mi, inquit, *Kieu*, annon reverà hoc negotium ac bellum tibi ipsi culpæ vertendum erit? hoc Regnum *Chuen yu*, primæ Familiae *Cheu* Imperatores olim donarunt Posteris Regis *Fo hi*, illòque mortis *Tum mun*, ad cuius radices situm est, Dominos creârunt. Deinde istud Regnum est intra nostri Regni *Lu* limites conclusum, nec unquam hostile quid movit, sed semper inviolata fide nostro Principi clientelare obsequium præstitit. Denique nullo modo intra Præfecti *Ki* ditionis terminos jacet, ac jure hereditario per se stat. Qua ergo ratione, qua iustitia illud invadi potest?
2. Tum ut se purgaret *Gen kien*, sic ait: Nos quidem ambo illud non operamus, sed ille Dominus noster id omninò vult. Mox acriter cum arguas Confucius: mi, inquit, *Kieu*, ille antiquus Historicus *Cheu gin* sic bellè ait: Qui in aliquo officio suas potest exerere vires, accedat, licet, ad illud gerendum; si autem non potest, ab illo abstat. Cæci enim dux si nec labentem cæcum apprehendere, nec lapsum atollere valeat, esqua huius-

- hujusmodi comitis utilitas : Quod autem ais, vos ambos illud non optare, multum sanè falleris : dic , quæso , si leopardus , tigris , aut unicornium è septo regio aufugerit ; vel si pretiosa testudo in arca conclusa mucorem contraxerit , atque humiditate corrupta fuerit , cujus culpæ id adscribendum putas ?
3. *Gen jen* iterum se volens , simul & Præfectum *Ki* , purgare : noster , inquit , Dominus *Ki* nunc meditatur Regnum *Chuen ju* invadere ; tum quia sensum fit potens , tum quia vicinum extat suæ metropoli *Pi* ; si enim illud jam non occuparit , postea ejus Posterì damnum & luctum sunt inde percepturi . Mox rursus eum increpat Confucius : Mi *Kien* , qui suam pravam habendi cupiditatem non tantum non vult ore prodere , sed etiam fucatis verbis illam conatur abscondere ; hunc vir sapiens abominatur . Ego quidem *Men* sapius audiui Principem non dolere ob suorum paucitatem , sed ob suorum ambitionem ; non ob Regni paupertatem , sed ob Regni dissensionem . Si enim ambitio exulet , nullus tunc paupertatis metus ; si regnet concordia , nulla tunc populi paucitas ; si dissensio absit , nullus tunc adversus casus pertimescendus .
4. Deinde addit : Cum igitur vester Herus sic se malè gerat , idcirco externi isti ditionis *Chuen ju* populi nolunt se illi subdere ; oportet autem mores suos rectè componere , sapiensque regimen tenere ad eos alliciendos , ut ultrò se subdant ; deinde postquam se ultrò subdiderint , oportet illos vitæ tranquillitate donare : Jam verò vos , *Ten* & *Kien* , estis quidem isti Præfectorum *Ki* à consiliis ; sed quid ? nec externi populi se subdunt ultrò , nec vestra virtute potestis illos allicere , ut veniant ; totum Regnum in quatuor partes scissum in præceps ruit , nec vos potestis ruenti succurrere ; quin contra movere arma , milites cogere , bellum accendere intra nostri Regni fines meditamini ; ego sanè vereor , nè malum , quod sibi pertimescit *Ki sun* , non sit in Regno *Chuen ju* , sed intra domesticos suos parietes situm .
5. Tum sic pergit : Dum Imperium sapienti viget regimine , ritus , musica , bella ab Imperatore præscribuntur ; dum illo caret , ritus , musica , bella à Regulis , Imperatoris auctoritatem sibi vindicantibus , proficiscuntur ; & quia tunc primarii Præfecti Regulorum auctoritatem etiam sibi vindicant , ideo rari sunt hujusmodi Reguli , qui intra decem generationes occupatum thronum non amittant . Insuper dum ritus , musica , bella à primariis Præfectis , Regulorum auctoritatem sibi vindicantibus , proficiscuntur , quia tunc horum Præfectorum Subpræfecti sibi primariorum Præfe-

Præfectorum auctoritatem vindicant, nec nobis in his officiis præfectorum
Præfectorum, quintra quinque generationes occupant, septima non amittant.
Denique idem præfectorum Præfectorum præfectorum præfectorum ha-
benascripimus, præfectorum, quintra quinque generationes occupant, admi-
nistrationem non amittant.

6. Confucii effatum: Dum Imperator sapienti viget sapientie, præcepto-
rum ac legum potestas non est penes Præfectorum, nec populi sub sapienti
regimine autem quidquam ducit, præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum.

7. Confucii effatum: Ex quo Regulus Ven huius obit, præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
quo præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
scilicet præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
vidis in peiora ruentibus, totum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
incipiendo à Kien usque ad præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
generationes præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
pata à primariis Præfectorum Regis præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
generationes pertingat, idem Præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
liquaque dua Familiz præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
molo Regulo, præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum
præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum præfectorum

8. Confucii effatum: Amicorum genera tria sunt, quæ profuerint, quæ
obfuerint, amici recti, amici fideles, amici docti nobis profuerint, amici
ad nostram privationem, similitudinem, ignorantiam expellendam contra
amici pravi, amici fucati, amici garruli nobis obfuerint, nimirum ob pericu-
lum imitandæ eorum privationem, fucum, garrulitatem.

9. Confucii effatum: Amicorum genera tria sunt, quæ profuerint, quæ
obfuerint, quæ profuerint, sunt hæc tria: amare rectum, honestum & iustitiam
concordiam; amare virtutem proborum, iustos & præcones, amare fre-
quentem sapientium amicorum consuetudinem. Quæ autem obfuerint,
sunt hæc tria: amare superbiam & lasciviam; amare otium & disambula-
tiones; amare opes & comoditas.

10. Confucii effatum: Adolescentior, vel inferior aditum viro ob auctoritatem
(aut dignitatem venerabili, tres culpas potest committere. Prima: Si
non dunt in interrogatis loquatur, censeat præcepta. 2. Si interrogatus
non loquatur, censeat dissimulatos. 3. Si non colligens ex vultu alte-
rius mercedem, temere loquatur, censeat cæcæ.

11. Confucii effatum: Tria sunt, quæ sapientiæ Alumnus fugere debet. In
ado-

adulterentia, quia sanguis & spiritus nondum sunt stabiles, fugiat luxuriam; in juventute, quia sanguis & spiritus sunt stabiles, fugiat iram; in senectute, quia sanguis & spiritus sunt debiles, fugiat avaritiam. Luxuria enim, addit letargos, destruit sanitatem, in parit damna, avaritia corripit vitam.

18. Confucii effectum: Tria sunt, quae Sapiens veretur: Veretur Caeli legem, veretur illustres viros, veretur Sapientum dicta. Contra insipiens, caelestis legis ignarus, illum non veretur, spernatur illustres viros, ludificatur Sapientum dicta.

19. Confucii effectum: Cum homines ingenio sint multisimam diversum, primi ordinis censentur ii, qui ita nati sunt, ut penè sine ullo studio scientias callerent; secundum ordinis ii, qui paucò cum studio illas acquirunt; tertium ordinis ii, qui ingenio tardi multis cum studio illas sibi comperant; denique infimè ordinis, qui plerumque obiecta, confundi ii, qui quavis ingenio tardi, non tamen curant illas acquirere.

20. Confucii effectum: Novem sunt, quae Sapiens assidue meditatur: In aspectu claritatem, in auditu intelligentiam, in vultu affabilitatem, in corpore modestiam, in verbis veritatem, in negotiis solertiam, in dubitationibus interrogationem, in altercationibus damnam, in opibus acquiritatem.

21. Confucii effectum: Antiquo proverbio dicitur: *Aspiciendus vir probus, quasi cum equo nequiter; aspiciendus vir improbus, quasi fornem iussulam tangere paveris.* Tum addit Confucius: Homines, qui ita agerent, etiamnum vidi; unde & hoc proverbium etiamnum audivi.

22. Deinde subiungit: Olim etiam erat hoc proverbium: *Sapiens, dum ad hoc privatum agit, mentis suae ritè stabilis fuit, ut, dum publicum postea tractatum est, equantem, in commune emolumentum suam rectè vivendi & regendi artem extendat.* Tum addit: Hoc proverbium etiamnum audivi; sed homines, qui ita agerent, nondum vidi.

23. Regni Cy Regulus Kim kim, ait Confucius, licet olim quater mille equos ad mille quadrigas trahendas aleret, post mortem tamen populi nullam in eo virtutem, qua celebrari posset, invenerunt. Principes autem Pe y & Le cy germanos fratres, qui ambo recepto sceptri honore, ad radices montis Xeu iam miseriam & famem perierunt, assidue huc usque laudibus populi extollunt. Numquid hoc est, quod liber Caminum tom Siao ya,

odi ego. *han* *te* *ye* sic ait: *Profecto non opor*, *sed longe alius laudatur ho-*
mines.

18. Discipulus *Chin kam* ratus peculiari modo Confucii *filium* *Ly*, cognomen-
to *Pe yu*, à patre suo edoceri, sic ipsum interrogavit: Numquid,
Domine, peculiaria quaedam doctrinae praecepta à patre forsan accepisti?
Minime, reponit *Pe yu*. Quadam die cum pater solus staret, ego *Ly* pro-
pere transivi ante aulam, in qua erat, arbitratus me evocandum. Et ve-
ro, ut me vidit, statim advocavit: Neus tu? inquit, librumne Carminum
didicisti? Cui ego: Necdum, mi pater. Nisi, inquit, librum Car-
minum didiceris, nunquam perfectam bene loquendi artem callere pote-
ris. Mox ego digressus, in addiscendum Carminum librum incubui.

19. Deinde alio die rursus stabat solus, ego *Ly* prope iterum transivi ante
aulam, in qua erat, arbitratus me evocandum. Et vero, ut me videret, rur-
sum statim advocavit: didicistine, inquit, librum Rituum? Cui ego:
Necdum, mi pater. Nisi, inquit, librum Rituum didiceris, nunquam
perfectam in virtute standi scientiam callere poteris. Mox ego digres-
sus, in addiscendum Rituum librum incubui. Hæc duo sunt, quæ pecu-
liariter à patre accepi. Quo audito Discipulus *Chin kam*, discedendo sic
lætabundus aiebat: Me sane felicem! unum ego tantum rogavi, & tria
accepi; accepi libri Carminum studium requiri ad perfectam bene
loquendi artem; accepi libri Rituum studium requiri ad perfectam in vir-
tute standi scientiam; accepi Sapientem in docendo filio præcuisse se pecu-
liarem affectum amovere.

20. Confucius, antiquum Riturum indicans, sic ait: Quod quidem ad Reguli
uxorem attinet, ejus nomen valde varium est: ipse enim Regulus eam vo-
cat uxorem; Reguli uxor se ipsa vocat rudem puellam; Regni incolæ in-
tra Patriæ fines eam vocant Regulam; extra Patriæ fines in aliis Regnis
eam vocant parvam paucæ virtutis Regulam; denique externorum Reg-
norum incolæ eam etiam vocant Regulam.

ARTICULUS XVII.

1. Quidam Subpræfectus nomine *Hu*, cognomento *Tam ho*, à Domino suo
Ki von, primario Regni *Lu* Præfecto, defecerat; armis victum Do-
minum suum carcere incluserat, & publicæ administrationis potestatem
sibi vindicarat. Cum autem sciret Confucium esse magni nominis virum,
vehementer optabat, ut se inviseret. Sed Confucius eum invadere no-
luit.

hinc. Ille autem rem se ut Confucium honeste cogeret ad se inviscendum, dono milit acrendem allatum. Sed Confucius ad gratias promittere agendas, prout urbanitas exiebat, illum, inquit, eo tempore, quo sebat domo abesse. Sed ecce prater spem illi in via occurrit.

2. Sic ergo ut vidit Confucium transeuntem: Huc, inquit, huc, precor, adesto, habeo, quod tecum loquar. Dic, quæso, qui pretiosum doctrinæ & virtutis tuæ thesaurum non prodit, sed siccis oculis Patriam in exilium ruerem videre sustinet, potestne hic dici in Patriam pius? Non potest, reponit Confucius. Deinde subridens *tem ho*, vir, inquit, qui ad regnum aspirat, & opportunam occasionem sinit elabi, potestne dici prudens? Non potest, reponit Confucius. Iterum jocando: dies, inquit, & menses celeriter currunt; nec anni sunt in nostra potestate; eccur ergo non festinas Magistratum capessere? Ita est, inquit, cum brevi capessam.

3. Confucii effatum: Natura prout primum producitur, multum in omnibus hominibus consimilis est; prout paulatim sive virtuti, sive vitio assuescit, multum dissimilis.

4. Confucii effatum: Soli summe perspicaces, & soli summe rudes aliorum sive exemplis, sive documentis bonis aut malis non mutantur.

5. Cum profectus esset Confucius in oppidum *ku chin*, quod urbi *ten cheu* in Provincia *ten tum* sitz subiacet, resonantes ubique citharæ dorum musicolæque modos canentium voces audivit. Nimirum illius oppidi Præfectum agebat Discipulus *tsu lu*, qui Musicæ & Rituum artem studiosè populum doceri curabat. Hoc audito Confucius, lætitiâ gestiens, gratinque subridens, sic Discipulum suum *tsu lu* alloquitur: Mi dilecte *tsu lu*, eccur ad regendum hoc oppidulum, magnam illam rectè regendi artem advocas: num fortè ad jugulandam gallinam adhibendus est grandis ille culter, quo boves mactantur? Olim, reponit *tsu yeu*, tuus ego *ten* hæc ex te, Magister, audivi. Si Præfectus sit sapientiæ & rectè vivendi normæ studiosus, mox suum diligit populum, & ex se ipso illum metitur; si populus sit sapientiæ & rectè vivendi normæ studiosus, mox suum diligit Præfectum, & se sinit facile gubernari. Quo responso audito Confucius, conversus ad suos Discipulos: parva, inquit, Discipulorum turba, optime respondit charissimus noster *ten*; ita sanè est. Quod autem ego dixi, non opus est bovino cultro ad jugulandam gallinam, hoc jocandi ergo duntaxat protuli.

Confucius. De certe invitanti jam adire volebat Confucius, sed id displicuit ejus Discipulo *Ise la*, qui ait: Tuus ego Discipulus, non hoc loquar tibi, Magister, audi: Vis sapiens cum scelerato societatem non facit. Jam vero Subpraefectus ille *Pi* *hi*, Petus oppido Chum Mei, viria morit in suum Domum, & scelerata sceleribus addit. Si igitur cum, Magister, ades, quomodo tuis verbis veritas cohaerebit? numquid alieni crimini participem te reddes? Ita est, reponit Confucius; haec omnia verba protulit. Sed haec quid de re durius dicitur: quantumvis ignis frigus, non calidum attres; & de re albidissima, (v. gr. ebore, marmore, &c.) nigrum, quantumvis eam denigres, non tamen tinges? (Ita vir sapiens, adis Interpres, quantumvis viri scelerati societate fricetur, non tamen ejus virtus atteritur; & quantumvis viri scelerati vitiis denigretur, non tamen ejus virtus nigredine tingitur.) An igitur putas me velle esse similem magnis illis cucurbitis, quae cum sint amarissimae & insipidissimae, partem ad nihil aliud proficiunt, quam ut in cubiculo ad vilius, non ad esum, basius deponantur?

9. Cum Discipulus *Ise la* magis esset bellicae fortitudinis, quam discendae sapientiae amator, & cui affatus est Confucius: *Mi Te la*, (*Ise la* est cognomen) quid audisti ex praecitata effata; & sex horum defectus? Non *Ise la*, quae ad Magistri laus sedebat, allargens, nunquam, reponit. Tum Confucius: Sede, inquit, ego singularem illa tibi exponam. Primum est amare pietatem; sed non amare pietatis scientiam; ejus defectus est caeca hebetudo. 2. Amare prudentiam, sed non amare prudentiae scientiam; ejus defectus est vaga immoderatio. 3. Amare veritatem, sed non amare veritatis scientiam; ejus defectus est damnosa obstinatio. 4. Amare rectitudinem, sed non amare rectitudinis scientiam; ejus defectus est praecipuus inconsideratio. 5. Amare fortitudinem, sed non amare fortitudinis scientiam; ejus defectus est tumultuosa discordia. 6. Amare constantiam, sed non amare constantiae scientiam; ejus defectus est fastidiosa presumptio.

10. Confucius effatum: Parva Discipulorum turba, eccur librum Garminum, non addiscitis? hic Garminum liber suis rebus rectis & pravis ad virtutis amorem & ad vitii horrorem excitare; suis laudibus & vituperiis ad proprii cordis examen movere; suis amicitiae legibus ad honestam humanae societatis familiaritatem dirigere; suis tristitiae & irae affectibus ad alienarum culparum iracundiam, & emendationem, instruere lectorem potest. In-

super modum, quod domi Reseruitur. Soria Principibus inferiendae est, plurimisque vivum, bestiarum, herbarum, arborum, nomina, quorum cognitio plurimum ad omnes scientias conducit, complectitur.

12. Confucius instituitur suum filium *Pr. 14*, sic cum alloquimur. Deditque duo libri *Carminum* capitula *Chen*, non de *Chen* non? Non, haec duo capitula referuntur viribus, quibus uxor Principis *Yen* *Kam*, dicta *Tay Sa*, non tantum suum, sed etiam aliorum Principum & Praefectorum, gynaeceas in Provinciis australibus degentium, suo exemplo ad meliorem vitam normam reduxit. Unde illa de moribus componendis, & familia bene regenda precipue agunt. Alterum dicitur *Chen*, non à nomine Principis *Chen Kam*, qui à patre *Yen Kam*, è regione borealiori Provincia *Xan* missus est ad partem *Chinae* australiorem & occidentaliorem. Et alterum dicitur *Chen*, non à nomine Principis *Chen Kam*, qui ab eodem patre *Yen Kam* è borealiori ad australiorem, de orientaliorem eiusdem *Chinae* partem missus est, ut ibiambo res ac Regulorum Regna componerent. Istavox *Sinica* *Nay* significat partem australem.

Deinde, sic pergit Confucius. Qui non discit ista duo capitula, non in componenda sua domo, aut in administrando Regno erit, sicut vir, qui praetor adstanti pariet, nihil profus in altera parte possum videre, nec ullum omnino passum promovere potest.

13. Confucii effatum; Olim Imperatores, remorum honestas servaverunt, varios Ritus instituerunt, & ad patefaciendam internam cordis, venerationem, pretiosa & serica munera adhibenda esse censuerunt. Si igitur absit haec interna cordis veneratio, annon illa pretiosa & serica munera, quae iactitando iteratis vocibus vocant *Rum*, *Rum*, vocanda potius, quam vana falsis spectacula? Deinde Imperatores olim etiam Musicam, ut concordiam mulicorum instrumentorum, ac vocum concenni, populis animorum concordiam instillarent, instituerunt. Si igitur absit haec animorum concordia, annon illa resonantia tympana, cymbala, et armenta, quae iactitando iteratis vocibus vocant *Musum*, *Musum*, vocanda potius erunt, quam sonitus instrumenti?

14. Confucii effatum; Qui exterius gravis & constans videri solet, magis autem levitate & inconstantia sordescit, nunquid hic verò famulus est illis homunculis, qui noctu vicina domus parietem ad occulta sua furtim perpetranda suffodiunt, atque trahunt; & de honestatem mentis, & virtu

14. Confucii effatum: Est quoddam hominum genus, qui ob clementiam virtutis colorem & ingenii sagacitatem dicuntur Pacifici decus & norma; & tamen sit sunt verae virtutis labes ac pestis.
15. Confucii effatum: Qui acceptum sapientiae praeceptum in corde non fovet, sed mox ore effudit, hic similis est viatori, qui auditum in via verbum confectum quibusvis obvius hominibus illud effudit. Hoc sane virtutis projectio est.
16. Confucii effatum: Quoniam sane multo viles illi homines isti, qui non probum, sed tantum suum querunt clementiam, possunt Regi inferre vim & indignitatem, quam audent, videntur adepti fore, totumque regnum ne non adipiscantur. Ubi eam adepti sunt, non avari timent, ne amittant, quia autem adeo timent, ne amittant, ideo nullum est scelus, quod non perpetrent, ut eam conservent.
17. Confucii effatum: Olim homines tribus animi agilitatibus laborabant, nunc mores adeo in peris sunt mutati, ut ne has quidem animi agilitates in quibusdam reperire valeas. Olim fastosi parcae tantum modestiae fines transgrediebantur; nunc fastosi omnes omnino de justitiae & honestatis leges transgrediuntur. Olim austeri inamabilem tantum vultus speciem praeferebant; nunc austeri non tantum inamabilem vultus speciem praeferebant, sed etiam in contentiones, odia, iras affluere erumpunt. Olim rudes erant cuncti & recti; nunc rudes sunt fraudulentique ac perversi.
18. Confucii effatum: Adulatores pios vix, aut ne vix reperias.
19. Nota: puros colores sine recentent hos sex: album, nigrum, rubrum, flavum, caeruleum, viridem; alii omnes habentur pro mixtis five imperfectis. Jam vero sic ait Confucius: Etn violaceus color rubro additus gratus, quam solus ruber, videatur delectare visum? ego tamen illum, utpote qui solum rubro perfectionem infert, vehementer odi. Deinde etiam sacrificans Regni Cuius cantus suavis, quam recta Musica, videatur delectare auditum? Ego tamen illum, utpote qui rectas purae Musicae leges confundit, vehementer odi. Sic et peris & loquaces illos sophistas, qui suis clementis verbis Regna & domos pervadunt.
20. Cum videret Confucius suos Discipulos magis audienti, quam recte vivendi avidos, sic eos arguit: Ego deinceps nolo amplius loqui. Mox Discipulis respondit: Si tu, Praeceptor, in unum amplius loquaris, & quod nos tui Discipuli doctrinae & vitae praecepta, Posteris transmittamus, ut ample-

mox Confucius: Hic, inquit, sunt scalæ gradus. Appulso ad aulam: Hic, inquit, sunt sedes. Cùmque ille & alii unâ confedissent, tum Confucius singulorum nomina illi explicans: Hic, inquit, est NN. illic NN. Denique egresso isto Præfecto *Mien*, Discipulus *Tsu chen* sic Confucium interrogavit: Num fortè, inquit, in tam accurata erga illum humanitate inest aliquis doctrinæ sensus? Inest, reponit Confucius; olim cæcus solebat habere comitem, qui illi dux esset viæ. Quod ego huic præstiti cæco, est verus modus, quo illum dux viæ adjuvare deberet.

ARTICULUS XVI.

1. **T**Res primarii Regni *Lu* Præfecti, spreta Reguli auctoritate, totum Regnum, in quatuor partes divisum, sibi administrandum vindicabant; *Mien* *sun* unam, *Xo* *sun* unam, & *Ki* *sun* duas sibi vindicabat; solus exigui regni seu ditionis conterminæ *Chuen yu*, vix viginti aut triginta stadiis amplæ, Princeps fideliter Regni *Lu* Regulo clientelare obsequium exhibebat. Hinc invidus Præfectus *Ki sun* voluit illum armis impetere, & sibi subdere. Itaque cùm esset Regnum istud *Chuen yu* aggressurus, duo Confucii Discipuli *Gen yau* & *Ki lu*, qui sub isto *Ki sun* Magistratum aliquem inferiorem gerebant, veniunt ad Confucium: Noster, inquit, Præfectus *Ki* brevè est negotium Regno *Chuen yu* facessurus, bellumque illaturus. Tum Confucius solum Discipulum *Gen kien*, sive *Gen yeu*, utpote qui magis istius Præfecti pravæ cupiditati obsecundabat, compellans: Mi, inquit, *Kien*, annon reverà hoc negotium ac bellum tibi ipsi culpæ vertendum erit? hoc Regnum *Chuen yu*, primæ Familiæ *Chen* Imperatores olim donarunt Posteris Regis *Fo hi*, illòque montis *Tum mun*, ad cuius radices situm est, Dominos creârunt. Deinde istud Regnum est intra nostri Regni *Lu* limites conclusum, nec unquam hostile quid movit, sed semper inviolata fide nostro Principi clientelare obsequium præstitit. Denique nullo modo intra Præfecti *Ki* ditionis terminos jacet, ac jure hereditatio per se stat. Qua ergo ratione, qua iustitia illud invadi potest?
2. Tum ut se purgaret *Gen kien*, sic ait: Nos quidem ambo illud non optamus, sed ille Dominus noster id omninò vult. Mox acriter eum arguens Confucius: mi, inquit, *Kien*, ille antiquus Historicus *Chen gin* sic bellè ait: Qui in aliquo officio suas potest exercere vires, accedat, licet, ad illud gerendum; si autem non potest, ab illo absistat. Cæci enim dux si nec labentem cæcum apprehendere, nec lapsum atollere valeat, equus huius-

hujusmodi comitis utilitas : Quod autem ais, vos ambos illud non optare, multum sanè falleris : dic , quæso , si leopardus , tigris , aut unicornium è septo regio aufugerit ; vel si pretiosa testudo in arca conclusa mucorem contraxerit , atque humiditate corrupta fuerit , cujus culpæ id adscribendum putas ?

3. *Gen* *yen* iterum se-volens , simul & Præfectum *Ki* , purgare : noster , inquit , Dominus *Ki* nunc meditatur Regnum *Chuen yu* invadere ; tum quia sensum fit potens , tum quia vicinum extat suæ metropoli *Pi* ; si enim illud jam non occuparit , postea ejus Posterì damnum & luctum sunt inde percepturi . Mox rursus eum increpat Confucius : Mi *Kien* , qui suam pravam habendi cupiditatem non tantum non vult ore prodere , sed etiam fucatis verbis illam conatur abscondere ; hunc vir sapiens abominatur . Ego quidem *Men* sapius audiui Principem non dolere ob suorum paucitatem , sed ob suorum ambitionem ; non ob Regni paupertatem , sed ob Regni dissensionem . Si enim ambitio exulet , nullus tunc paupertatis metus ; si regnet concordia , nulla tunc populi paucitas ; si dissensio absit , nullus tunc adversus casus pertimescendus .

4. Deinde addit : Cum igitur vester Herus sic se malè gerat , idcirco externi isti ditionis *Chuen yu* populi nolunt se illi subdere ; oportet autem mores suos rectè componere , sapiensque regimen tenere ad eos alliciendos , ut ultrò se subdant ; deinde postquam se ultrò subdiderint , oportet illos vitæ tranquillitate donare : Jam verò vos , *Ten* & *Kien* , estis quidem isti Præfecto *Ki* à consiliis ; sed quid ? nec externi populi se subdunt ultrò , nec vestra virtute potestis illos allicere , ut veniant ; totum Regnum in quatuor partes scissum in præceps ruit , nec vos potestis ruenti succurrere ; quin contrà movere arma , milites cogere , bellum accendere intra nostri Regni fines meditamini ; ego sanè vereor , nè malum , quod sibi pertimescit *Ki sun* , non sit in Regno *Chuen yu* , sed intra domesticos suos parietes situm .

5. Tum sic pergit : Dum Imperium sapienti viget regimine , ritus , musica , bella ab Imperatore præscribuntur ; dum illo caret , ritus , musica , bella à Regulis , Imperatoris auctoritatem sibi vindicantibus , proficiuntur ; & quia tunc primarii Præfecti-Regulorum auctoritatem etiam sibi vindicant , ideo rari sunt hujusmodi Reguli , qui intra decem generationes occupatum thronum non amittant . Insuper dum ritus , musica , bella à primariis Præfectis , Regulorum auctoritatem sibi vindicantibus , proficiuntur , quia tunc horum Præfectorum Subpræfecti sibi primariorum

Præfec-

Præfectorum auctoritatem vindicant, idcirco sunt huiusmodi præfarii
Præfecti, qui intra quinque generationes occupatum sepe non amit-
tant. Denique etiam primariorum Præfectorum sub præfectis Regni ha-
benas scripturas, et sunt, qui intra tres generationes occupatum admi-
nistrationem non amittant.

6. Igitur sic subiungit: Dum Imperium sapienti viget regimine, præcep-
tum ac legum potestas non est penes Præfectos, nec populi sub sapienti
regimine audient quidquam, nec eripere, nec iudicare, nec punire.

7. Confucii effatum: Ex quo Regulus *Yen kum* obiit, Imperator qui tunc fi-
lialis *Yi* cæ regnare cepit. Regulus autem *kum* per quinque generationes,
scilicet *Yen kum*, *Ghim kum*, *Siam kum*, *Chao kum*, *Yen kum*, rebus quo-
tidis in peiora rueribus, totum sensum regni ad primarios Præfectos,
incipiendo à *Ki* usque ad *Yen* nunc dominatum per quatuor gene-
rationes, scilicet *Ki*, *Yen*, *Yi*, *Yi*, *Yi*, transiit. Sed etiam occu-
pata à primariis Præfectis Regis auctoritas, ut plurimum, intra quinque
generationes pertingat; idcirco Præfectus *Ki* non Familia *Yi* sit caput, ut
hucusque dux Familie *Ghim sun*, sine *Mem sun*, & *Xo sun* (hæc sunt fa-
mosi Reguli *Yen kum* genus erubescant) nunc valde in casum vergunt,
pristinæ vigore destituta.

8. Confucii effatum: Amicorum genera tria sunt, quæ profunt, et quæ
obstant: amici recti, amici fideles, amici docti nobis profunt, nimirum
ad nostram privatam, simulatam, ignorantiam expellendam: contra
amici pravi, amici fucati, amici garruli nobis obstant, nimirum ob per-
iculum imitandæ eorum pravitatem, fucum, garrulitatem.

9. Confucii effatum: Amicorum genera tria sunt, quæ profunt, et quæ ob-
stant, quæ profunt, sunt hæc tria: amare fratrum honestatem & Musicæ
concordiam; amare virorum proborum laudes & præconio; amare fre-
quentem sapientium amicorum consuetudinem. Quæ autem obstant,
sunt hæc tria: amare superbiam & lasciviam; amare otium & decubula-
tiones; amare epulas & comedinas.

10. Confucii effatum: Adolescentior, vel inferior ætatis viro obstantem
aut dignitatem venerabili, tres culpas potest committere: Prima: Si
non dum interrogatus loquatur, et sensus præceptum. 2. Si interrogatus
non loquatur, et sensus dissimulatio. 3. Si non colligens ex vulgare
sensum, temere loquatur, et sensus error.

11. Confucii effatum: Tria sunt, quæ sapientie Alumnus fugere debet. In
ado-

infantia, quia sanguis & spiritus nondum sunt stabiles, fugiat luxuriam; in juventute, quia sanguis & spiritus sunt stabiles, fugiat iram; in senectute, quia sanguis & spiritus sunt debiles, fugiat avaritiam. Luxuria enim, addit leprosum, destruit sanitatem, ira parit damna, avaritia corrumpit vitam.

12. Confucii effectum: Tria sunt, quae Sapiens veretur: Veretur Caeli legem, veretur illustres viros, veretur Sapientum dicta. Contra insipiens, caelestis legis ignarus, illum non veretur, aspernatur illustres viros, ludificatur Sapientum dicta.

13. Confucii effectum: Quia homines ingenio sunt multum diversi, primi ordinis censentur ii, qui ita nati sunt, ut penè sine ullo studio scientias callerent; secundi ordinis ii, qui paucò cum studio illas acquirunt; tertii ordinis ii, qui ingenio tardi multo cum studio illas sibi comparant; denique infimi ordinis, qui pleròque abstracti, confundi ii, qui quavis ingenio carent, non ratione curant illas acquirere.

14. Confucii effectum: Novem sunt, quae Sapiens assidue meditatur: In aspectu claritatem, in auditu intelligentiam, in vultu affabilitatem, in corpore modestiam, in verbis veritatem, in negotiis solertiam, in dubitationibus interrogationem, in altercationibus damnum, in opibus aequitatem.

15. Confucii effectum: Antiquo proverbio dicitur: *Aspiciendus vir probus, quasi aquam equum nequiter; aspiciendus vir improbus, quasi fenum iumentum nungere pariter.* Tum addit Confucius: Homines, qui ita agerent, etiamnum vidi; unde & hoc proverbium etiamnum audi.

16. Deinde subiungit: Olim etiam erat hoc proverbium: *Sapiens, dum ad hoc privatum agit, mentis suae ritè stabilis fuit, ut, dum publicum postea tractatum est aequitatem, in commune involuntarium suum rectè vivendi & regendi artem ostendat.* Tum addit: Hoc proverbium etiamnum audi; sed homines, qui ita agerent, nondum vidi.

17. Regni Cy Regulus *Kim Kum*, ait Confucius, licet olim quater mille equos ad mille quadrigas trahendas aleret, post mortem tamen populi nullam in eo virtutem, quae celebrari posset, invenerunt. Principes autem *Pe y* & *Je sy* germanos fratres, qui ambo recusato sceptri honore, ad radices montis *Xeu* non miseriam & famem perierunt, assidue huc usque laudibus populi extollunt. Numquid hoc est, quod liber *Caminum* tom. *Sin* 14,

odī ego hūc te sic ait: Profecto non opor, sed longe aliam laudant bo-
mines.

18. Discipulus Chin kam ratus peculiari modo Confucii filium Ly, cognomen-
to Pe yu, à patre suo edoceri, sic ipsum interrogavit: Numquid,
Domine, peculiaria quædam doctrinæ præcepta à patre forsitan accepisti?
Minime, reponit Pe yu. Quadam die cum pater solus staret, ego Ly pro-
pere transivi ante aulam, in qua erat, arbitratus me evocandum. Et ve-
ro, ut me vidit, statim advocavit: Neus tu? inquit, librumne Carminum
didicisti? Cui ego: Necdum, mi pater. Nisi, inquit, librum Car-
minum didiceris, nunquam perfectam bene loquendi artem callere pote-
ris. Mox ego digressus, in addiscendum Carminum librum incubui.

19. Deinde alio die rursus stabat solus, ego Ly prope iterum transivi ante
aulam, in qua erat, arbitratus me evocandum. Et vero, ut me videret, tur-
sum statim advocavit: didicistine, inquit, librum Rituum? Cui ego:
Necdum, mi pater. Nisi, inquit, librum Rituum didiceris, nunquam
perfectam in virtute standi scientiam callere poteris. Mox ego digres-
sus, in addiscendum Rituum librum incubui. Hæc duo sunt, quæ pecu-
liariter à patre accepi. Quo audito Discipulus Chin kam, discedendo sic
lætabundus aiebat: Me sane felicem! unum ego tantum rogavi, & tria
accepi; accepi libri Carminum studium requiri ad perfectam bene
loquendi artem; accepi libri Rituum studium requiri ad perfectam in vir-
tute standi scientiam; accepi Sapientem in docendo filio procul à se pecu-
liarem affectum amovere.

20. Confucius, antiquum Ritum indicans, sic ait: Quod quidem ad Regulam
uxorem attinet, ejus nomen valde varium est: ipse enim Regulus eam vo-
cat uxorem; Reguli uxor se ipsa vocat rudem puellam; Regni incolæ in-
tra Patriæ fines eam vocant Regulam; extra Patriæ fines in aliis Regnis
eam vocant parvam paucæ virtutis Regulam; denique externorum Reg-
norum incolæ eam etiam vocant Regulam.

ARTICULUS XVII.

1. Quidam Subpræfectus nomine Hu, cognomento Yam ho, à Domino suo
Ki von, primario Regni Lu Præfecto, defecerat; armis victum Do-
minum suum carcere incluserat, & publicæ administrationis potestatem
sibi vindicarat. Cum autem sciret Confucium esse magni nominis virum,
vehementer optabat, ut se inviseret. Sed Confucius eum invadere no-
luit.

Confucius, qui eum in Confucium honore cogeret ad se in-
venire, domo sua accedens alatum. Sed Confucius ad gratias pro
curat, et eum, prout urbanitas exagebat, illum, inquit, eo tempore,
quando abbas domo abesse. Sed ecce prater ipsum illi in via occurrit.
Hic ergo ut vidit Confucium transeuntem: Huc, inquit, huc, precor,
ut mecum habeas, quod rectum loquar. Dic, quæso, qui pretiosum do-
cui, si virtutis lux thesaurum non prodit, sed sicis oculis Patriam in
curramus, quædam videre sustinet, potestne hic dici in Patriam prus? Non
potest, reponit Confucius. Deinde subridens Ten ho, vir, inquit, qui ad
reponit, et oportunitatem occasionem sunt elabi, potestne dici
potest? Non potest, reponit Confucius. Iterum jocando: dies, in-
quit, et mentes celeriter currunt; nec anni sunt in nostra potestate; occur-
rimus non festinas Magistram capessere? Ita est, inquit, eum brevi
tempore.
Confucius etiam: Natura prout primum producit, multum in omni-
bus hominibus constans est; prout paulum live virtuti, live vicio affue-
rit, solum diffinit.
Confucius etiam: Soli summe perpicaces, & soli summe rudes aliorum
exemplis, live documentis bonis aut malis non mutantur.
Confucius etiam: Confucius in oppidum *Yu chen*, quod urbi *Ten chen*
in provincia *Ten* annis sita subiacet, resonantes ubique chitharæ dorum mu-
sicæ modos cantuum voces audivit. Nimirum illius oppidi Præ-
fectum agebat Discipulus *Tsu lu*, qui Musicæ & Rituum artem studiosè
populum doceri curabat. Hoc audito Confucius, lætitiâ gestiens, gra-
tiamque subridens, sic Discipulum suum *Tsu lu* alloquitur: Mi dilecte
Tsu lu, Ecce ad regendum hoc oppidulum, magnam illam rectè regendi
artem advocas: num forte ad jugulandam gallinam adhibendus est gran-
dis ille culter, quo boves mactantur? Olim, reponit *Tsu lu*, tuus ego
Ten hæc ex te, Magister, audivi. Si Præfectus sit sapientiz & rectè vi-
vendi normæ studiosus, mox suum diligit populum, & ex se ipso illum
metitur; si populus sit sapientiz & rectè vivendi normæ studiosus, mox
suum diligit Præfectum, & se sinit facile gubernari. Quo responso au-
dito Confucius, convectus ad suos Discipulos: parva, inquit, Discipu-
lorum turba, optime respondit charissimus noster *Ten*; ita sane est. Quod
autem ego dixi, non opus est bovino cultro ad jugulandam gallinam,
hoc iocandi ergo duntaxat protuli.

6. Primarius Regni *Xan* si *Præfectus* *Ki* non habebat Subpræfectum, dicitur *Xan* si *140*, qui suam metropolim *Pi* præerat. Hic *Camalio* *San* *colloga* *Kan* *pu* adversus suum Dominum *Ki* non arma movit, vincit, quæ resecta conclusit. Cum ergo istam metropolim *Pi* occupasset, rogavit Confucium, ut ad se venire vellet; & certe cum Confucius adire ponere cupiebat, utpote qui non adversus Regulum, sed adversus infidum Regni Ministrum arma moverat; sed eius mens displicuit Discipulo *Iu* *141*. Magister, inquit, nullus est usquam, ut vides, tua propaganda doctrinae modus; ad quid igitur vis seditionem illum *Xan* *142* *re* *adire*? *Pu* *143* *re* *ponit* *Confucius*, eam qui me ita ardens invitans, nullum sibi in me accessendo finem proposuisse? si forte voluerit ille meâ uti operâ ad regimen, numquid porero Regni leges ac ritus penitus labefactos restaurare? reformatam Patriæ faciem renovare? & efficere, ut Imperium *Chen*, quod sub primis Imperatoribus adeo floruit in Occidente, ad est *Kan* *144* *145* *146* *147* *148* *149* *150* *151* *152* *153* *154* *155* *156* *157* *158* *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165* *166* *167* *168* *169* *170* *171* *172* *173* *174* *175* *176* *177* *178* *179* *180* *181* *182* *183* *184* *185* *186* *187* *188* *189* *190* *191* *192* *193* *194* *195* *196* *197* *198* *199* *200* *201* *202* *203* *204* *205* *206* *207* *208* *209* *210* *211* *212* *213* *214* *215* *216* *217* *218* *219* *220* *221* *222* *223* *224* *225* *226* *227* *228* *229* *230* *231* *232* *233* *234* *235* *236* *237* *238* *239* *240* *241* *242* *243* *244* *245* *246* *247* *248* *249* *250* *251* *252* *253* *254* *255* *256* *257* *258* *259* *260* *261* *262* *263* *264* *265* *266* *267* *268* *269* *270* *271* *272* *273* *274* *275* *276* *277* *278* *279* *280* *281* *282* *283* *284* *285* *286* *287* *288* *289* *290* *291* *292* *293* *294* *295* *296* *297* *298* *299* *300* *301* *302* *303* *304* *305* *306* *307* *308* *309* *310* *311* *312* *313* *314* *315* *316* *317* *318* *319* *320* *321* *322* *323* *324* *325* *326* *327* *328* *329* *330* *331* *332* *333* *334* *335* *336* *337* *338* *339* *340* *341* *342* *343* *344* *345* *346* *347* *348* *349* *350* *351* *352* *353* *354* *355* *356* *357* *358* *359* *360* *361* *362* *363* *364* *365* *366* *367* *368* *369* *370* *371* *372* *373* *374* *375* *376* *377* *378* *379* *380* *381* *382* *383* *384* *385* *386* *387* *388* *389* *390* *391* *392* *393* *394* *395* *396* *397* *398* *399* *400* *401* *402* *403* *404* *405* *406* *407* *408* *409* *410* *411* *412* *413* *414* *415* *416* *417* *418* *419* *420* *421* *422* *423* *424* *425* *426* *427* *428* *429* *430* *431* *432* *433* *434* *435* *436* *437* *438* *439* *440* *441* *442* *443* *444* *445* *446* *447* *448* *449* *450* *451* *452* *453* *454* *455* *456* *457* *458* *459* *460* *461* *462* *463* *464* *465* *466* *467* *468* *469* *470* *471* *472* *473* *474* *475* *476* *477* *478* *479* *480* *481* *482* *483* *484* *485* *486* *487* *488* *489* *490* *491* *492* *493* *494* *495* *496* *497* *498* *499* *500* *501* *502* *503* *504* *505* *506* *507* *508* *509* *510* *511* *512* *513* *514* *515* *516* *517* *518* *519* *520* *521* *522* *523* *524* *525* *526* *527* *528* *529* *530* *531* *532* *533* *534* *535* *536* *537* *538* *539* *540* *541* *542* *543* *544* *545* *546* *547* *548* *549* *550* *551* *552* *553* *554* *555* *556* *557* *558* *559* *560* *561* *562* *563* *564* *565* *566* *567* *568* *569* *570* *571* *572* *573* *574* *575* *576* *577* *578* *579* *580* *581* *582* *583* *584* *585* *586* *587* *588* *589* *590* *591* *592* *593* *594* *595* *596* *597* *598* *599* *600* *601* *602* *603* *604* *605* *606* *607* *608* *609* *610* *611* *612* *613* *614* *615* *616* *617* *618* *619* *620* *621* *622* *623* *624* *625* *626* *627* *628* *629* *630* *631* *632* *633* *634* *635* *636* *637* *638* *639* *640* *641* *642* *643* *644* *645* *646* *647* *648* *649* *650* *651* *652* *653* *654* *655* *656* *657* *658* *659* *660* *661* *662* *663* *664* *665* *666* *667* *668* *669* *670* *671* *672* *673* *674* *675* *676* *677* *678* *679* *680* *681* *682* *683* *684* *685* *686* *687* *688* *689* *690* *691* *692* *693* *694* *695* *696* *697* *698* *699* *700* *701* *702* *703* *704* *705* *706* *707* *708* *709* *710* *711* *712* *713* *714* *715* *716* *717* *718* *719* *720* *721* *722* *723* *724* *725* *726* *727* *728* *729* *730* *731* *732* *733* *734* *735* *736* *737* *738* *739* *740* *741* *742* *743* *744* *745* *746* *747* *748* *749* *750* *751* *752* *753* *754* *755* *756* *757* *758* *759* *760* *761* *762* *763* *764* *765* *766* *767* *768* *769* *770* *771* *772* *773* *774* *775* *776* *777* *778* *779* *780* *781* *782* *783* *784* *785* *786* *787* *788* *789* *790* *791* *792* *793* *794* *795* *796* *797* *798* *799* *800* *801* *802* *803* *804* *805* *806* *807* *808* *809* *810* *811* *812* *813* *814* *815* *816* *817* *818* *819* *820* *821* *822* *823* *824* *825* *826* *827* *828* *829* *830* *831* *832* *833* *834* *835* *836* *837* *838* *839* *840* *841* *842* *843* *844* *845* *846* *847* *848* *849* *850* *851* *852* *853* *854* *855* *856* *857* *858* *859* *860* *861* *862* *863* *864* *865* *866* *867* *868* *869* *870* *871* *872* *873* *874* *875* *876* *877* *878* *879* *880* *881* *882* *883* *884* *885* *886* *887* *888* *889* *890* *891* *892* *893* *894* *895* *896* *897* *898* *899* *900* *901* *902* *903* *904* *905* *906* *907* *908* *909* *910* *911* *912* *913* *914* *915* *916* *917* *918* *919* *920* *921* *922* *923* *924* *925* *926* *927* *928* *929* *930* *931* *932* *933* *934* *935* *936* *937* *938* *939* *940* *941* *942* *943* *944* *945* *946* *947* *948* *949* *950* *951* *952* *953* *954* *955* *956* *957* *958* *959* *960* *961* *962* *963* *964* *965* *966* *967* *968* *969* *970* *971* *972* *973* *974* *975* *976* *977* *978* *979* *980* *981* *982* *983* *984* *985* *986* *987* *988* *989* *990* *991* *992* *993* *994* *995* *996* *997* *998* *999* *1000* *1001* *1002* *1003* *1004* *1005* *1006* *1007* *1008* *1009* *1010* *1011* *1012* *1013* *1014* *1015* *1016* *1017* *1018* *1019* *1020* *1021* *1022* *1023* *1024* *1025* *1026* *1027* *1028* *1029* *1030* *1031* *1032* *1033* *1034* *1035* *1036* *1037* *1038* *1039* *1040* *1041* *1042* *1043* *1044* *1045* *1046* *1047* *1048* *1049* *1050* *1051* *1052* *1053* *1054* *1055* *1056* *1057* *1058* *1059* *1060* *1061* *1062* *1063* *1064* *1065* *1066* *1067* *1068* *1069* *1070* *1071* *1072* *1073* *1074* *1075* *1076* *1077* *1078* *1079* *1080* *1081* *1082* *1083* *1084* *1085* *1086* *1087* *1088* *1089* *1090* *1091* *1092* *1093* *1094* *1095* *1096* *1097* *1098* *1099* *1100* *1101* *1102* *1103* *1104* *1105* *1106* *1107* *1108* *1109* *1110* *1111* *1112* *1113* *1114* *1115* *1116* *1117* *1118* *1119* *1120* *1121* *1122* *1123* *1124* *1125* *1126* *1127* *1128* *1129* *1130* *1131* *1132* *1133* *1134* *1135* *1136* *1137* *1138* *1139* *1140* *1141* *1142* *1143* *1144* *1145* *1146* *1147* *1148* *1149* *1150* *1151* *1152* *1153* *1154* *1155* *1156* *1157* *1158* *1159* *1160* *1161* *1162* *1163* *1164* *1165* *1166* *1167* *1168* *1169* *1170* *1171* *1172* *1173* *1174* *1175* *1176* *1177* *1178* *1179* *1180* *1181* *1182* *1183* *1184* *1185* *1186* *1187* *1188* *1189* *1190* *1191* *1192* *1193* *1194* *1195* *1196* *1197* *1198* *1199* *1200* *1201* *1202* *1203* *1204* *1205* *1206* *1207* *1208* *1209* *1210* *1211* *1212* *1213* *1214* *1215* *1216* *1217* *1218* *1219* *1220* *1221* *1222* *1223* *1224* *1225* *1226* *1227* *1228* *1229* *1230* *1231* *1232* *1233* *1234* *1235* *1236* *1237* *1238* *1239* *1240* *1241* *1242* *1243* *1244* *1245* *1246* *1247* *1248* *1249* *1250* *1251* *1252* *1253* *1254* *1255* *1256* *1257* *1258* *1259* *1260* *1261* *1262* *1263* *1264* *1265* *1266* *1267* *1268* *1269* *1270* *1271* *1272* *1273* *1274* *1275* *1276* *1277* *1278* *1279* *1280* *1281* *1282* *1283* *1284* *1285* *1286* *1287* *1288* *1289* *1290* *1291* *1292* *1293* *1294* *1295* *1296* *1297* *1298* *1299* *1300* *1301* *1302* *1303* *1304* *1305* *1306* *1307* *1308* *1309* *1310* *1311* *1312* *1313* *1314* *1315* *1316* *1317* *1318* *1319* *1320* *1321* *1322* *1323* *1324* *1325* *1326* *1327* *1328* *1329* *1330* *1331* *1332* *1333* *1334* *1335* *1336* *1337* *1338* *1339* *1340* *1341* *1342* *1343* *1344* *1345* *1346* *1347* *1348* *1349* *1350* *1351* *1352* *1353* *1354* *1355* *1356* *1357* *1358* *1359* *1360* *1361* *1362* *1363* *1364* *1365* *1366* *1367* *1368* *1369* *1370* *1371* *1372* *1373* *1374* *1375* *1376* *1377* *1378* *1379* *1380* *1381* *1382* *1383* *1384* *1385* *1386* *1387* *1388* *1389* *1390* *1391* *1392* *1393* *1394* *1395* *1396* *1397* *1398* *1399* *1400* *1401* *1402* *1403* *1404* *1405* *1406* *1407* *1408* *1409* *1410*

[illegible]

9. Cum Discipulus Ihu in magis esset bellicæ fortitudinis, quam discendæ sapientie amator; et cum affatus esset Confuctus: Mi Tsa, Ihu in est cognoscere, nam quid audiam, sed præclara effata; et sex horum defectus: 1. Ihu in est, quædāmodo in istis sedebat, affurgens, nunquam, reponit. 2. Ihu in Confuctus. Sed, inquit, ego singillatim illa tibi exponam. 1. Primum est amare pietatem, sed non amare pietatis scientiam; ejus defectus est vana hebetudo. 2. Amare prudentiam, sed non amare prudentiæ scientiam; ejus defectus est vaga immoderatio. 3. Amare veritatem, sed non amare veritatis scientiam; ejus defectus est damnosa obstinatio. 4. Amare rectitudinem, sed non amare rectitudinis scientiam; ejus defectus est præcursus inconsideratio. 5. Amare fortitudinem, sed non amare fortitudinis scientiam; ejus defectus est tumultuosa discordia. 6. Amare constantiam, sed non amare constantiæ scientiam; ejus defectus est fastidiosa præsumptio.

10. **Conducit etiam:** *Parva Discipulorum turba*, ecce *librum Carminum*, nostrae aeternitatis: hic *Carminum* liber suis rebus rectis & pravis ad virtutis auctorem & ad vitii horrorem excitare; suis laudibus & vituperiis ad proprii cordis examen movere; suis amicis legibus ad honestam humanæ societatis simulationem dirigere; suis tristitia & ira affectibus ad alienam culpam igni tradendam & medellam, intruere lectorem potest. In-

super modum, quod domi Patribus, soris Principibus inserviant, et
 plurimisque rerum, bestiarum, herbarum, arborum nomina, quorum
 cognitio plurimum ad omnes scientias conducit, complectitur.
 11. Confucius instructurus suum filium *Pe, Lu*, sic cum alloquitur: Dedicisti
 ne duo libri Carminum capitula *Chen, Kun* & *Chen, Xun*?
 Nota: hæc duo capitula referunt virtutes, quibus uxor Principis *Yen
 Kun*, dicta *Tay Sa*, non tantum suum, sed etiam aliorum Principum & Præ-
 fectorum gynæces in Provinciis austribus degentium, suo exemplo ad
 meliorem vitam normam reduxit. Unde illa de moribus componendis,
 & familia bene regenda præcipue agunt. Alterum dicitur *Chen, Xun* à
 nomine Principis *Chen, Kun*, qui à patre *Yen Kun*, è regione borealiori
 Provincia *Xun* missus est ad partem China australiorem & occiden-
 talem. Et alterum dicitur *Chen, Xun* à nomine Principis *Chen, Kun*, qui
 ab eodem patre *Yen Kun* è borealiori ad australem, & orientaliorem
 ejusdem China partem missus est, ut ibiambo res ac Regulorum Regna
 componeret. Illa vox Sinica *Nun* significat partem australem.
 Deinde sic pergit Confucius: Qui non discit ista duo capitula, non
 in componenda sua domo aut in administrando Regno erit sicut vir, qui
 præalto adstanti parieti, nihil profus in altera parte passum videre, nec
 ullum omnino passum promoveri potest.
 12. Confucii effatum: Olim Imperatores, ut morum honestas servaretur,
 varios Ritus instituerunt; & ad patefaciendam internam cordis venerationem,
 pretiosa & serica munera adhibenda esse censuerunt. Si igitur
 absit hæc interna cordis veneratio, annon illa pretiosa & serica munera,
 quæ iactitando iteratis vocibus vocant *Ritu, Ritu*, vocanda potius, erunt
 vana fastis spectacula? Deinde Imperatores olim etiam Musicam, ut
 concordiam musicorum instrumentorum ac vocum concantu, populis ani-
 morum concordiam instillarent, instituerunt. Si igitur absit hæc ani-
 morum concordia, annon illa resonantia tympana, cymbala, æramen-
 ta, quæ iactitando iteratis vocibus vocant *Musica, Musica*, vocanda
 potius erunt vana sonitus instrumenti?
 13. Confucii effatum: Qui exterius gravis & constans videri vult, magis
 anxia levitate & inconstantiâ sordescit, numquid hic verò similis est istis
 hominibus, qui nocturnam vicinæ domus parietem ad ocula sua furtim per-
 petranda suffodiunt, atque trajiciunt; & dum honestatem amentis, multa
 præferunt.

14. Confucii effatum: Est quoddam hominum gens qui ob clementium virtutis colorem & ingenii sapientiam dicuntur Patrie decus & norma; & tamen hi sunt vere virtutis labes ac pestis.

15. Confucii effatum: Qui acceptum sapientiae praeceptum in corde non fovet, sed mox ore effatit, hic similis est viatori, qui auditum in via verbum confectum quibuscumque obvis hominibus illud effatit. Hoc sane virtutis projectio est.

16. Confucii effatum: Quoniam sane modo viles illi homines isti, qui non possunt, sed tantum suum querunt emolumentum, possunt Regi inservire ubi dignitatem, quam ambiunt, non tam adepti sunt, tunc anxii rident, ne non adipiscantur. Ubi eam adepti sunt, tunc anxii timent, ne amittant, quia autem adeo timent, ne amittant, ideo nullum est scelus, quod non perpetrent, ut eam conservent.

17. Confucii effatum: Olim homines tribus animi agilitatibus laborabant, nunc mores adeo in pejus sunt mutati, ut ne has quidem animi agilitates in quibusdam reperire valeas. Olim fastosi parerant tantum modestiae fines transgrediebantur; nunc fastosi omnes omnino de iustitia & honestatis leges transgrediuntur. Olim austeri inamabilem tantum vultus speciem praeferebant; nunc austeri non tantum inamabilem vultus speciem praefereunt, sed etiam in contentiones, odia, iras effundunt. Olim rudes erant simplices & recti; nunc rudes sunt fraudulentis ac perversi.

18. Confucii effatum: Adulatores pios vix, aut ne vix reperias.

19. Nota: purior colorum sine recentent hos sex: album, nigrum, rubrum, flavum, caeruleum, viridem; alii omnes habentur pro mixtis five imperfectis. Iam vero sic ait Confucius: Est violaceus color rubro additus gratus, quam solus ruber, videatur delectare visum: ego tamen illum, utpote qui solum rubro perfectionem auferit, vehementer odi. Deinde est lascivius Regni cum cantus suavis, quam recta Musica, videatur delectare auditum: ego tamen illum, utpote qui rectas purae Musicae leges confundit, vehementer odi. Sic de pejus odii loquaces illos sophistas, qui suis ementatis verbis Regna & domos pervertunt.

20. Cum videret Confucius suos Discipulos magis audienti, quam recte vivendi avidos, sic eos arguit: Ego deinceps nolo amplius loqui. Mox Discipulis respondit: Si tu praeceptor, non amplius loquaris; a quo nos tui Discipuli doctrinae & vitae praecepta, Posteris transmittenda, accipimus?

mus! Cui Confucius: Numquid Calem vides? Regalis, pulchri, et es-
lum loquitur? Aspicias tantum quatuor anni tempestates: hinc de immola-
to ordine volvi ac revolvi; aspicias res omnes commutari, necesse est ut
ferie semper perfisteret; ecquid, quaso, Calem loquitur? (Confucius enim
non voce vos instruam.)

20. Quidam Regni La Incola, dictus Ye Poi, cum olim sub Magistro Confucio
litteris operam dabat, illum offenderat, & studia abiecerat. Postea ac-
cidit, ut invisendi Confucii avidus, domum ejus adiret. Sed Confuci-
us sicca caufatus morbum, iussit se ab ejus affatu evadere. Ye hinc pe-
dem is, qui excusationem deferbat, portam exulerat, cum Confucius
citharam arripuit, eamque pulsans cantare incipit, ea mente, ut Ye Poi
audiret cantantem, sciret ipsum non agrotare, sed non velle salutem da-
re, donec culpam suam agnosceret & corrigeret.

21. Discipulus Ise, sic Confucium interrogavit: Antiquo quidem tempore re-
ceptum est, ut patribus & matribus defunctis toto triduo parentalia facerentur,
si uno dumtaxat anno parentaretur, numquid hoc satis foret? Sinitis Sa-
pientia toto triennio parentans, in tribus non se exerceat: mox hanc sci-
entiam amittet; si toto triennio in Musica non se exerceat: mox hanc ob-
liviscetur. Tibi veteres praeeriti anni fructus deficiunt, jam novi incipi-
unt crescere; atque ita post unum annum fit rerum renovatio. Sinitis prae-
scriptarum arborum ligna, quae ad eliciendum ignem terebra perforantur,
atque ipse ignis, qui ex istis lignis elicitur, intra unius anni curriculum pa-
ries successive immutatur. (Nota: Olim Sinites ad ignem eliciendum, non
utebantur pyrite seu silice, sed quarundam arborum, juxta singulas anni
tempestates distributarum lignis; haec ligna terebra perforabant, ut inclu-
sos illic spiritus igneos excitarent, ignemque accenderent. Vere uteban-
tur salice, inestate Aestate utebantur pruno & malo arbutinata; deinde mo-
ro, atque sic aliis & aliis arboribus Autumno & Hieme.) Illius igitur an-
nus ad terminandam fanebrem Parentum luctum videtur sufficere. Cui
Confucius: Intra illos, inquit, tres annos, quibus Parentes lugentur; in-
spida tantum legumina, viliusque orizae juscula ad cibum; sili aqua ad
potum, rudis cannabis ad vestitum solet adhiberi. Jam vero si ex hoc uno
anno, mox luctus deponatur; tunc ergo post unum anni luctum poterit
filius patre vel matre orbatus, opipare vivere, delictorum oritur vici,
splendido vestitu indui. Quid? tu id pulchre parentans, de fano illo
quodis mens agere? Parentes meos, repant Ise, Ise. Tunc Confuci-

Nam si quis, nonne dixerat sapienter, ut si pacata mente & sine ullo cordis
 morbo, carnis vires, & splendide ornatum indui possis, tu id age. Sed
 in laetitia ab ortu matris de hunc parentat, in ciborum sapore non
 in lecto & ha-
 bitatione non admittit commoditatem; adeo cor morore plenum est.
 Hoc post elapsum luctus annum, nondum vult solitas escas & festivas ve-
 lare, sumere; tu vero si pacata mente & sine cordis morbo has possis re-
 sistere, per te licet, resume. Egredisse foras *Th. Ngo*, Confucius veri-
 ter ad, quod ad illud arduum dixerat, forte arbitrarentur Disci-
 puli, si non esset ad id consentiendum, statim subiungit: Ille *Th. (Th. Ngo)*
 in momentum nullam sane in Parentes se habere pietatem, verè de-
 siderare, filius post tres tantum ab ortu annos exiit Parentes onere
 legatum; ad pensandum igitur hoc triennale beneficium, omnes in toto
 Imperio triennalis luctus ritum observant; non forte solus ille *Th.* hoc
 beneficium a Parentibus non accepit, ut triennali luctu

22. **otiosus effugium** : Qui toto die otiosus nihil aliud curat, quam ut ven-
 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849

44. *Confucius* de *la* bellice fortitudinis amator sic interrogavit *Confucium*: *Vir sapiens*, inquit, etiamne fortitudinem plurimi facit? Id quod plurimum facit, vir sapiens, respondit *Confucius*, est equitas. Vir enim magnificam gerat, si tantum fortitudine polleat, & equitate careat, facile in malis commoretur. Vir plebeus, si tantum fortitudine polleat, & equitate careat, facile atrocitas exercet.

26. Discipulus *Ise Kwa* sic Confucium interrogavit: Eriamne vir sapiens
alios odio prosequitur? Est quadruplex, reponit Confucius, homi-
num genus, quae vir sapiens odio prosequitur. Primo: Malevolos, qui
aliorum viam propolant. 2. Vides, qui Principibus obtestant. 3. Ro-
bustos, qui humanitatem caecant. 4. Audaces, qui ceco imperu res ag-
grediuntur. Tum addit: Gloriosissime *sa* (*Tsa Kwa* est cognomen) *est*
quidam alios odit? Est triplex, reponit *Ise Kwa*, hominum genus,
quod ego tam odio prosequor: Bades: qui volunt videri intelligentes;
Astrucios: qui volunt videri docti; Constrictiores: qui vultus videri
recti.

26. Confucii offatim: Unum quod maxime difficile invenio, est festinas & famulos alere. Si enim familiares eos trahes, mox debitam submissiōem perdant, si severius, mox in iras & querelas conuincunt.
27. Confucii effatim: Qui jam quadraginta annos natus, odiosam omnibus ob servitū ad huc vitam trahit, hic ad usque vitæ finem similis persistet, nec facile mores mutabit.

ARTICULUS XVIII.

Cum Clam Imperator Chæ Imperium male administraret, exigui Regni R. Regulus Tsu, (id est, quasi diceret Marchionem, vel Baronem) Imperatoris frater natu maior, sed ex secundaria uxore genitus, fratrem suum saepenumero admonerebat officii, sed frustra. Veritus igitur, ne tota Imperialis Familia, deficientibus antiquæ Regulis, funditus interiret, ipse patrium solum exilio vertit, ut saltem conservaretur, qui Majorum suorum Imperatorum defunctorum cultus & reverentiam statim perhibere praestaret. Deinde exigui etiam Regni R. Regulus, nullo Tsu, ejusdem Imperatoris Chæ Patruus, suum Nepotem saepius pariter admonerebat, sed frustra, quia imò monita & sana consilia vinculis & cardore pensata sunt, atque in sterili marisphi detentus fuit, postea veritus, ne interficeretur, insinuum suum lavit. Denique alter ejus Patruus R. Kwa apertis verbis dum arguit, atque ad meliorem frugem cohortatus est, sed hac aperta admonitione extandescens Chæ, Patrum per medium corpus bifariam dissectum, humaniter contrucidavit. Confucius hos tres collaudans sic ait: Sub Imperio Tsu, sive Kwa, (cujus ultimus Imperator fuit iste Chæ) tres vera in Patriam pietate insignes florere Heroes.

2. Vir sapiens Læ Tsu, custodiendis rebus Praefectus, per officium exciderat. Forte quidam videns eum carere, sic ait: Cum sis Domine adeo infelix, numquid tibi satius foret in aliud Regnum proficisci? Cui ille: Ego, inquit, officio saepius excidi, quia rectam justitiae viam sequendo, in servitio Principi, fugitur nec animo fixum, ad meas me partes implendas, rectam justitiae viam sequi, dico, queso, quod possum proficisci, ubi iter officio non exoritur, si autem vellem pravam injustitiae viam sequendo, a servitio Principi, quid necesse est patrio solo & Regno eire?
3. Forte venerat Confucius in Regnum Cy, cumque hujus Regni Regulus Tsu Kwa notam haberet Confucii sapientiam, confilium inire cum suo primo Ministro, quemodo cum tractare deberet. Sane cum inquit,

in Regno Le primarij tres Praefecti, quorum primus & clarissimus est Ki
hunc Le Regulus honorificentissime & quasi largius, quam par est,
tractat; si ego Confucium, ut ille Praefectum suum Ki, tractavero; vide-
or excusari peccaturus, adeoque id ego non possum agere. Alter illorum
Praefectorum est Mem, cui Le Regulus non tantum honorem defert;
si ego Confucium, ut ille Praefectum suum Mem tractavero, videor dese-
ctu peccaturus. Praestat ergo medium, inter Ki & Mem honorem eligere.
Tum addit: Sed ego jam multum senesco, viresque deficiunt; ideo jam
non sum aptus ad hanc datam rigidam illam Confucii disciplinam ac doctrinam,
qui tamen quaevis mada, exercendamque proponat, consulto huc adve-
nit; adeoque videretur de modo eam tractandi frustra consultare. Cum
id rescisset Confucius, ex templo illinc discessit; non quia, addit Inter-
pres, se parentis tractandum timeret, sed quia suam ibi operam inutilem
fore praevideret.

4. Regni B Regulus Tm Kam Confucium jussit: supremum justitiae Praesi-
de agere & supremi & consilij Ministri vices gerere; ipse intra tres menses
sapienti sua regimine effecit, ut totum istud Regnum Le novi vigorisa-
tionem induceret. Hinc vicini Regni Cy Regulus veritus, ne tantum poten-
tiae incrementum & regiminis vigor sibi noceret, octoginta puellas ve-
nistimul & formae decoras agere choreas, pulsare plectra, bene cantare doctas
dolose elegit, doneque misit Regulo Tm Kam, ut cor ejus libidinibus
irretiret, ceptumque bonum regimen perturbarent. Appulas extra
urbem rer invenit Regulus Tm Kam, stipatus suo primario Praefecto Ki Yen,
qui tandem ei persuasit, ut eas in palatii gynaeceum recipi juberet;
& verò harum cantu ac amoribus captus Regulus, mox publicum regi-
men exegit, totosque tres dies judicalem aulam ad Regni negotia tra-
ctanda non frequentavit; hinc graviter offensus Confucius officio se ab-
dicavit & peregrè abiit.

5. Quidam Regni Hw loela, nomine Cie Lu, mentis hebetudinem, ad fugi-
endos mundi honores famulus, forte occurrit Confucio illuc appellari,
transiensque ante illius turrim coepit cantare his verbis: Aquila, heu!
laquila, quomodo misere tua perspicacia peris! olim imperio florente
apparebas, squallente delitescbas; sic tunc bellè tempus avenes. Nunc
autem quae tempora, quae mores ut appareas? quamvis id, quod prateritis
colorem possim commendando fisci, quod tamen futurum est, potest adhuc pra-
cipitendo mutari. Desiste desiste ab inutili tuo proposito. Nunc equim

qui Magiſtratus gerunt, non tantum dignitatis ſuz claritatem ſuſtinere nequeunt, ſed etiam famæ, fortunarum, & vitæ pericula incurrunt. Quo audito Confucius, mox è curru deſiliens, voluit cum illo ſermonem miſcere, expoſiturus, quid quemque agere deceat; ſed ille gradum accelerans profugit, nec potuit cum illo colloqui.

6. E Regno *Iſou* redeunti in Regnum *Iſay* Confucio occurrit fluvius; cùmque ignotum eſſet vadum, miſit Diſcipulum *Iſu lu* ad interrogandum duos agricolas, non procul illinc diſtantes, ubi eſſet vadum. (Hi agricola erant *Cham Iſu* & *Kie Nie*, ambo viri ſapientes, qui privatam auri viram agentes una terram arabant.) Sciſcitanti igitur, reſpondens *Cham Iſu*: quiſnam, inquit, eſt ille, qui curru vectus, habenas manu tractat? Eſt *Kam Kieu*, (ſcilicet Confucii cognomen & nomen) reponit *Iſu Lu*. Faſoſusne ille, ſubjungit *Cham Iſu*, Regni *Lu Kam Kieu*? Ipſe eſt, reponit *Iſu Lu*. Tum *Cham Iſu*: Si eſt ille, quid me fluvii vadum interrogas? Enimverò ille vadū ignorare non poteſt. (Quia nempe huc illuc aſſidue curſitabat.)
7. Diſcipulus *Iſu Lu* videns nūl reſponſi ſe potuiſſe elicere ex *Cham Iſu*, pergit ad ejus ſocium *Kie Nie*, qui ibi propè arabat, idemque interrogat. Cui *Kie Nie*: Domine, inquit, tu quis es? Ego ſum *Cham Iſu*, reponit. Tum ille: Tūne ille faſoſi Confucii ex Regno *Lu* oriundi Diſcipulus *Cham Iſu*? Ipſemet, reponit *Iſu Lu*. Deinde *Kie Nie*: Ego, dum malum horum temporum regimen & mundi mores ſemper in pectus ruere perpenſo, videor mihi videre præcipitem aquam, quæ quò longius fluit, eò ſemper in inferiora loca deſcendit; nec video remedii locum: quiſnam enim valeat tantos tumultus & confuſiones cum pace & recto regimine commutare? Jam verò tuus Magiſter modò huc, modò illuc curſitat, ut his malis remedium afferat; & tamen vides vano labore eum conſumi. Tu igitur cur hujusmodi & hominum & locorum fugitivum Magiſtrum ſequeris? Numquid rectius ageres, ſi me & mundi & honorum fugitivum Magiſtrum ſequereris? Interea agebat boves, & ſemper progrediendo terram occabat, nec vadi locum illi indicavit.
8. Tum abiens *Iſu Lu*, horum duorum agricolarum verba & reſponſa retulit Confucio, qui ſuſpiranti ſimilis ait: Enimverò numquid dedecus hominem habere communem cum beſtiis & avibus ſocietatem? cū ergo ejusdem ſpeciei animalia ſimul verſari deceat, ſi ego cum tot iſtis populis longè latèque per totam Chinam diſperſis non verſatus fuero, cum quibusnam me verſari decebit? Quod autem ille objicit mundi mores & impe-

in regimen semper in pejus ruere: certè si rectam æquitatis viam tenerent, ego *Meu* non fatagerem illa immutare & corrigere.

9. Cum Discipulus *Tsu Lu* comitaretur Confucium in suis variis itineribus, accidit, ut longius à tergo secutus illum videre desierit; tum in medio campo errans, quemdam senem, qui suo scipione fiscellam bajulabat, obvium habuit. Hunc interrogans *Tsu Lu*: meumne, inquit, Magistrum hanc transcurrentem forsan vidisti? Cui senex: Tu validos illos artus in terra aranda fatigare renuis; imò quid sit oriza, quid triticum, quid pisum, quid hordeum, non vales distinguere: unum dumtaxat Magistrum tuum, quem, an viderim, rogas, sequi satagis. Ecquis est ille cuius Magister? His dictis, mox suum scipionem humi defigic, & inutiles campi herbas cœpit evellere. Tum *Tsu Lu* ratus hunc Senem fortè quemdam esse virum sapientem, qui rari incognitas degeret; confestim toto corpore ad venerationem composito; modestè ad ejus latus cœpit stare. Quod ubi animadvertit Senex, statim humaniter illum rogavit, ut in domum suam pernôtaturus diverteret. Domum ingresso *Tsu Lu*, gallinam occidi, optimamque orizam parari, deinde duos suos filios, qui humanissimè hospitem salutârunt, in conspectum venire jussit.

10. Sequenti die, summo mane discedens *Tsu Lu*, prægressum Confucium offendit; totamque rem illi narravit. Quo audito, Confucius: haud dubiè, inquit, iste est Sapiens in privata vita delitescens. Moxque ad eum rursus invisendum remisit Discipulum *Tsu Lu*; sed domum appulso *Tsu Lu*, jam ille in agrum abiêrat. Ceterùm Magistri verba domesticis exposuit, ut ea redeunti Seni postea referrent. Vir, inquit, præclaris ad regimen instructus dotibus, si illud capeßere refugiat, non agit, quod æquitas & recta ratio exigit. Quod attinet ad debitam Juniorem & inter Senioreni humanitatem, vester Herus, dum in conspectum meum suos duos filios heri venire jussit, indicavit eam non esse negligendam; quod verò pertinet ad debitam Subditum inter & Regem æquitatem, quomodo potest illam negligere? at, inquires, vult vitam sceleris puram ducere: ideo sæculam & Magistratum fugit. Enimverò cupiendo vitam sceleris puram ducere, totum labefactat magnum humanæ conditionis ordinem; quandoquidem negligit, quod debita Subditum inter & Regem æquitas exigit. Itaque Sapiens Magistratum querit & capeßit, non ut opes & honores compareret, sed ut servet & agat, quod à se æquitas postulat. At rursus oppones: magna rectè vivendi & regendi scientia jam non recipitur, & frustra tra-

dicunt. *Quid ego optime novi, sed namquid ego ob hanc causam pos-
sum negligere, quod a me aequitas & ratio postulat?* *Quid enim?*
 11. In Annalibus recensentur septem illustres viri, *Po Fe, Mo Cy, Ho Chan, Li Te,
Chu Chan, Lieu hia Hoei, Xao Lien*, qui spreto mundo privatam vitam inco-
gniti egerunt. Quia vero illorum mores & gesta multum dissimilia fue-
runt, ideo de illis agens, sic loquitur Confucius. *Qui mentem suam
nunquam ad rem ullam obiectam demittere, moresque suos probro ali-
quo inficere passi sunt, numquid vero fuerunt illi illi duo Heroes Pe
T & Xocy?* Contra dicuntur *Lieu hia hoei & Xao Lien*, ut aliorum volun-
tati & consuetudini sese conformarent, mentem suam sobriando ad rem ob-
iectam demittere, moresque suos penè probro aliquo inficere, non renu-
isse. Attamen cum sic se gerebant, nec illorum verba à recte rationis ordine,
nec illorum gesta ab alieni desiderii aequitate discrepabant. Aequa in
hoc illorum vita eluxit. Deinde dicuntur *Tu Chum & TTe*, ut sui nominis
famam obscurarent, sibi unis elam vacasse, quin & immodicis verbis in-
dulsisse. Attamen cum sic se gerebant, nec illorum immodestia à recte
ratione, nec illorum immodica verba ab aequitatis ordine discrepabant.
 (Nunc loquitur de *Chu Chan*). Ceterum quod ad maiorem partem horum
mentis sunt longe alienos; non enim uno tantum partem actionis vel tempo-
ris. In hac vita modò est id, quod fieri addecer, modò est id, quod fieri dede-
cet. Ubi addecer Magistratum accipere & capessere, ego quare dede-
cesso; ubi dedecet, nec quare nec capessio. *Quid enim?* *Quid enim?*
 12. Olim dum Regulus mensa accubebat, ad singula nova fercula novus
Musicae concertus edebatur; & unumquodque ferculum suum Musicae
Praefectum habebat. Cum autem in Regno *Liu nobilis* inter *Li hia Ki,
Ho, Mem*, omnia perturbarent; Reguli auctoritatem, *Ritas, Musica* sibi
vindicarent; atque adeò ipsa Reguli Musica suis *Ribbis*, ius ordine
caceret; idcirco omnes Musicae tribunalis Praefecti in varias regiones dis-
persi abierunt. Summus hujus tribunalis Praefectus *Chi* abiit in Regnum *Cy*;
 secundus ferculi Praefectus, nomine *Kai*, abiit in Regnum *Tse*; tertius ferculi
Praefectus, nomine *Beo*, abiit in Regnum *Tse*; quartus ferculi Praefectus, no-
mine *Kao*, abiit in Regnum *Om*, sive *Xo*; quintus ferculi Praefectus,
nomine *Fao*, abiit in oppidum *Mo*; cymbalis & sistris cingendis Prae-
fectus, nomine *U*, abiit in urbem *Hao Chan*; sonantibus *Bras* affector, nomi-
ne *Tan*, & pulsandis instrumentis *Kin* & *lapideis* affector, nomine
Ho, abiit in oppidum *Mo*; *Bras* affector, nomine *U*, abiit in oppidum *Mo*; *Bras* affector, nomine *U*, abiit in oppidum *Mo*; *Bras* affector, nomine *U*, abiit in oppidum *Mo*.

- gius ſuas cogitationes extendens ad Magiſtrum ſpiret, nec omni illarum exercitatio eum à propoſito impediatur. Idcirco ſapientia Alumnus illis non navat operam.
5. Ejuſdem *Iſu Hia* effatum : Qui amat ſingulis diebus diſcere id, quod nondum valuit ſcire, & ſingulis menſibus recolere id, quod jam valuit diſcere, hic poteſt dici verus diſcendi amator.
6. Ejuſdem *Iſu Hia* effatum : Si vis pietatem ſeu perfectam cordis rectitudinem adipiſci, multa addiſce ; firma tuum propoſitum ; ſingillatim interroga ; cuncta tibi applica. Ex his quatuor pietas ultrò emanat.
7. Ejuſdem *Iſu Hia* effatum : Quemadmodum opifices in ſua officina conſtanter perſeverant, ut opus ſuum perficiant ; ita ſapientia Alumnus debent in litteraria palæſtra ad ultimam uſque virtutis perfectionem conſtanter perſeverare.
8. Ejuſdem *Iſu Hia* effatum : Homunculi ſubreptitios ſuos defectus cum corrigere deberent, mox contegunt & ornant.
9. Ejuſdem *Iſu Hia* effatum : Tres ſunt veri Sapiientis in affatu mutationes : dum eum procul aſpicias, apparet gravis & ſeverus ; dum eum propè alloqueris, comis & benignus ; dum eum diu audis, rectus & conſtans.
10. Ejuſdem *Iſu Hia* effatum : Sapiens Regis Miniſter poſtquam effecit, ut populus de vera illius erga ſe benevolentia nihil dubitet, tunc labores facile ab eo exigit ; ſi enim de illa dubitet, mox credit ſe iniuſtè vexari. Deinde poſtquam effecit, ut Rex de vera illius erga ſe benevolentia nihil dubitet, tunc monita facile ei ingerit ; ſi enim de illa dubitet, mox credit ſe contumelioſè tractari.
11. Ejuſdem *Iſu Hia* effatum : Vir ſapiens in rebus gravibus tranſilire ſui muneris limites omninò non poteſt ; in rebus autem levibus id non ita obest.
12. Confucii Diſcipulus *Iſu Teu* volens carpere Magiſtrum *Iſu Hia*, quòd levia doceret ſuos Diſcipulos, ſic ait : Parva illa Magiſtri *Iſu Hia* Diſcipulorum turba, quonam modo rigandum & verrendum gymnaſium, interroganti modeſtè reſpondendum, hoſpes humaniter excipiendus & deducendus, utcumque callet ; ſed hæc ſanè ultima eſt ſapientia particula ; ſi enim primam & poriſſimam ejus partem in perfecta cordis rectitudine ſitam, non calluerint ; ad quid iſta minima urbanitatis officia conducent ? Cum hos ſermones reſciviſſet *Iſu Hia* : Eheu ! inquit, iſte *Teu Teu* (id eſt *Iſu Teu*) vehementer fallitur. In tradenda ſapientia doctrina, æquid, quaſo, prius cum ſacilitate, æquid poſterius cum labore docendum ? Numquid Ma-

debet se suorum Discipulorum capacitati adaptare? Sicut enim
arborum alie grandes, alie parvæ; unaquæque species suam continet di-
versitatem; ita Discipuli & suam. Si igitur Discipulos adhuc imbecilles
Magister docuerit; numquid eos decipiet? Jam verò
Magister sapiens qui potest in tradenda sapientiæ doctrina Discipulos decipe-
re? Nam autem sapientiæ scientiam à primis rudimentis usque ad ultimam
perfectionem posse amplecti, hoc opus est viri omnibus numeris ab-
solutissimi.

12. Discipuli *Iseu* His effatum: Præfectus expleto suo munere, si quid virium
ac temporis illi superest, impendat litterarum studiis; litterarum Alum-
ni expleto suo munere, si quid virium ac temporis illi superest, impen-
dat præfecturæ studiis.

14. Discipuli *Iseu* Ten effatum: In justis persolvendis, dummodò Parentans
cordis dolorem exhibeat, hoc sanè unum sufficit.

15. Discipulus *Iseu* Ten agens de Magistro *Iseu* Cham sic ait: Quod attinet ad
amicum *Iseu* Cham, quæ aliis difficilia forent, ipse quidem sine
difficultate ea agit, sed pietatem nondum assecutus est.

16. Eodem *Iseu* Cham sic etiam aiebat Discipulus *Isem*: Spectabilem qui-
busquam corporis gravitatem præ se fert ille noster *Iseu* Cham; sed nec
pietas, nec alii ipsi pietatem indere possunt.

17. Eodem *Isem* effatum: Hoc olim ex Magistro nostro Confucio audi-
vi: Nullum agendo & totam mentis vim & totam cordis affectionem im-
pendat, vix aut nè vix reperiatis hominem: sed si vis videre, qui agendo &
totam mentis vim & totam cordis affectionem sponte impendat, vide pa-
tris matris defunctæ Parentantem.

18. Discipulus *Isem*, cum vellet arguere Præfectum *Ri* Parentibus inob-
servantem, sic cepit laudare ejus Consanguinei *Mem* Chuam filialem erga
Parentes observantiam: Hoc ego ex Magistro Confucio audi-
vi: Singularis quidem atque admiranda fuit Præfecti *Mem* Chuam erga suos
Parentes observantia, sed illam vel sic alii possunt adhuc imitari. Quòd
patris defuncti nec subditos Præfectos, nec regiminis normam im-
pendat, hoc certè quivis alius difficulter posset præstare.

19. Regnarius Regni *La* Præfectus *Mem* quemdam *Iam* Fu justitiæ Præsidentem
interrogavit: hic ex Magistro suo *Isem* modum rectè fungendi officio sciscita-
vit. Cui *Isem*. Jam pridem, inquit, nec Præfecti prælucent exem-
pla, nec populi virtutem sequuntur. Tu igitur in examinandis reis, si

- et inimicis veritatem affectatus fueris, ablit ut fateris, sed foveas conatibus, quantumque potes, clementiam in illum exerce.
20. Discipulus *Tsu Kum* effatum: Quamvis Imperatoris *Chen* improbitas non fuerit tanta, quantum vulgo fertur: quia tamen omnium hominum peccata reliquit, ideo quodvis scelus illi adscribitur. Hinc ob causam Sapienter horret in imo improbitatis loco immorari, ne omnia mandata criminum ad eum devolvantur, et ve adscribantur.
21. Eiusdem *Tsu Kum* effatum: Viri sapientis defectus sunt similes solis ac lunae defectibus; omnibus eos videre licet, non enim ipse illos occultat. Deinde simul atque depulsi sunt, ut in solis ac lunae defectibus videre est, rursus omnes illum, ut prius, suspiciunt, perinde ac si defectu curasset.
22. Primarius Regni *Gwei* Praefectus *Kum Jan* *chao* sic Discipulum *Tsu Kum* interrogavit: Vester Magister *Kum Ny*, (id est, Confucius) dic, quae sunt unde tot tantaeque scientiarum genera, quibus abundat, haurire potuit? Qui *Tsu Kum*: Sapientissimi Principis *Van Van* & *Yu Van* regionem in terram notum decidit; etiamnum hodie in hominibus persistit. Quod in illo maioris, eruditiores; quod in illo minoris ponderis fuit, rudiores hodieque recordantur. Atque ideo nullus est vir, in quo illorum Principum doctrina ac disciplina non reperitur. Ubinam igitur, & undecum non possit discere Magister noster? Quidve ei difficultatis, ut ubique de semper Magistrum, a quo erudiat, inveniat?
23. Primarius Regni *Lu* Praefectus *Xo Jan* *vu xo*, cum in Regis palatio una cum aliis Praefectis ageret, sic cepit de Confucio loqui: Miror, quod omnes ita celebrent istum Confucium; mihi sane videtur Magister *Tsu Kum*, Confucio sapientior. Quod cum audisset Praefectus *Tsu so* *him pe*, mox retulit ipsi *Tsu Kum*, qui sic ei reposuit: Enimvero ego Confucio sapientior? Ego *su*, (*Tsu Kum* est cognomentum) sum velut humilis virgatus, qui vix hominis humeros altitudine aequat, adeoque absque porta ingressu, omnia domus ornamenta facile possunt foris conspici. Confucius vero sua virtute & doctrina, velut murus multis praestans digitis assurgit, adeoque nisi per portam ingressus fueris, omnium interiorum parentalis Imperatorum aedificii pulchritudinem & augustam omnium Procerum opulentiam nullo modo potes intueri. Paucissimos autem, qui possint illam Confucianae domus portam subire, reperire est; unde nec mirum Praefectum *Xo Jan* *vu xo* raris locutum fuisse.
24. Idem Praefectus *Xo Jan* *vu xo*, cum quodam die Confucium obre-

Confucii: illud in ore habet Discipulus. *Si non*, inquit, Confucii fama frustra oblaetas. Confucius doctrina non potest detractatione minui; ce-
 nonne sapientem turba grandiori aggeri aut colliculo, qui facile scandi ac
 nonne? Confuciusque ac soli, qui minimè scandi ac trahi potest, similibus
 an? *Quis* vis igitur obrectator vel obrectationibus præclaram
 be Confucii doctrinam a se respuere; qui tamen possit soli & lunæ nocere?
 nihil sanè aliud efficiet, quam suam hebetitudinem & inscitiam prodere.

14. Confucii Discipulus *Chia* *tsu* *ku*, sermonem miscens cum suo Confuci-
 olo *tsu* *ku*, sic conit de Confucio loqui: Tu tantopere Magistrum
 si Confucium reuereris ac suspicis, æqua, quæso, in re ille te superat? Mox
tsu *ku* cum increpans sapienter, inquit, Alumnus sæpe ex unico verbo
 indicatur, vel prudens, vel imprudens, idcirco suis verbis invigilare assi-
 duè debet. Jam vero nosse Confucium eo sapientia devenit, quò nemo
 ut non possit perstringere auster Cæli, quod nullis scalis scandi potest.

15. *tsu* *ku* cum in aliquod Regnum habeat gubernandum, id quod dicitur sta-
 bilire, vix humana adminicula, (v. gr. agros, urbes, vicos, &c.) mox
 stabilire, id quod dicitur erigere palæstras ad rectam morum instru-
 ctionem, mox erectum; id quod dicitur publicam pacem ac tranquilli-
 nonne procurare ad multorum populorum reductionem, mox procura-
 re, id quod dicitur commovere discordes ad concordie unitatem, mox
 commotum videbis. Denique omnes vivum laudabunt tamquam sapientie
 Magistrum, mortuum lugebunt tamquam Patriæ Parentem. Quenam
 boni non possit quis summam eius sapientiam attingere aut adæquare?

ARTICULUS XX.

1. *tsu* *ku* præcorum Imperatorum regimen, tamquam a Confucii do-
 ctina nihil prorsus discrepans sic incipit referre Historicus: Impe-
 rator *tsu* *ku* summum imperium Principi *tsu* *ku* transmissurus: heu! te, inquit,
 Princeps *tsu* *ku*, Cælum, quod successiva Principum serie alternat imperia,
 nunc tibi meum transmittit. Illud autem tibi maxime commendo; ve-
 rita-tem agnoscere, summeque recte virtutis medium. Abiqui omnes illos
 mortales quæ moribus maris longè lateque disperfos in summum pericu-
 lum de præcipiti calumitates adduces; ad iras & seditiones impelles; atque ita impe-
 rium perdis. Cuius à Cælo tradita in æternum nec exitum. Imperator *tsu* *ku*
 suum imperium in Principem *tsu* *ku* transferens, eadem etiam verborum for-

2. *Chin Tam*, alio nomine *Ly*, primus Familiae *Xam* Imperator, cum priorem Imperialem Familiam *Hia*, expulso ejus ultimo Imperatore *Kie*, extinxisset, in comitiis Principum & Regulorum simul collectorum sic locutus est: Ego *Ly* puer parvulus, priusquam in animo statuissem arma ad expellendam tyrannidem capessere, ausus sum tenellum nigri coloris vitulum, (nempe juxta morem Imperialis Familiae *Hia*) ad eum sacrificandum assumere, ac de mea mente, magni cæli ac densæ terræ Spiritum, sive summum cæli Dominum palam admonere his verbis: Ille Imperator *Kie* multis est nocens criminibus; non ausim ego illis ignoscere aut connivere; omnes isti viri sapientes sunt verè cæli Rectoris procures, (vel potius dic: sunt verè tui, ô cæli Rector, procures); adeoque non debeo permittere, ut illi obscuram sine honore ac magistratu vitam ducant. Id enim dumtaxat specto, quod tuum, cæli Domine, cor spectat ac sancit. Qui ausim ego illi adversari? Ita tunc ego. Jam verò si peccarim, hoc meum peccatum, est tantummodò meum; quid hoc enim ad omnes istos populos attinet? sed si omnes isti populi peccent, illorum peccata mihi adscribuntur, utpote qui malè illos dirigam.
3. *Vu Van* primus Familiae *Cheu* Imperator, cum in principio suæ Monarchiæ ultimum Familiae *In*, sive *Xam* Imperatorem *Cheu* nondum penitus debellasset, cepit magnificam in miseros populos munificentiam demonstrare opum & frumenti largitione; eos autem, qui sapientiâ & probitate ceteros antecellebant, majori liberalitate cumulavit, imò & diravit; idcirco in libri *Annales* Imperialium, tom. 4. cap. *Tay xi cheu* oratione, quam ipse habuit ad suos, jam jam aggressurus hostiles hujus Imperatoris *Cheu* copias, sic ait: *Quamvis hostis Cheu innumera Consanguineorum multitudine stipatus incedat; paucos tamen in iis fidos ac probos reperire est; adeoque tota illa innumerable infidorum & malorum multitudo, non præstat nostræ exiguæ piorum & fidorum paucitati. Quid igitur moras trahimus? Ecce populorum maribus, suspiria & querelæ quotidie crescunt, neque tardantem inusant; & omnia, quæ illi committunt crimina, mihi uni adscribuntur.*
4. Postquam autem Imperator *Vu Van*, extincto Prædecessore *Cheu*, imperium suum stabilivit, tunc publicum regimen longo temporis lapsu penè eversum cœpit restaurare. Itaque libram, cubitum, modium omni fœda diligentia ad æquitatis normam reduxit; publicas Regni leges maturè discussit; collapsa Magistratuum officia reparavit. Hinc novus regiminis vigor ac robur per quatuor Imperii partes ubertim se se diffudit, felicitate

que curam tenit. Deinde prætorum Imperatorum Nepotibus
regna restituit; qui autem sine herede defuncti erant, Posteris,
propinquos consanguinitate illis conjunctos, succedit. Viros sapientes,
qui obsequia sine Magistratu in vulgo vitam agebant, ad dignitates
elevant; & sic omnes populi per totum Imperium dispersi, hac virtutis &
sapientie sancti illecti statim amorem & venerationem conceperunt, se-
questris ei subdiderunt. Sed quæ imprimis cordi habuit, fuerunt hæc
cum prospicere omnibus ad commodum populorum victum necessariis;
prescribere funera Ritibus; ordinare Ceremonias Cy.

Deinde Historicis generatim recensens horum omnium Imperatorum Tas,
nam, Ta, Tam, Pa, regimina, sic ait: Itaque ad rite gubernandum hæc qua-
tuor virtutes in Principe requiruntur: benignitas, sinceritas, diligentia,
severitas. Benignitate omnium animos in se colligit; sinceritate omni-
um fiduciam ad se attrahit; diligentia omnia Regni negotia ad optimum
statum perducit; æquitate omnium corda exultat.

Quædam autem *Isu Cham* de Confucio interrogavit: Quomodo Princeps
lupens ad rite administranda Regni negotia se gerere debet? Cui Con-
fucius quinq; inquit, virtutes sectetur, & quatuor vitia fugiat. Qua-
runt hæc, respondit *Isu Cham*, illæ quinq; virtutes? Hæ, inquit Confu-
cius. Beneficium sine expensa; laboriosorum operum exactio sine popu-
li iracundia, desiderium sine avaritia, magnanimitas sine superbia,
severitas sine severitate.

Quid, quæso, vocas, subjungit *Isu Cham*, beneficium sine expensa? Cui
Confucius. Ex quibus rebus populus lucrum haurit, (v. gr. agris, habi-
tatione, arborum fatione, pecudum gregibus, &c.) dum Princeps ex
his lucrum sibi procurat, numquid hoc est beneficium sine expensa? De-
inde dum Princeps ea tantum opera, quæ jure merito imponenda sunt,
populis imponit, ecquis tunc irascitur? Insuper dum Princeps ardentem
appetit pietatem, & appetitam adipiscitur, num forsan inde avarus voca-
bitur? Præterea dum Princeps sive multos sive paucos populos, sive gra-
vis sive levia negotia habeat, magnificam semper liberalis frontis speci-
em præ se fert, numquid hoc est magnanimitas sine superbia? denique
dum Princeps in vestibus & pileo rectam componit formam, in vultu
& oculis ita venerandam præterdit jubar, ut ad ejus gravem aspectum
omnes venerationem ac timorem concipiant, numquid hoc est gravitas
sine severitate?

8. Jam vero, rursus percontatur, *Quidam dicunt, pector, quidam dicunt. In*
 quatuor Principis vitia? *Quidam sunt, respondit Confucius:* 1. qui popu-
 lum non instruit, & cum peccat, non interdet, hic dicitur crudelis. 2.
 qui non maturè de opere faciendo præmonet, & mox venit inspecturus
 an sit factum, hic dicitur præceptor. 3. qui hæsitanter rem faciendam ju-
 bet, & allapso illius faciendæ tempore, mox acriter urget ut fiat, hic di-
 citur perniciosus. 4. qui viris bene meritis avarè confert præmium, hic
 dicitur depositarius.
9. Confucii effatus. Nec sapientiam apprehendens, qui Celi legem; nec
 in virtute stare, qui Rituum honestatem; nec homines potest dignoscere,
 qui verborum artem ignorat.

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

Une ou plusieurs pages ont été volontairement omises ici.

Errata

Corrige

In <i>Præf.</i> Pag. 6. lin. 7.	cœpit exordium.	<i>lege</i> ,	cepit exordium.
Pag. 2. lin. 8.	natura ingenii.	<i>lege</i> ,	nativa ingenii.
Pag. 43. lin. 26.	Tractatum unum.	<i>lege</i> ,	Tractatum unicum.
Pag. 49. lin. 12.	illimibus oculis.	<i>lege</i> ,	limis oculis.
Pag. 90. lin. 31.	originem habebat,	<i>lege</i> ,	originem ducebat.
Pag. 97. lin. 19.	significabant.	<i>lege</i> ,	significant.
Pag. 115. lin. 5.	<i>Ten Ten.</i>	<i>lege</i> ,	<i>Gen Ten.</i>
Pag. 148. l. 10. 26. 35.	factu opus.	<i>lege</i> ,	facto opus.
Pag. 182. lin. ult.	diu.	<i>lege</i> ,	interdiu.
Pag. 186. lin. 22.	humaniter.	<i>lege</i> ,	inhumaniter.
Pag. 188. lin. 21.	in pectus.	<i>lege</i> ,	in pejus.
Pag. 201. lin. 22.	unique.	<i>lege</i> ,	ubique.
Pag. 211. lin. 5.	præparatu.	<i>lege</i> ,	festinato.
Pag. 236. lin. 9.	sic <i>Hen Cie.</i>	<i>lege</i> ,	hic <i>Hen Cie.</i>
Pag. 243. lin. 33.	confœderata.	<i>lege</i> ,	fœderata.
Pag. 244. lin. 7.	confœderati.	<i>lege</i> ,	fœderati.
Pag. 252. lin. 17.	pûllorum cantus.	<i>lege</i> ,	gallorum cantus.
Pag. 357. lin. 28.	prædefinire.	<i>lege</i> ,	præfinire.
Pag. 279. lin. 23.	confœderatis.	<i>lege</i> ,	fœderatis.
Pag. 289. lin. 25.	ac vimineum.	<i>lege</i> ,	ad vimineum.
Pag. 297. lin. 19.	post terræ tractum.	<i>lege</i> ,	vel unum magnum terræ
quadratum, cujus &c.
Pag. 299. lin. 5.	contexuerunt.	<i>lege</i> ,	contexunt.
Pag. 322. lin. ult.	boni.	<i>lege</i> ,	bonum.
Pag. 332. lin. 28.	confœderatus.	<i>lege</i> ,	fœderatus.
Pag. 347. lin. ult.	prædefinit.	<i>lege</i> ,	præfinit.
Pag. 349. lin. 11.	profectionem.	<i>lege</i> ,	perfectionem.
Pag. 361. lin. 31.	stabat.	<i>lege</i> ,	itabat.
Pag. 379. l. 25.	(sapientes sapientibus.
insipientes insipientibus.)	<i>lege</i> ,	(sapientes cum sapientibus.
insipientes cum insipientibus.)
Pag. 407. lin. 13.	die noctûque.	<i>lege</i> ,	diu noctûque.
Pag. 412. lin. ult.	fructibus.	<i>lege</i> ,	fruticibus.
Pag. 464. lin. 17.	dolunt.	<i>lege</i> ,	volunt.

Errata

Corrigé

Pag. 508. lin. 30. *hec verba excepta parentandi &c. nette cum verbis sequenti-*
bus vir & mulier &c.

Pag. 548. lin. 28. obtemperare. *lege, obtempera.*

Pag. 581. lin. 2. cypressum. *lege, cupressum.*

**Cetera benevolus Lector facile observa-
bit & corriget.**

